

קונטרס

הבינוני

**פרשת
וירא
תשפ"ג**

שנה ה'
חוברת ו'
גליון 226

שיעורי

**הרב שמעון
שפיצער שליט"א**

קול הבינוני

בארה"ב: **718.686.8300**

ארץ ישראל: **072.257.7726**

שמעו ותחי נפשכם!

האזינו למאות שיעורים
השווים לכל נפש הנאמרים
מדי יום ביומו בכל מקצועות
התורה והחסידות מסודרים
להפליא ומלאים כל טוב.

להצטרף לקבלת
השיעורים או החוברות
באימייל ולשלוח הערות:

Tel. 718.387.1122 E.Y. 03.3096216
Email. Info@MachonHavineini.com

מפתח העיניים

מדור אמונה ובטחון שיעור קס"ו

יום שלישי פרשת לך-לך ז' חשון תשפ"ג

ה בטחון בה' לגבי כל ענייני החיים בהווה ובעתיד

סדר הבטחון כיצד | עולם הזה ועולם הבא | הצורך להסתכל על התמונה בשלמותה | בטחון בענייני העולם הבא | איזהו חכם הרואה את הנולד | מזה ומזה אל תנח ידך | איפכא מסתברא | בטחון כשהחיים תלויים מנגד | יזכיר לו יום המיתה | מחשבות של בטחון | התקן עצמך בפרוזדור | פטירתו של רבי מאיר שפירא | בהירות המחשבה | ישוב הדעת עד הרגע האחרון

יום ראשון פרשת וירא י"ב חשון תשפ"ג

ה החיוב והזכות לחנך את עצמנו ואת בנינו ותלמידנו לשמור דרך ה' . . יח

למען אשר יצוה את בניו | אברהם הזדכך על-ידי הביטול | וישלח אברהם את ידו | חנוך לנער על-פי דרכו | שורש כח החידוש והדרך לחזקו | לפשוט את הנשמה מלבושיה | בשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר | בשכר שאמר אם מחוט ועד שרוך נעל | למה תעמוד בחוץ | ושמרו דרך ה' | משום עיקר וטפל נגעו בה | באין לידי סכנה | וזה אשר תעשה

יום שני פרשת וירא י"ג חשון תשפ"ג

כז שמירת דרך ה' על-ידי עשיית צדקה ומשפט

הדרך הישרה היא מדה בינונית | אחרי ה' אלוקים תלכו | ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט | ראש ישיבת דרך ה' | חשבוננו של אברהם אבינו | יסודות האמונה והבטחון | מי שאינו מפקפק אחר רבו הולך בדרכיו | נתון תתן אפילו מאה פעמים | מסירות נפשו של אברהם | גודל התבטלותו של אברהם | שיהא שם שמים מתאהב על ידך | טבעה של נשמה להיטיב | ההתרחקות מן הקצוות

מדור עיון תפילה שיעור ס"א

יום רביעי פרשת לך-לך ח' חשון תשפ"ג

הכשרת הנפש לתפילה ע"י אימוץ היכולת להחזיק יחד ברגשות

הפוכים

סוף מעשה במחשבה תחילה | מה אנו מה חיינו - אבל אנחנו עמך בני בריתך | חלש וחסר כל אבל יחסן | שמחה הבאה מתוך יראה | אל תהי שוטה | מחשבות של שמחה | בוא וראה אם יש אומה חביבה כזו | מי כעמך ישראל | כל אורח שקר שנאתי | שקר עטוף באמת | יכלכל דרכיו במשפט | תפארת היא לעושיה

יום חמישי פרשת לך-לך ט' חשון תשפ"ג

תורה לשמה חלק ג' - עירוב קב חומטון של יראה בלימוד התורה מו

יראת ה' היא אוצרו | תורתן היאך משתמרת | מגלין לו רזי תורה | נאה דורש ונאה מקיים | לא תהא כהנת כפונדקית | לית מאן דפליג | בין חשבון הנפש לתשובה | חשבון הנפש משנה את המבט | על כן יאמרו המושלים באו חשבון | ויאמר לו כה יהיה זרעך | העלייה על מסלול חדש | לעולם ישלש אדם | דבר שאין לו שיעור | שמאל דוחה וימין מקרבת

מדור אור החיים הק'

ערש"ק פרשת וירא תש"פ

המתפלל על חבריו הוא נענה תחילה נו

ויעש ה' לשרה כאשר דיבר | מאת ה' מן השמים | מעשה בנשים צדקניות | והוא צריך לאותו דבר | עבודת הצדיק מנעשכזי שחוללה מופתים | אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני

מדור היולא דצדיקיא

ערש"ק פרשת וירא תשפ"ב

הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זיע"א ס

אצל רבותיו הקדושים | יחדיו ימתיקו סוד | תורה ויראת שמים | בשר ויין בתשעת הימים לכבוד האורח | הסתר לפנים מהסתר | תלמיד המכיר את רבו | מי יבוא בסוד קדושים | מעשה בכפרי ושמו תנחום | בעקבות הצדיקים הנסתרים | עם אליהו הנביא זכור לטוב

מדור אמונה ובטחון

שיעור קס"ו

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו
פטרון מדור אמונה ובטחון

לע"נ

הרה"ח ר' יעקב שמואל
ב"ר אלטר אהרן ז"ל

לע"נ יונתן ז"ל

בן יבלחט"א יואל צבי הי"ו
נדבת ד"ר שמואל ווערצבערגער הי"ו
נדבת הר"ר מאיר אשלג הי"ו
לרגל הכנסת בנו בבריתו של אברהם אבינו

יום שלישי פרשת לך-לך ז' חשון תשפ"ג

בטחון בה' לגבי כל ענייני החיים בהווה ובעתיד

נזיקין, קדשים וטהרות, אח"כ כל אחד מהסדרים מתחלק למסכתות, וכל מסכת לפרקים, וכל פרק למשניות. כך צריך האדם לסדר כל דבר בראשו, שיהיה לו ברור מה שייך לבין אדם לחבירו ומה שייך לבין אדם למקום, וכן הלאה. אף כאן, כשהאדם רוצה לערוך רשימה ולסכם באיזה ענינים הוא צריך לבטוח בה', עליו לחלק אותם תחילה לשתי הקבוצות האלה: דברי העוה"ז ודברי העוה"ב.

עולם הזה ועולם הבא

ממשיך רבינו המחבר: **וְדַבְרֵי הָעוֹה"ז** יְחַלְקוּ לְשְׁנֵי חִלְקִים, אֶחָד מֵהֶם עֲנִינֵי הָעוֹלָם לְתוֹעֵלוֹת הָעוֹה"ז (היינו להצליח בענייני העוה"ז), הַשְּׁנִי עֲנִינֵי הָעוֹלָם לְתוֹעֵלוֹת

סדר הבטחון כיצד

כנסים אנו בס"ד לפרק רביעי בשער הבטחון. נתחיל בקטע הראשון ונלמד ממנו כיצד צריך לגשת למצות הבטחון. זה לשון רבינו המחבר: **אָבֵל הַדְּבָרִים שְׁחֵיב הַמַּאֲמִין לְבַטַּח בָּהֶם עַל הַבּוֹרָא יִתְעַלֶּה, כּוֹלְלִים אוֹתָם שְׁנֵי מִיָּנִים: אֶחָד מֵהֶם דְּבָרֵי הָעוֹה"ז, וְהַשְּׁנִי דְּבָרֵי הָעוֹה"ב.**

פירושו: כשהאדם בא לערוך רשימה של דברים שהוא צריך לבטוח בהם על ה', הוא צריך לחלקם לשני חלקים, ואח"כ לכמה חלקים קטנים. זוהי הדרך שיעשה האדם כדי שיהיה לו סדר במוח. הלא תראה שגם המשנה מסודרת באופן זה. תחילה היא מחולקת לסדרים, זרעים, מועד, נשים,

את מה שרבו מבקש ללמדו) **וּלְצוּת בָּטוּב וְלִהְיֶה מִן הָרַע** (לצוות את חבריו לעשות טוב ולהזהירו לבל ייכשל בדברים אסורים. ובכלל זה הוא מצות חינוך הילדים. האדם זקוק לבטחון שיצליח לומר לבנו את הדברים הנכונים ושבו יקבל אותם ולא ייפגע).

וְעִנֵּי הָעוֹלָם הַבָּא יַחְלְקוּ לְשָׁנֵי חֻלְקִים:
אֶחָד מֵהֶם הַגְּמוּל הַרָּאִי (היינו שהקב"ה יגמול לו טוב בעבור שקיים רצונו), **וְהַשְּׁנִי, שֶׁהוּא מַחְסֵד הַבּוֹרָא יִתְעַלֶּה עַל הַחֲסִידִים וְהַנְּבִיאִים לְעוֹה"ב** (היינו שהקב"ה יתן לו בתורת חסד יותר מהמגיע לו).

מסכם רבינו המחבר: **וְהֵנָּה כָּל הַדְּבָרִים שְׂבוּטִים בָּהֶם עַל הַבּוֹרָא יִתְבַּרַּךְ שְׂבִיעָה חֻלְקִים:** **אֶחָד מֵהֶם עִנֵּי גוֹף הָאָדָם בְּלָבָד, וְהַשְּׁנִי עִנֵּי הוֹנוֹ וְסִבּוֹת טְרָפוֹ, וְהַשְּׁלִישִׁי עִנֵּי אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו וְקָרוֹבָיו וְאוֹהֲבָיו וְאוֹיְבָיו, וְהָרְבִיעִי חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים שֶׁהוּא מַתִּיחַד בְּתוֹעֲלוֹתָם וְהַזְּקָתָם** (היינו המצוות שרק האדם עצמו מקבל מהן תועלת או נזק, והן המצוות שבין אדם למקום), **וְהַחֲמִישִׁי חוֹבוֹת הָאֲבָרִים שֶׁתוֹעֲלוֹתָם וְהַזְּקָתָם מִתְעַבְּרוֹת אֶל זוֹלָתוֹ** (היינו המצוות שנוגעות גם לאחרים), **וְהַשְּׁשִׁי גְּמוּל הָעוֹה"ב אֲשֶׁר יִהְיֶה כְּפִי הַמַּעֲשֶׂה בְּעוֹה"ב, וְהַשְּׁבִיעִי גְּמוּל הָעוֹה"ב אֲשֶׁר יִהְיֶה מִהַבּוֹרָא יִתְבַּרַּךְ עַל דְּרָף הַחֲסֵד עַל סִגְלָתוֹ וְאוֹהֲבָיו, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תהלים לא, כ): מִה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צִפְנָתָ לִירְאִיךָ פְּעֻלָּתָ לַחֲסִים כִּי נִגַּד בְּנֵי אָדָם.**

הצורך להסתכל על התמונה בשלמותה

כעת שלמדנו דברי המחבר שמפרט והולך כל חלקי החיים שבהם צריך ללמוד איך לבטוח כראוי וכנכון, יש לנו לבאר בס"ד נקודה חשובה מאוד.

רגילים אנו בבואנו אל סוגית הבטחון שעל האדם לחשוב מחשבות של בטחון

הָעוֹה"ב (היינו הדברים שהוא עושה בעוה"ז אשר יביאוהו לעוה"ב. ואין זה דברי העוה"ב עצמם שידבר עליהם בהמשך, דהיינו כיצד יראה העוה"ב שלו). **וְעִנֵּי הָעוֹלָם לְתוֹעֲלוֹת הָעוֹה"ז וְעִנֵּי הָעוֹלָם לְתוֹעֲלוֹת הָעוֹה"ז יַחְלְקוּ לְג' חֻלְקִים:** **אֶחָד מֵהֶם תוֹעֲלוֹת גּוֹפוֹ בְּלָבָד** (כגון החיים והבריאות), **וְהַשְּׁנִי תוֹעֲלוֹת טְרָפוֹ וְסִבּוֹת הוֹנוֹ וּמִינֵי קְנִיָּיו** (מזונו, דרכי הבאת פרנסתו, והדברים שהוא קונה לעצמו, כגון דירה ומיני מטלטלין), **וְהַשְּׁלִישִׁי תוֹעֲלוֹת בְּנֵי בֵּיתוֹ וְאִשְׁתּוֹ וְקָרוֹבָיו וְאוֹהֲבָיו וְאוֹיְבָיו** (הוא צריך בטחון שהקרובים אליו יצליחו בעניניהם ושאיביה לא יוכלו להזיק לו) **וּמִי שֶׁהוּא לְמַעַל מִמֶּנּוּ וּלְמַטָּה מִמֶּנּוּ מַכְתוֹת בְּנֵי אָדָם** (כלומר, האדם צריך בטחון שהמעביד שעומד מעליו לא יזיק לו ושהעובדים הנמצאים מתחתיו יעשו את עבודתם כראוי. לא יבטח האדם לא בעובדים ולא בעצמו לחשוב שהוא יודע לבחור את העובדים הנכונים, אלא יבטח בה' לבדו. זוהי דוגמא אחת, וכן הוא בענין כל מי שנמצא מעליו, כגון הוריו, או הגבאי בבית הכנסת שאינו רוצה למכור לו מקום, או הפקיד בבנק שברגע זה נמצא במעמד יותר גבוה ממנו ומבלבל לו את המוח כשהוא דוחה אותו בלך ושוב והאדם צריך בטחון שלא יוכל להזיק לו. וכן הוא בענין כל מי שנמצא מתחתיו, וכגון שהוא האב או הגבאי או הפקיד בבנק וצריך בטחון שלא יינזק).

וְעִנֵּי הָעוֹלָם לְתוֹעֲלוֹת הָעוֹלָם הַבָּא יַחְלְקוּ לְשָׁנֵי חֻלְקִים: **אֶחָד מֵהֶם חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְהָאֲבָרִים שֶׁהוּא מַתִּיחַד בָּהֶם לְבָדוֹ** (היינו המצוות שנעשות בין האדם לבין קונו ואין איש אחר מעורב בהן), **וְאֵין מַעֲשֶׂהוּ יוֹצֵא בָהֶם לְהִנָּאת זוֹלָתוֹ וְלֹא לְהַזִּיקוֹ** (פעולתו אינה גורמת הנאה או הזיק לאיש), **וְהַחֲלֵק הַשְּׁנִי חוֹבוֹת הָאֲבָרִים, אֲשֶׁר לֹא יוֹכֵל לַעֲשׂוֹתָם אֶלָּא בְּהִשְׁתַּתְּפוּת זוֹלָתוֹ עִמּוֹ בְּפֶעַל וּבְהַפְעַל** (כלומר, בנתינה או בקבלה, והרי הוא צריך בטחון שיצליח בין במצוות שיש בהן משום נתינה ובין במצוות שיש בהן משום קבלה), **כְּצִדְקָה וּגְמִילוֹת חֲסִידִים וְלִמּוּד הַחֲכָמָה** (לתלמידים שצריך בטחון להצליח ללמד את תלמידו ולהבין

המחבר פותח לנו פתח להבין שהמצוות שבין אדם לחבירו זקוקות לבטחון ממין שונה, כי היות שהאדם צריך להגיע לזולתו כדי שיתקיימו, הוא זקוק ליותר סייעתא דשמיא שיצליחו.

הן ידוע מה ששאלו **הראשונים**³ מדוע אין מברכים על הצדקה, והלא היא מהמצוות החשובות ביותר (וכפי שכתב בעל **התניא** בפרק לז שסתם מצוה היא צדקה), ותירצו שזה מפני שהיא תלויה בדעת אחרים ואולי לא ירצו לקחת. הנה כי כן, האדם צריך לסייעתא דשמיא שפלוני ירצה לקחת ושיהיה עני הגון. הוא זקוק לבטחון מיוחד בכל אותן מצוות שנוגעות לזולתו.

בטחון בעיני העולם הבא

ועל כולנה היא סוגית **העולם הבא**. אפילו אין האדם חושב עליה ואפילו אינו רוצה לחשוב עליה, הוא מחויב כל יום לחשוב כל אימת שהוא עוסק בבטחון מה יהיה אתו בעוה"ב. יש שהאדם נרתע ונבהל - "מה יהיה אתי בעוה"ב? הרי יש שם עונשים נוראים ואנה אני בא?". **מצווה הוא לבטוח בה' גם בענין זה**, וכה יאמר: **הקב"ה הוא טוב ומטיב** וברא הן את העוה"ז והן את העוה"ב וכפי שהוא משגיח בהשגחה פרטית על כל אחד ואחד בעוה"ז שהוא העולם הקטן, כך הוא משגיח בהשגחה פרטית על כל אחד ואחד בעוה"ב, **וכפי שהוא עושה הכל בעוה"ז באופן של טוב, כך יעשה בעוה"ב הכל באופן של טוב** על אף כל המבואר בראשית חכמה, **כי הקב"ה רוצה רק להטיב בטוב הנגלה**.

אין זה אומר שהקב"ה ותן ח"ו. הקב"ה אינו ותן לא בעוה"ז ולא בעוה"ב. אבל הוא יכול למצוא דרכים אחרות איך לזכך את

ולחדש בענין הבטחון ולהתייגע בו, אבל רק על הדבר שבו הוא מתמודד עכשיו. אם עכשיו הוא מתמודד עם פרנסתו, יעבוד הרבה על הבטחון בענין הפרנסה, כשיחידיר במחשבתו שכל מה שה' עושה הוא טוב ולא יהרהר ולא יפקפק כלל בתוכנית שהקב"ה טווה בשבילו. אם יתמודד עם חינוך הילדים, יעבוד הרבה על הבטחון בענין חינוך הילדים, ואם יתמודד עם חולי, יעבוד על הבטחון שהקב"ה ישלח לו רפואה, וכן הלאה. ולא דווקא אם האדם שרוי באיזו צרה, אלא פעמים הרבה האדם עובד על הבטחון הגם שאין לו שום צרה, אך רק באותם דברים שהוא מבין שהוא זקוק בהם לסייעתא דשמיא. ולמשל, יתכן שיהיה לאדם כסף לרוב ועדיין ישקיע בחיזוק הבטחון שהקב"ה הוא הנותן לו את פרנסתו בכל רגע ורגע. הוא ילמד על כך, הוא ידבר מכך ואף יתנהג באופן זה, וכל זה מפני שהוא רואה בחוש שצריך להגיע לסייעתא דשמיא מיוחדת על כל צעד ושעל בענין הפרנסה, כי בכל רגע אפשר להכשל וכשנכשלים הכל עלול לרדת לטמיון.

אנחנו לומדים כבר מצות הבטחון כבר כמה שנים, וכדאי לעלות במדרגה נוספת ולקבל מבט נוסף בסוגית הבטחון אשר יתכן שלא שמנו לב שצריך לעסוק בו, והוא **שעל האדם להסתכל על התמונה בשלמותה**⁴. הרי התמונה מורכבת מחלקים רבים אשר **הפרנסה היא רק אחד מהם**, ורבינו המחבר קורא לה **טַרְפוֹ וְסִבּוֹת הוֹנוֹ**. מה שלום **בריאותך**? שואלים אנו לזה שכל מעייניו נתונים אך רק בפרנסתו ושיניו אינן כואבות לו זה כבר עשר שנים. ומה עם **המצוות שבין אדם למקום**? הלא הוא זקוק לסייעתא דשמיא מרובה שיצליח בהן. ומה עם **המצוות שבין אדם לחבירו**? רבינו

א. הצורך לזה יתבאר בהמשך השיעור.

ב. ראה שו"ת הרשב"א ח"א יח.

שלנו בענין הפרנסה. הבה ונראה שכאשר איננו מסתכלים על התמונה בשלמותה, הרי זה פוגע בבטחון שלנו בענין הפרנסה. הנה האדם רגיל לחשוב: מה אני צריך להכניס עצמי לבעיות שאינן קיימות אצלי עכשיו? דיה לצרה בשעתה! כשהללו יגיעו, אז אתיגע בעניינם בבטחון בה'. ולמשל, האברך שזה עתה הקים את ביתו, אינו נוטה לחשוב מה יהיה כשיצטרך לחתן את ילדיו. הנח לי! תן לי ללמוד קצת! נדבר כשזה יהיה נוגע. למה אתה שואב אותי לדאגותיהם של אנשים המשיאים את צאצאיהם? עכשיו זקוק אני לבטחון שאצליה בכולל, עכשיו אני זקוק לבטחון שאצליה להעמיד בית על יסודות איתנים, עכשיו אני זקוק לבטחון שהפרנסה תהיה בהרחבה, שנוות ביתי תמצא עבודה טובה, וכן הלאה. יש שישאל האדם בסגנון זה: וכי צריך אני להתייגע עכשיו על נסיונות שאינם שלי?! הרי לכל אחד יש נסיונות אחרים ועלי מוטל להתייגע בנסיונות שאתם אני מתמודד, שהרי הם חלקי בתורה. האדם חושב שיותר קל יהיה לו והעבודת ה' שלו תהיה יותר טובה כשישקיע את כל חלקי נפשו ומוחו אך ורק בחיזוק הבטחון לגבי אותם נסיונות שהוא מתמודד בהם עכשיו.

אולם לא מחכמה שאלת זאת. מחשבה זו אינה נובעת מחכמה, וכמה סיבות לדבר. הסיבה הראשונה, כי **חז"ל** אמרו לנו "איזהו חכם הרוואה את הנולד" (תמיד לב, א). "חז"ל אמרו לנו זאת כדי שנדע כיצד לעבוד את ה', לא כדי שנוכל לחיות טוב מצד חכמת חיים, כאומר: "תהיה חכם ותחשוב קצת על העתיד". "חז"ל לא נותנים לנו סתם עצות להצליח בחיים הגשמיים, מה גם שזה כתוב ליד "איזהו גיבור הכובש את יצרו". "חז"ל מלמדים אותנו איך להיות יהודי ירא שמים. חכמה אמיתית היא, ראשית חכמה יראת

האדם, וכפי שהוא מוצא לכך דרכים אחרים בעוה"ז, כגון על-ידי עסק התורה, או כהא דאייתא סוף **מסכת פסחים** (ק"ח, א): אמר רב חסדא: מאי דכתיב הודו לה' כי טוב - הודו לה' שגובה חובתו של אדם בטובתו, עשיר - בשורו, ואת עני - בַּשֵּׁוֹ, יתום בביצתו, אלמנה - בתרנגולתה. היינו שהקב"ה נותן איזו תוספת לאדם ונוטלה ממנו בחזרה, ונמצא שגבה ממנו את חובתו מבלי שיחסר לו מאומה. **כך יש לו להקב"ה מספיק דרכים לזכך ולעזור לאדם.** הן כך אנו מתפללים "ומה שחטאתי לפניך מחוק (מרק) ברחמיך הרבים ולא על-ידי יסורים וחלאים רעים". אנו מבקשים שיעשה זאת באופנים אחרים.

עכ"פ האדם צריך לחשוב על הרבה מצבים אחרים שאינם מתמודד אתם כעת, זאת **בכדי שיהיה לו המבט המלא על הבטחון הנכון.** והמקום הראוי להתעורר לזה הוא כאמור כאן בתחילת פרק ד, שרבינו מחשב והולך כל פרטי החיים בהם נצרך הבטחון.

רבינו המחבר אומר לנו: "הבה ונסכם על איזה דברים אתה צריך בטחון". לו היינו עוצרים אדם בשוק שלא למד את דברי רבינו המחבר והיינו שואלים אותו על איזה דברים אתה צריך בטחון, היה בוודאי מדלג על הרבה מהם. פרנסה היה מזכיר. הדברים שהוא מתמודד אתם היה מזכיר. אולי היה זוכר גם שצריך בטחון בענין הדברים רוחניים באופן כללי להצליח בתורה ובתפילה. אבל להרחיב את הנושא שצריך לבטוח בה' בכל העניינים הן בעוה"ז והן בעוה"ב, לא היה מעלה בדעתו.

איזהו חכם הרוואה את הנולד

כעת נבאר מה הסיבה שאין אנו חושבים על כל אלה ואיך זה משפיע על הבטחון

אחריותו. אף אחד אינו רוצה לחשוב על דברים שיהיו רק מחר.

אומרים לנו חז"ל: "איזהו חכם הרואה את הנולד - כיהודי כשר מחויב אתה לחשוב בענין דברים שהם מעבר ליום זה שאתה עומד בו, הדברים שהקב"ה רוצה שתחשוב עליהם". הרי כל המושג של עוה"ז ועוה"ב בנוי על נקודה זו, שלא יתעלם האדם מן המחר, אלא יזכור שיצטרך ליתן דין וחשבון. החכם רואה זאת בחוש. לא מפני שזה יקרה רק למחר זה נחשב כדבר רחוק שאין צריך לחשוב עליו. איזה חוסר אחריות הוא זה! הלא אני רואה בחוש שלמחר אצטרך ליתן דין וחשבון לריבונו של עולם וכמה שאוסיף לראות זאת, כך תהיה לי יותר יראת שמים וכך אוסיף לחיות נכונה ולא לחיות בשביל חברי או בשביל הכבוד או בשביל שאר שטויות והבלים.

מזה ומזה אל תנח ידך

וכפי שהוא לגבי העוה"ב, כך הוא לגבי דברים של העוה"ז, דברים שהקב"ה רוצה שהאדם יקח אותם בחשבון. הן ידוע שהרה"ק **רבי ישכר דוב מבעלזא** זיע"א היה **מייעץ לבני אדם להניח כסף בצד ליום מחר. הוא לא ראה בזה שום סתירה עם מצות הבטחון.** הקב"ה הביא את האדם לעולם ואמר לו: "דע לך שסדר העולם הוא שמתחנתים ומקימים משפחה וצריך לפרנסם ולהשיאם". **מה יהיה עם כל זה למעשה, אין האדם יודע. הוא בוטח בה'.** אבל דבר אחד הוא יודע, **שהקב"ה הציב סדר כזה** והודיע לו שכך הוא הסדר. איך הוא הודיע לו? בעצם זה שהעמיד סדר כזה, וכפי שכתב הרמב"ם ונתבאר בשיעור הקודם. היות שכך הוא הסדר והקב"ה לא העלימו מן האדם, חושב האדם לעצמו: מדוע נחוץ לי לדעת זאת? את יום המיתה,

ה' אמנם הרבה מאוד בני אדם טועים טעות חמורה במאמר זה "איזהו חכם הרואה את הנולד" וסוברים שהוא עצה של חכמת חיים, עצה שגוי יכול להגיע לזה מדעתו - "תהיה חכם, תראה את העתיד, תשקיע בדברים שבסוף העולם יצטרך לו, תרחיב את ראייתך". זוהי הסיבה למה שבני אדם סוברים שיש במאמר זה סתירה עם הפסוק (פרשת שופטים יח, יג) "תמים תהיה עם ה' אלוקיך" שפירושו **חז"ל** אל תחקור אחר העתידות. מפני שהם מפרשים המאמר "איזהו חכם הרואה את הנולד" שיש לו לאדם להסתכל שלוש צעדים קדימה ולהשקיע בדברים הנכונים וכך יבטיח לעצמו את הצלחותיו בעתיד, עד שיוכל לומר: "אני יכול להצליח, כי אני חכם ואני מבין שבעוד שנה יקרה כך וכך ואם כן אשקיע בכך וכך ואבחר לעצמי הצלחה מסחררת", לכן מתעוררת אצלם הקושיא הלא חז"ל אמרו שלא לחקור אחר העתידות, אשר אנכי מצוך היום. אני עובד את הקב"ה היום ותו לא.

ומה האמת? האמת היא שחז"ל באו ללמדנו איך להיות יהודי ירא שמים. **איזהו חכם הרואה את הנולד פירושו מה הם הפרטים שעל האדם לכלול בחשבונו כדי להיות היום יהודי ירא שמים. כשיידע האדם מה הם הפרטים ויכללם בחשבונו, יחזיר בזה חכמה ויראת ה' במוחו.** האדם בטבעו אינו רוצה לעבוד עם כל חלקי הנפש. הוא לא רוצה כבר עכשיו לישא באחריות הדברים שיקרו למחר. האדם אינו אוהב קבלת עול. לכן טבעו שלא ירצה לחשוב מעוד ענינים שהקב"ה רוצה שיקח אותם בחשבון, כי הם מכבידים עליו. הוא אומר: "איני יודע, נראה כבר אז. אל תטריד אותי עכשיו. כשיגיע למעשה, אז אראה מה אני עושה". למה? כי זה מיקל עליו את

אני כבר צריך עכשיו לחשוב על זה. וכשאצטרך להשיאו, הקב"ה יעזור לי להשיאו, ואם יהיה במצב של חולי, יעזור לי גם אז, ואם ייפטר מן העולם, גם אז יעזור לי. **הוא נקרא חכם מפני שהוא לוקח בחשבון את כל המקרים וכבר בוטח בה' שיהיה בעזרתו תמיד.**

וחלקה השני של עבודה זו הוא **מצות ההשתדלות** אשר בהמשך רבינו המחבר נכנס אליה שוב, והוא **שהאדם יודע שהקב"ה נתן לו תפקיד לעסוק בישוב העולם, לעבדה ולשמרה, ונתן לו מצוה לפעול בזה העולם באופן שיוכל לחיות לפי מהלך מטוים**, והרי הוא יודע לפי זה שיתכן שהקב"ה יכניס לו עכשיו יותר מכדי צרכו והחשבון יהיה שזה ישמש לו לשנים הבאות, כי הקב"ה עושה זאת בכמה אופנים. יש שהקב"ה עוצר את ההכנסה, ואז האדם צריך לקחת ממה שחסך. לא תמיד הקב"ה נותן לאדם את כספו מדי חודש בחדשו. רבינו המחבר עצמו מדבר על זה שלפעמים זה כך. ובכן, אין האדם יודע איך הקב"ה מתנהג אתו, אבל דבר זה הוא יודע שהקב"ה יודע הכל כי הוא היה הוה ויהיה והעתיד פרוש לפניו, והוא הודיע לו שיש עולם שלם מסביבו מעבר לדקה שהוא נמצא בה עכשיו ומעבר לשכן שיש לו עכשיו ולשותף שעובד אתו עכשיו ולבעיה שהוא מתמודד אתה עכשיו. **ולכן הוא צריך להסתכל על כל העולם הגדול הזה ולהתנהג כבר היום נכונה בהתאם לראיית כל התמונה.**

הנה אם האדם רואה את חבירו טובע בים, אם בעל אחריות הוא וירא אלוקים, הרי הוא ניגש מיד להצילו, תוך כדי שהוא נושא תפילה לה' שיצילנו ומאמין בכל לב שהקב"ה יודע מה הוא עושה. ואם אינו עושה כן, הרי הוא עובר על לא תעמוד על דם רעך. וכל-כך למה? כי הוא יודע שאם

לדוגמא, לא גילה לי, כי הוא יודע שאין נחוץ לי לדעת. וכן יש עוד ששה דברים שאין הקב"ה מגלה לי כדאיאתא **בפסחים** (דף נד, ב), למה את זאת גילה לי? אין זה אלא מפני שזה נוגע לי לעבודת ה', ומדוע זה נוגע לי לעבודת ה'? מסתבר שהקב"ה רוצה שעכשיו אעבדנו בידיעה שאצטרך להיות יהודי כשר בכל המצבים. אני צריך עכשיו ללמוד חלקי התורה שאעבדנו בהם בכל המצבים. יעקב אבינו היה יהודי ירא ושלם בהיותו בישיבת שם ועבר, ואח"כ צריך היה לעבוד את ה' כשהיה בבית לבן, ואח"כ צריך היה לעבדו כשהיה בחוץ.

כשהאדם יודע מראש סדר העולם הוא באופן זה, הרי הוא לומד חלקי התורה שיתנו לו יראת שמים בכל המצבים. אם הוא יודע שיצטרך לדעת הלכות שבת, הרי הוא אומר: איזהו חכם הרואה את הנולד, כפי הנראה הקב"ה רוצה שעכשיו אלמד הלכות שבת. הלא אצטרך לנהל בית יהודי. הרי איני רוצה לחלל את השבת אף לא בשוגג, מה גם ששגגת תלמוד עולה זדון. איזהו חכם הרואה את הנולד. אני חייב לדעת את ההלכות. אם הקב"ה מודיע לי זאת, כפי הנראה זה נוגע לי לעבודת ה' שלי.

הוא הדבר והוא הטעם לעניני ממון. אם הקב"ה מודיע לי שבהמשך החיים זקוקים לפי סדר העולם לסכומים הרבה יותר גדולים של כסף, אין זה אלא מפני שרצונו שאעבוד אותו כבר מעכשיו עם ידיעה זו, והעבודה מתחלקת לשתיים, הראשונה **שאבטח בו כבר מעכשיו שיתן לי ככל שיירדש להוצאות הגדולות של המשך החיים**, אשר זה מה שאנו לומדים כאן, שעכשיו אני כבר צריך ליקח זאת בחשבון ולבטוח בה' שכפי שהוא מפרנסני עכשיו, כך יפרנסני אז. נולד זכר וככרו עמו. אם ייוולד עוד ילד, ישלח לי פרנסה גם לו. כן.

בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה? למעשה זה בדיוק הפוך. **הוא יודע בערך את ההנהגה הכללית לפי סדר העולם, ובקשר להנהגתו הפרטית אינו יודע כלום.**

התשובה היא כי זה מה שמכניס את האדם למצב המדויק שבו יוכל לעבוד את ה'. הידיעה בענין סדר העולם מחייבת אותו לחשב את הפרטים הנצרכים להיות עובד ה', כי יאמר: כפי הנראה אני צריך לקחת פרטים אלו בחשבון, כפי הנראה אני כבר צריך עכשיו להתפלל שאמצא שידוכים הגונים לבניי, הגם שרק עכשיו התחנתני. מסתבר שבגלל זה הקב"ה הודיע לי זאת כדי שכבר מעתה אתחיל להתפלל על זה. אכן כן, הבחור בישיבה יתפלל שלאחר חמש שנים ימצא זיווג הגון. עכשיו יתחיל להתפלל על בת זוגתו שתצליח על אף שהוא עכשיו בן י"ג והיא בת י"ב. איי, הרי יתכן שיהיו לו לאדם חיים אחרים לגמרי? מה זה משנה לך מה יהיה אתך למעשה? אל תחקור אחר העתידות!

הקב"ה הזמינו לשם, כפי הנראה הקב"ה צוה אותו לקיים מצוה זו. הוא יודע שאם זהו המצב, עליו לעשות בו בזמן שני דברים: האחד, להתפלל לה' שיצליח למשות את פלוני מהמים ושבאמת יינצל, והשני, לגשת תיכף ומיד ולמשותו מן המים.

ומכאן אתה למד שעליך לאמץ לך הסתכלות זו לגבי כל הדברים שהקב"ה מודיע לך. כל פעם שהקב"ה מודיע לך משהו בענין העתיד, אתה צריך לפעול על-פי שני החלקים האלה. לפיכך אתה צריך לבטוח גם על מחר. לא מספיק שתבטח רק על הרגע הזה. אל תדאג על המחר. יש בני אדם שחושבים על המחר ובאים מחמת כן לידי דאגה. לא! מה תדאג על העתיד? להיפר, עליך לדעת שהקב"ה הודיע לך את ענין העתיד כדי שתבטח בו שכפי שהוא מספק לך את כל צרכיך היום, כך יספק לך את כל צרכיך בעתיד. וכן את חלק ההשתדלות תעשה כפי המקובל על-פי סדר העולם.

איפכא מסתברא

בזה שרבינו המחבר נותן לנו רשימה ברורה של כל חלקי החיים. הוא אומר לנו: בא ונאסוף קצת את חייו. אל תחיה כל-כך מצומצם. הסתכל נכונה על התמונה. תבין שיש שבעה חלקים, תחשוב עליהם, ובכל יום אתה מחויב לבטוח בה' בקשר לכל החלקים. תתנהג כיהודי בין בחלק הבטחון ובין בחלק ההשתדלות לגבי כל השבעה חלקים.

והנה כשישמע זאת האדם, יתכן שיקפוץ ויאמר: רגע אחד, אתה אומר שהקב"ה רוצה שאקח בחשבון שאצטרך לחתן ט"ו ילדים, אם כן למה אני נשאר ללמוד בכלל? יותר מזה, מה יועיל לי אם אצא לעבוד? כמה כבר אקבל? הרי אף אחד לא יתן לי משכורת כל-כך גבוהה שתספיק בשביל

נבהיר עוד: האדם הרי לא יכול לדעת מה יקרה אתו בעתיד, איך חייו ייראו, כמה שנים יחיה ומה יהיו נסיונותיו, ואם כן מה יש לו מזה שהוא מכיר את סדר העולם אם אינו מכיר את חייו הפרטיים? מה אתה מחשב שתעשה כך וכך כסף ותותיר לעוד חמישים שנה? הרי יתכן שבעוד רגעים אחדים לא תהיה כלל בעוה"ז! אכן התשובה באה מתוך שאלה זו גופא: מדוע את סדר העולם הקב"ה מגלה לי ואילו מה יהיה עמי אשר זה הרבה יותר נחוץ לי לדעת, אינו מגלה לי? הלא זו קושיא עצומה למתבונן. לכאורה צריך היה שהקב"ה יגלה לו איך ייראו חייו עד יומו האחרון ואילו את סדר העולם לא יגלה לו כלל, כי מה נחוץ לו לדעת? מה נחוץ לו לדעת כי ימי שנותינו

עכשיו, בטחוננו חודר פנימה רק עד לעומקו של אותו דבר. ולמשל, אם יהיה לו עכשיו דין תורה עם שכינו על עשרים אלף דולר, יהיה עומק בטחוננו רק לפי מה שעשרים אלף דולר יכול להביא. הוי אומר: הוא לא ירגיש לגמרי תלוי בין שמים וארץ, שהרי האדם יכול לחיות עם הפסד של עשרים אלף דולר. זה כואב, אבל אפשר לחיות עם זה. ויהיה כל בטחוננו בה' שיעזור לו שלא יצטרך להפסיד את הסכום הזה. מה שאין כן כשיש לו לאדם על השולחן דבר שחיוו תלויים בו, ולמשל, הוא היה אצל הרופא ועלה חשד שמקנת אצלו מחלה קשה ר"ל. לקחו בדיקות ועכשיו מחכים לתשובה. הרופא אומר לו בקרירות מפליאה: "שמע נא! יתכן שהתשובה תהיה שנותרו לך חדשים ספורים לחיות ויתכן שיתברר שאין כאן כלום. ביום חמישי נדע". עד כאן. והוא משאיר אותו כך תלוי מיום ראשון עד יום חמישי. הוא שואל את הרופא בקול רועד: "מה האחוזים לכאן ולכאן?", והרופא משיב לו: "איני יודע, נראה לי חמישים על חמישים". הנה אדם זה הלא בוודאי ישפוך את לבו בתפילה ותחנונים לבורא עולם במשך הימים הספורים האלה שהוא שרוי בחוסר ודאות ויעשה את כל הסגולות האפשריות, אולם **הבטחון שישתמש בו במצב זה כדי שלא ליפול ברוחו, יגע במקום עמוק בהרבה בנפשו.** וכל-כך למה? כי עכשיו חיוו מונחים על המאזניים וחיוו הרי שווים יותר מעשרים אלף דולר.

וכשהאדם צריך בטחון בנוגע לדבר שיכול להביא לו בזיונות קשים, ולמשל, אחד איים עליו שאם לא יתן לו סכום גדול של כסף, יפרסם עליו סיפורי לשון ורכילות, עד שיאבד מחמת כן את כל מקומות העבודה שלו ולא יצליח לעשות שידוכים לבניו ואף לא יוכל להראות את פניו בבית

לחתן ט"ו ילדים! אכן שאלה זו נובעת ממה שהאדם שוכח את הדבר הקודם שלמדנו. **כל האמור אינו מהווה ציווי ליטול כסף בכח ולהיות בשליטה על הרווחים. בכלל לא. זה רק אומר שבגלל זה אתה צריך להבין שהקב"ה רוצה ממך עכשיו שתהיה לך דרגה גדולה בבטחון.** בדרך כלל, כשהאדם בן עשרים ואחת, אינו מרגיש שהוא צריך לבטוח הרבה בה', כי אין לו דאגות מיוחדות. על זה אומרים לו שאינו נכון, אלא **כבר עכשיו הוא צריך שיהיה לו בטחון במדרגה הרבה יותר גדולה, כי עכשיו הוא כבר צריך לקחת בחשבון את העתיד, וגם מפני שהקב"ה רוצה שיתאים את עצמו לסדר העולם.** זה לא צריך להתאים עם הפרוטה, אך עליו להשתדל לפי סדר העולם.

בטחון כשהחיים תלויים מנגד

כעת נתקדם עוד. עד עכשיו דיברנו רק על סיבה אחת מדוע צריך להסתכל על כל התמונה, ואמרנו שאין ראוי לו לאדם להסתכל רק על המקום שהוא עומד בו כרגע. איזהו חכם הרואה את הנולד. **עליך להסתכל על כל חלקי החיים, כי כך הקב"ה רוצה שתיקח את כולם בחשבון הן לעניין בטחון והן לעניין השתדלות.** ועכשיו נעבור לסיבה נוספת שהיא נקודה חשובה מאוד. **כשיתבונן האדם בחלקים האחרים של חייו בעוה"ז ובעוה"ב ובחלקים שיהיו נוגעים לו למעשה בהמשך חייו לפי סדר העולם, אם איש רציני הוא, לא תהיה לו ברירה ובטחוננו גם בדברים שהוא מתמודד אתם עכשיו, ייהפך להיות במדרגה אחרת לגמרי.**

נקודה נחוצה היא ביותר, ואולי יותר נחוצה מהקודמת. **כשיש לו לאדם בטחון רק לגבי הדבר שהוא מתמודד אתו**

ברירה כי אם לציית לריבונו של עולם בזה הרגע". אך לפי האמור, והוא הפשטות, הכוונה היא כזו: כשהאדם רואה רק חלק מהתמונה, היצר הרע גדול אצלו. לעשות השתדלות? לא לעשות השתדלות? זה עסק שלם אצלו. **לו יסכים לפקוח קצת את העינים ולראות את התמונה הרחבה שכוללת את יום המיתה, יתקטן בהרבה הנסיון שהוא עומד בו עכשיו** ולא יתפוס אצלו מקום כל-כך. אותו אדם שניהל ויכוח לוהט בעניני פוליטיקה, אם יגיע אליו טלפון כעבור שעה אחת בלבד שמשוה קרה לבנו ועליו למהר אתו לבית החולים, אפילו לא יהיה זה הגרוע מכל, לא יעניין אותו מעתה לא פוליטיקה ולא שום דבר. למה? הרי חשבתי שהפוליטיקה כל-כך בוערת בך! התשובה היא שהיא באמת בערה בי כל עוד היא היתה כל חיי. בו ברגע שהתמונה התרחבה, הכל מתקטן.

כמו כן לענין הבטחון. הצירוף שיש לך בראש כשאתה מסתכל רק על הדבר שאתה מתמודד אתו עכשיו אינה תמונה נכונה. היהודי מזכיר לעצמו יום המיתה, אך יש לו בטחון בענין זה. **יזכיר לו יום המיתה** אין פירושו שהוא מבהיל את עצמו והולך לו, אלא פירושו שהוא חושב איך נראה הבטחון בקשר ליום המיתה. **אדם כזה כשנבאים אליו מיני נסיונות אחרים שלא היה רגיל בהם, הוא יכול לעמוד בהם. איך הוא יוכל לעמוד בהם? כי תמיד חשב עליהם, תמיד לקח בחשבון את כל המשלים והבין שאינו יודע מה הקב"ה יעשה ממנו. הוא מכניס את עצמו תחת הנהגת הבורא באמרו: "מה שהקב"ה יעשה לי, טוב הוא לי, כי זה מה שבחר בשבילי".** כשנקלע למצב מסוים, אין זה חדש אצלו. הוא כבר ראה אותו פעם. היכן ראה אותו? בסידור התפילה שלו ובמחשבתו כשצייר את כל המשלים.

הכנסת. הנה זה נוגע לו בנקודה עמוקה **אחרת בנפשו**. וכבר יש שהאדם הנקלע למצב כזה, יאמר: "טוב מותי מחיי". הרי שיתכן שהצער הזה ייגע במקום יותר עמוק מהמושג של חיים ומות. הן ודאי שאיש יהודי אינו מעלה זאת בדעתו, אבל המציאות היא שצער כזה יכול לגעת במקום העמוק ביותר.

ולפי האמת האדם צריך הרבה יותר בטחון בנוגע לעניני העוה"ב, שהרי כאן זה רק הפרוזדור ואחרי שבעים שמונים שנה אנו עוברים למקום אחר. אנו חייבים לחשוב על העוה"ב. בני אדם עסוקים שבועיים ימים כדי לתפוס מקום היכן שהוא. מה הולך לעשות שם? הוא הולך להיות שם יום אחד או כמה שעות בלבד. אבל הוא עסוק, הוא הולך לתפוס מקום. מה עם תפיסת מקום בעוה"ב ששם האדם הולך להיות באופן נצחי. מה יהיה אתו שם?

ברגע שהאדם לוקח את התמונה האמיתית בחשבון ומבין שאינו דבר פשוט, הרי זה מביא אותו לבטחון עמוק בהרבה, שהרי הוא צריך לבטוח בדברים בלתי פשוטים אשר הגם שאינם נוגעים לו עכשיו, הוא מכניס את עצמו בהם לחשוב עליהם.

יזכיר לו יום המיתה

זהו אחד מהפירושים במאמר חז"ל הידוע (ברכות ה, א): "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסוק בתורה; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יקרא קריאת שמע; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יזכיר לו יום המיתה". בדרך כלל אנו מבינים פירוש דבריהם שבאים לאיים על האדם, כאילו אמרו: "אם שום דבר לא יועיל, נצטרך לאיים עליך בדבר המפחיד ביותר ואז תתפחד כל-כך שלא תהיה לך

בוודאי ימשיך להטיב לי ובוודאי שלא יטענני בדבר שלא אוכל לעמוד בו. ואפילו מסביב הכל נראה מפחיד. בסדר! **הוא זוכר את המחשבות האלה כשהמצב נראה לו גרוע ביותר**, ואת המחשבות האלה יצטרך לזכור כשמלאכי החבלה יבואו לקראתו עם חבילות של עבירות. הוא יודע דבר אחד: **"הקב"ה הנהיג אותי בעוה"ז, הקב"ה ימשיך להנהיג אותי בעוה"ב. הקב"ה הנהיג אותי עד כה לטוב, ובוודאי ימשיך להנהיג אותי לטוב"**.

האדם מבין שהקב"ה אינו רוצה להכשילו, כלשון רש"י "שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו". אומר הוא: "בטוח אני שאינו נותן לי נסיון כדי להפילני. הרי עד עכשיו בנה אותי עוד ועוד, ואם כן אני סומך עליו שהוא יודע בדיוק מה שטוב לי, ומה שהוא עושה עכשיו בשבילי זה כדי להטיב לי ולא כדי להכשילני או להרחיקני". הוא מבין זאת לגבי העוה"ז ומבין זאת לגבי העוה"ב. הוא מבין שכל פעם שהקב"ה מזמין לו מצב, הוא עושה זאת רק לטובתו. וכיון שהוא מבין זאת, הוא יכול אח"כ לעמוד איתן גם במצבים קשים ביותר.

התקן עצמן בפרודור

חסידי הראשונים היו אומרים שהאדם מתכוון כל החיים, כדי שיוכל להיות יהודי ברגעים האחרונים שלו עלי חלד. אכן כן, כשהאדם מתכוון ככל האמור, הוא יכול לבטוח בה' גם ברגעיו האחרונים. הוא לא נבהל מהמצב. הוא יודע שהוא עוסק בתשובה ויתר אין לו מה לדאוג כי בוודאי הקב"ה יקחנו מכאן למקום יותר טוב. כל חייו הוא חשב על כך, כל ימיו הוא ידע שהקב"ה הוא טוב ומטיב בין בעוה"ז ובין

מחשבות של בטחון

זהו שאמרו הצדיקים^ג שבפסוק הראשון של ק"ש, בתיבת אחד, יצייר האדם במחשבתו שהוא מפיל את עצמו למדורת אש בשביל קדושת השם יתברך, ואח"כ ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך, שפירשו חז"ל (ברכות נד, א) אפילו נוטל את נפשך ובכל מדה ומדה שהוא מודד לך. הוא מצייר לעצמו מצבים קשים ובוטח בה'. אנו צריכים להבין כי יש כאן נקודה דקה. יש מושג של מסירות נפש לריבונו של עולם, אך כאן אנו עוסקים במחשבת הבטחון באותם מצבים.

ומה הכוונה מחשבת הבטחון במצבים האלה? הכוונה היא שהגם שהמצב מסביב קשה מאוד והאדם מבין שיתכן שכל מה שבנה במשך כל שנות חייו יקרוס תחתיו והוא עצמו ישקע בבור עמוק הן מבחינה גשמית והן מבחינה רוחנית, עם כל זה הוא בוטח בה' כי הוא זוכר שהקב"ה מנהל את העולם בטובו ומצב זה מתנהל גם כן על ידו ובוודאי הוא רק טוב, וכן הוא מזכיר לעצמו המעשה של רבא במסכת שבת (דף פח) כאשר הצדוקי ראה אותו שקוע בלימודו ואצבעו נוטפת דם, ואמר לו: עמא פיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו (שהקדמתם נעשה לנשמע) אכתי בפחותיכו קיימיתו (עדיין אתם עומדים בפזיזותכם), והשיב לו רבא: אנן דסגינן בשלימותא (אנו שהולכים עם הקב"ה בתום לב), כתיב בן (משלי יא, ג) תומת ישרים תנחם וכו' ופירש שם רש"י: "אנן דסגינן בשלימותא - התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו". ואף הוא אומר לעצמו: הקב"ה הוציא אותי ממצרים, הקב"ה הטיב עמדי עד היום,

ג. ראה 'צעטיל קטן' להרבי ר' אלימלך ז"ע אות א.

וצער, והוא היה מסתכל בו בהסתכלות נפלאה כאומר: "אל תפחד".

עמד שם יהודי פשוט אחד שהיה מוכר תמיד לתלמידים עוגות וביצים וכדומה ממניני תרגימא, והיה עומד מן הצד, שלא היתה בו העזה להתקרב אל רבי מאיר ולברכו בלחיים. תלה בו רבי מאיר את עיניו ברחמים רבים, רמז לו שיתקרב אליו, לקח את ידו לידו הקדושה והחזיקה חמשה רגעים. מי יודע איזה כוונות כיוון בזה ברגעיו האחרונים...

גמרו את השתיה ואת האכילה וברכו ברכה אחרונה ורמזו להם רבי מאיר שירקדו וראו ששפתותיו מתנועעות. גחן אחד התלמידים אל פיו ושמע שלחש בכל כוחו: "בך בטחו אבותינו", והבינו שהוא רוצה שירקדו בניגון שהוא חיבר על הפסוק בך בטחו אבותינו.

נשאו התלמידים את רגליהם והיו מרקדין סביבו וקולותיהם ממלאים חללה של ישיבה - "בך בטחו אבותינו, בטחו ותפלטמו". והיו רגליהם רוקדות ופיותיהם שרים בקול והלבבות בוכים בחשאי ורוקדין בקרבם מרוב פחד ואימה, ומתפללין ומבקשים רחמים על רבם מפני שראו פתאום שהוא בסכנה ושהוא משתמט מהעולם הזה והולך ועולה לעולם שכולו טוב.

היה חדרו של רבי מאיר מלא אנשים מהעיר ותלמידים, הללו רוקדין ושרין ומזמרין מתוך כפי עצור והללו עומדין ומתפללין בחשאי, והוא שוכב על המטה, ראשו מוטה לצד ועושה תנועות בידי ומלווה את הניגון כדרכו בחירות גדולה ונפלאה ופניו בוערות כלהבות אש.

היו התלמידים מעטרין את מטתו ורוקדים מסביב בעיגול ואחד אחד

בעוה"ב, וכיון שכן, הוא יודע מה הוא צריך לחשוב בעת פטירתו מן העולם. מה שאין כן אם אין האדם חושב על זה במשך חייו, כי אז כשמגיע קצו, אין הוא יודע מה לחשוב, כי מעולם לא התנסה בזאת.

פטירתו של רבי מאיר שפירא

בקונטרס "מאיר באהבה" שנכתב על הגה"צ רבי מאיר שפירא זצ"ל (בעל ההילולא) תשע שנים לאחר הסתלקותו על-ידי אחד מתלמידיו, מתאר אותו תלמיד את פטירת רבו והתיאור משובב לב. הן ידוע שנפטר בגיל מ"ז בלא בנים, והכאב היה גדול. מתאר התלמיד בתוך השאר: העבירו את רבי מאיר לחדרו הגדול ומיד ראו שינוי משונה במראה פניו. פרצה זוגתו הרבנית בבכי. רמז לה שתתקרב וניגשה. לקח את העיפרון וכתב על הנייר: "למה את בוכה? הלא עכשיו באמת תהיה השמחה!". רמז עוד שילבישו אותו בכתונת לבנה חדשה. הלבשוהו ולקח את ידיו והעביר על פניו הקדושים וסידר את פאותיו וזקנו. ביקש ונתנו לו עפרון וכתב על הנייר ביד רועדת בכתב נשבר את תיבותיו האחרונות בימי חייו: "שתו כולכם לחיים".

רבי מאיר שפירא היה אדם מיושב ביותר. לא היה לו קשר לרעיונות קיצוניים, אך כאלה היו תיבותיו האחרונות: "שתו כולכם לחיים".

ממשיך התלמיד לתאר: מיד הביאו יין שרף ומזונות ומזגו את הכוסות. בירך כל תלמיד על המזונות ושהכל נהיה בדברו, לגם לגימה אחת וניגש אל רבו ונתן לו את ידו כדי לברכו לחיים. היה רבי מאיר לוקח את ידו של כל אחד מתלמידיו, לוחצה ומחזיקה זמן רב, והיה מביט בפניו בעיניו הנפלאות עד שרעדו כל עצמותיו של התלמיד וגופו מתפרק מרוב אימה ופחד

בשמחה, ובזה הוא מביא הוא מביא הצלחה לעצמו בזה ובבא. בנין עולמות הוא כשהאדם יודע מה לעשות ועושה בשמחה ובקדושה כשכל כוונתו אינה אלא לעבוד את ה'.

רבינו המחבר נותן לנו רשימה עם כל-כך הרבה פרטים (ובהמשך אף ירחיב בהם) המקיפים את כל חיי האדם. כשזה קורה צריך לעשות כך, כשזה קורה צריך לעשות כך. למה צריך לעשות כך? רבינו המחבר אומר: האדם במשך כל החיים משגן - יש לי בטחון בריבוננו של עולם שיוביל אותי למקום יותר טוב, ובעוה"ב יגמול אותי שכר טוב על כל המצוות ויעזור לי להגיע לאן שאני צריך להגיע בצרור החיים, וההטבה שם תהיה יותר משהיא כאן בעוה"ז. וכבר הבאנו פעם **מספר הישר¹ שהאדם יודע שבעולם הזה הוא הגיע רק כדי ללכת הלאה**. מתרגלים לחיות עם מושג זה. לא באופן של עצבות, אלא **עם הידיעה שאלו הם הדברים שקורים בעוה"ז על-פי סדר הבריאה, וכשהם מגיעים, בוטחים בה, זוכרים שהוא מנהל אותם, הוא מנהל אותם לבדו. האדם זוכר שהקב"ה הוא אחד יחיד ומיוחד ורק הוא מטפל בו, והוא עושה אך ורק דברים המטיבים לי, והקב"ה אינו מטעה אותי, ונתן לנו את התורה, והוא יודע כמה ניסיתי והשתדלתי, והוא יביא אותי למקום יותר טוב**. ובכך, מה קרה? אפשר להישאר בישוב הדעת. איזה אור!

נמצאנו למדים מדברי רבינו המחבר: **התבונן על כל פרטי חייך, מכמה סיבות:**
א. כי איזהו חכם הרואה את הנולד. ב. כי זה מגדיל את הבטחון שלך כבר עכשיו. ג. שהרי אתה באמת מכין את עצמך, כי כן האדם צריך להכין את עצמו לכל המצבים.

משתמטין ויוצאין לבית המדרש של הישיבה, גועים בבכי ואומרים מזמורי תהלים מתוך יללות וצעקות עצומות, והיה קול היללות מגיע לחדרו של רבי מאיר. רמז ונחן אליו תלמיד אחד ולחש לו באזנו בכל כוחו: "אך שמחה". והיו שתי התיבות הללו דיבורו האחרון של רבי מאיר.

התלמיד מתאר שם אח"כ את יציאת הנשמה, ואז הוא רושם: סיפרו זקני הדור שהיו באותו מעמד, שפטירה כזו והסתלקות כזו לא נראה כלל בדורות האחרונים, ונפטר רבינו כחד מן קדמאי, ובפטירתו והסתלקותו ראו את גודל קדושתו ועוצם מדרגותיו.

בהירות המחשבה

ובכן, אחרי שלמדנו את דברי רבינו המחבר, אנו מוצאים בזה הבנה נפלאה. האדם במשך חייו נפגש בכל עת עם מצבים שלא היו לא מעודו, מצבים מבהילים, ובדרך כלל כשהאדם נפגש עם מצב כזה, הוא מאבד עשתונותו, למה? כי אינו יודע מה לעשות. וכבר יש שיאמר האדם: "אני רוצה לעשות את הדבר הנכון, אבל אין לי מושג מהו הדבר הנכון". זה מוסיף לבלבול ולאי בהירות וגורם לעצבות ויאוש.

אבל אם נהיר וברור לאדם מה יש לו לעשות עכשיו אחרי ששיגן זאת כמה וכמה פעמים, אינו מאבד עשתונותו. יהודים הרי עושים דברים קשים בחייהם. יהודים מקיימים מצוות גם כשקשה עליהם. אפילו בימינו. הרבה יהודים בימינו מקיימים מצוות גם כשמאוד קשה להם. **כשהאדם משגן קודם לכן מה יעשה כשיבוא לידי נסיון מסוים, הקב"ה מסייע לו בשעה שהנסיון פוקד אותו והרי הוא מצליח לעשות דברים קשים, פעמים הרבה**

ד. מיוחס לרבינו תם, אבל הגחיד"א ז"ל ב'שם הגדולים' מייחסו לרבי רחיה היווני ז"ל.

דבר חשוב כי היה כלי שרת, ולכן נותנים לו את הכבוד הראוי ומטמינים אותו, אבל אין בו שום דבר מפחיד. כששמעו זאת התלמידים, הבינו שרובם הרגיש שהוא עומד להסתלק מן העולם והיהודי שנמצא אתו יפחד, לכן החליט, בהבינו שזה מה שמוטל עליו לעשות כעת, להרגיע אותו במקום לנצל את השעות האלה לאמירת וידוי - לא צריך להיבהל, הכל בסדר, ה' יעזור ויסדר כל דבר על מקומו. כשהבינו זאת התלמידים, קראו ואמרו: "אמת ויציב! כזה היה רבינו. זה מה שלימד אותנו כל ימי חייו".

הנה כי כן, היכולת להישאר בישוב הדעת ולחשוב מהו הדבר הנכון ביותר לעשות עכשיו... פלאי פלאים עד כמה האדם יכול להזדכך. אבל יש לזה התחלה. אנו עדיין לא נמצאים במדרגה זו, אפילו לא התקרבו אליה, אבל מדברי רבינו המחבר למדנו: "אם אין האדם במדרגה זו, אז מה? יעמוד ויבכה על כך?! לא זו הדרך, אלא **יתחיל להרגיל את עצמו לבטוח לגבי כל עניני חיי האדם. כך נעשה האדם יהודי יסודי, וכך נעשה בטחונו אמיתי. הוא מכניס את עצמו תחת הנהגת הבורא בכל פרט ופרט מחייו.** כך צריך היהודי לגשת לסוגיא זו.

ולכן אינו נכון שכעת יעסוק האדם בבטחון רק בענין פרנסה. הוא **צריך לעסוק בבטחון בכל הענינים, כי כך חי היהודי בבטחון נכון.** פטירה כזו היא סימן. היא סימן שכל מה שעשה היה בבטחון בה', וגם כשכיתת את רגליו בשביל ישיבתו, עשה זאת בבטחון בה'. מה הראיה? הראיה היא מזה שכך נפרד מן העולם, בבקשו שינגנו בכך בטחונו אבותינו. איפה הבכייה? בוודאי הרהר בתשובה, אבל היה לו בטחון בריבונו של עולם.

שוב הדעת עד הרגע האחרון

מסופר על הגה"צ **רבי ישראל סלנטר** זצ"ל שבשבועותיו האחרונים, הצמידו לו שמש בביתו שיהיה מוכן אם יצטרך למשהו. יום אחד בבוקר, הגיע השמש לבשר לתלמידים: הרב נפטר אמש. התלמידים קיבלו את הבשורה בזעזוע וביקשו מהשמש שיתאר להם את פטירתו. אמר להם: במשך כל השעתיים האחרונות הוא דיבר אתי ואמר לי: אין שום סיבה להיות בפחד כשנמצאים לבד עם נפטר. הרי הגוף אינו דבר מפחיד. הוא היה כלי כדי שהאדם יוכל לעבוד אתו את ה', ובו ברגע שהקב"ה ראה שהסתיים תפקידו, הוא לוקח את הנשמה ומביאה למקום יותר טוב. אמנם הכלי הוא

יום ראשון פרשת וירא י"ב חשון תשפ"ג

החיוב והזכות לחנך את עצמנו ואת בנינו ותלמידנו לשמור דרך ה'

לוי' שהשיג את התורה על-ידי שזיכך את עצמו, ועל-ידי כן הרגיש בעצמו כל מה שמוטל עליו לעשות עד עירוב תבשילין.

אכן זה גופא צריך תלמוד: במה זיכך את עצמו? היתכן שזיכך את עצמו על-ידי לימוד תורה ברציפות?! הרי טרם נצטווה אז ללמוד תורה ועדיין לא היתה התורה בעולם! מה עשה אשר על ידו נזדכך והשיג את כל התורה כולה? התשובה היא **שהתורה עצמה מספרת לנו במה נזדכך. התורה מספרת לנו שנתבטל לריבונו של עולם בביטול אחרי ביטול עם כל הנסיונות שפקדוהו. שאלו אותו קושיות והוא עצמו היו לו קושיות לכאורה. הקב"ה אומר לו לך-לך מארצך אל הארץ אשר אראך. הוא מקיים את דבריו והנה יש רעב בארץ והוא צריך לרדת למצרים, ובמצרים, שם גוזלים ממנו את שרה. הקב"ה מבטיח לו בנים ובסוף הוא אומר לו לעקדו על גבי המזבח. אך אברהם עושה את המוטל עליו ואינו מקשה קושיות על הרבונו של עולם. וכן הוא אומר על עצמו: "ואנכי עפר ואפר". הוא ביטל את עצמו לחלוטין ורק עסק בפרסום שמו יתברך בעולם. קושיות אינן קיימות. והאמין בה' ויחשבה לו צדקה.**

וישלח אברהם את ידו

זו היתה עבודתו ותוצאתה היתה שהגיע לקרבת אלוקים נפלאה כל-כך שיכול היה לדעת בעצמו מהו רצונו של הקב"ה. כן ידוע ביאורו של הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זיע"א על הפסוק "וישלח אברהם

למען אשר יצוה את בניו

וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ואברהם היו יהיה לגוי גדול וגו' כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. פירש רש"י: כי ידעתי לשון חיבה, ולמה ידעתי? למען אשר יצוה, לפי שהוא מצוה את בניו עלי לשמור דרכי.

והנה צריך להבין מה צוה אברהם בניו והרי עדיין לא ניתנה תורה. אכן הפסוק עצמו אומר "לעשות צדקה ומשפט". אברהם אבינו עסק כל היום בצדקה וחסד וגמילות חסדים והשתמש בזה לפרסם לכל בני תבל שיש מנהיג לבירה, ומהלך זה לימד את בניו שגם הם יעסקו בזה ויוסיפו לפרסם את שמו הגדול יותר ויותר.

וכן הוא להדיא בלשון הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פ"י ה"א): "חייבין אנו להוהר במצות צדקה יותר מכל מצות עשה, שהצדקה סימן לצדיקי זרע אברהם אבינו, שנאמר כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו לעשות צדקה".

אברהם הזדכך על-ידי הביטול

נבאר יותר את הרעיון שמאחורי יסוד זה. ידוע שאברהם אבינו הגם שלא קיבל את התורה ולא נצטווה לקיים את תרי"ג המצוות, השיג את התורה וקיים את מצוותיה ואף את המצוות דרבנן עד האחרונה שבהן בשלמות. וביאר ב'קדושת

שאברהם לא את התוצאה לימד אותם, אלא את העבודה המביאה לידי תוצאה זו. **אברהם לימד אותם את היסודות המביאים להשגת כל התורה כולה.** הוא חינך אותם להתבטל לגמרי לה' כפי שהוא היה עושה נוכח כל נסיונות, וזה הביא אותם לדעת כיצד לעבוד את ה'.

חנוך לנער על-פי דרכו

נבאר עוד: **אברהם אבינו הלא יודע יצחק עתיד לעבוד את ה' עם הנסיונות המיוחדים לו,** שהרי כל נשמה באה לעולם בעבור תכלית אחרת ותפקידה לפרסם שמו של הקב"ה על-פי דרכה ועל-פי מה שמיועד לה. ובכן אילו ילמד את יצחק דברים טכניים, איך יידע יצחק לעבוד את ה'? הלא נסיונות אחרים יהיו לו, נסיונות עם בארות ועם סימוי העינים, וכן הלאה! וכן יעקב יהיו לו נסיונות אחרים לגמרי עם עשו ולבן ויוסף הצדיק. אמר אברהם: אילו אלמד אותו את הפרטים, את הסעיפים בשולחן ערוך, הלא יתכן בדרך משל שאלמד אותו יורה דעה ובסוף יתברר שיותר נחוץ לו לדעת חושן משפט, אלמד אותו אורח חיים ויתברר שבחייו הרבה יותר נחוץ לו לדעת אבן העזר. על כן **אלמד אותו את הדרך שהביאה אותי לדעת מה לעשות בניסיונותיי, וזה יביא אותו לדעת בדורו ג"כ כדת מה לעשות, כי אם אלמד אותו איך להתבטל לריבונו של עולם, אתן לו בכך את הכלי להבין מה הקב"ה רוצה ממנו ולא משנה מה תהיה הצורה או מה יהיה הלבוש.**

אברהם אבינו אומר כך: "איך ידעתי מה לעשות בניסיונותיי? על-ידי שביטלתי את עצמי לגמרי, וכשהקב"ה אמר לי מה לעשות, לא פקפקתי". הבה לא נשכח, קב"ה ואורייתא וישראל חד הוא. הנשמה באה מאותו מקום שהתורה באה ממנו ולכן

את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו", לכאורה הלשון וישלח אברהם את ידו היא אך למותר. ביאר הרה"ק מרימנוב: **אברהם אבינו הזדכך והתענדן עד שידע מעצמו בכל רגע ורגע מה רצון ה' ואבריו הלכו כמו מאליהם לעשות רצון קונם.** אך כאן היות שרצון ה' באמת לא היה שישחוט את יצחק וכמו שדייק בלשון הצווי "והעלהו שם לעולם", שיעלהו ולא שישחטוהו, לכן **לא הלכה ידו מעצמה והוצרך לשלוח אותה בכוח לקחת את המאכלת.**

ביטול פירושו שהאדם אומר: **אם הקב"ה רוצה כך, שיהיה כך.** אני רציתי אחרת. בסדר! **רציתי אחרת, אבל עבד אנכי לה'.** ככל שהאדם מוסיף לעשות כן, הוא יותר מכיר מה הקב"ה רוצה ממנו ויותר מתקרב אל האמת, יותר הוא משיג את תרי"ג המצוות ויותר הוא יודע במצב של ספק מה לעשות, כי זוהי התוצאה. התורה מספרת לנו על עבודתו של אברהם אבינו וחז"ל מראים לנו מה היתה התוצאה, והיא שאברהם ידע את כל התורה על אף שעדיין לא ניתנה. ולימוד הוא לכל באי העולם שנדע שככל שהאדם מוסיף לבטל את עצמו אל הקב"ה ואומר: "אני רציתי כך, אבל הקב"ה רוצה אחרת. אני עושה מה שהקב"ה רוצה", ראשו נפתח. הוא ילמד נכונה, הוא יקבל השקפה נכונה וטהורה להבין מה רצון התורה ולא מה רצונו העצמי.

הקב"ה אומר: מחבב אני את אברהם למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אחריו. הוא מלמד את בניו להכיר את דרכי ה'. **אברהם אבינו חינך את בניו, הוא גילה להם כיצד להיות יהודי שלם, כיצד לעבוד את ה'.** מה לימד אותם? היתכן שהתיישב אתם ואמר להם: הבה ואלמדכם מצות עירוב תבשילין?! הרי לא היתה עדיין מצוה זו בעולם הגם שהשיגה וקיימה. אך ודאי

בענין חינוך. כשיש לו לאדם בעיה חינוכית, הוא צריך לסייעתא דשמיא שיצוץ לו רעיון. אולי אלך מדרך פלונית, אולי עכשיו לא אדבר עם בני וכעבור שבוע אדבר אתו באופן חיובי לחזקו ולאמצו זה יועיל לו. אבל בשביל זה צריך האדם להשאיר מקום פנוי במוחו שיוכל להתנוצץ בו רעיון. הוא צריך להיות פנוי, הוא צריך להיות עם פשטות נפלאה שנופלים לו רעיונות. זה תענוג גדול, כי כך רואים איך המוח מחדש חידושים כמו מאליו. מה שאין כן אם המוח משועבד ועסוק ללא הרף ואי אפשר לו לחדש חידושים. הגויים רואים את השבר הגדול ואין לאל ידם להציל כי הם כל-כך משועבדים לעולם הזה.

ולענייננו, מה שורש הדבר? היתכן שהשורש הוא שכאשר המוח רגוע פתאום נופלים בו חידושים! לא, לא זהו השורש. חידוש פירושו שנכנסה חכמה למוחו. משהו קרה כאן. אנו מכירים את המושג חידוש מלימוד, כשיש משפיע ויש מקבל, יכול לצאת תולדות. כשיש רב ויש תלמיד, נעשה סדר של חידושים. המושג של חידוש והתנוצצות רעיונות חדשים במוח שורשם בעניינים הגבוהים ביותר של קדושה. הוא מושג קדוש מאוד כי הוא נוגע בנקודה של חכמה ודעת. להבין שורש הדבר נאמר כך: **כשהאדם שרוי בכעס, זה מאוד מצמצם את מוחו**, כי הוא משעבד את כל רמ"ח אבריו וש"ה גידיו להיות עכשיו ברוגז על איזה דבר או להלחם בו, ואיך יוכל מוחו להיות פנוי שייכנס בו חידוש שלא מעלמא הדין. לעומת כן, **כשהאדם אינו שרוי בכעס ואומר: "מה אני רוצה? איני יודע מה אני רוצה. מה שהקב"ה רוצה". הוא אומר שירות ותשבחות להקב"ה** הגם שאינו יודע מה יהיה עוד רגע אחד.

אין לו לאדם כסף לקנות אוכל לשבת, או יש לו מצוקה בענין פרנסתו או בענין

היא יודעת את כל התורה כולה. היא יודעת מה רצון ה' בדיוק נמרץ, שהרי **התורה ביטוי הוא לרצון ה' וככל שהאדם מוסיף לעשות רצון ה', כך הוא מתרגל להרגיש אם הדבר העומד לפניו הוא רצון ה' או לא**. אותיות התורה, הסעיפים בשו"ע, הם דרך לבטא את רצון ה', וכשהאדם הולך אל השורש ומרגיל את עצמו לעשות רצון ה' גם כשקשה לו, הוא מתרגל להרגיש מהו רצונו. זה מה שעשה אברהם שוב ושוב עוד ועוד, וזה מה שהביא אותו לידי השגת כל התורה כולה.

שורש כח החידוש והדרך לחזקו

נרחיב יותר: יש מושג, אפילו בעולם החולין, שנקרא חידוש, וצריך לדעת מה הוא הדבר המועיל לאדם לחדש? הנה לכל אדם יש כוח לחדש, אבל יש מצב מסוים אשר הוא זה שמועיל לאדם להוציא את כוח החידוש של האדם, ומהו אותו מצב? הנה המומחים אומרים (אנו אין מעניין אותנו מה המומחים אומרים כי יש לנו את חכמי התורה, אבל אנו מתחילים ממטה למעלה) **שכאשר האדם שרוי במצב רגוע ונותן למוחו לשוטט באיזה רעיון, זה מה שגורם לו להיות פרה ורבה**. על זה הגויים מתלוננים שבימינו בגלל שבני האדם השתעבדו כל-כך לכלי הטכנולוגיה ומוחם ולבם שקועים בהם עשרים וארבע שעות ביום, בטל מהם כח החידוש ואין ממציאים רעיונות חדשים. האדם יושב באסיפה ואם יש לו רגע אחד פנוי, במקום להיות נכון לקלוט רעיונות חדשים, מוחו רץ מיד בחזרה אל המסך המרצד לראות אם משהו ענה לו משהו או אם הגיע עוד מחדשות העולם. אין הוא נותן למוחו לשוטט. עזוב! התבונן קצת בבריאה. הרוגע הוא זה שנותן למוח לקלוט רעיונות חדשים. הגויים מתלוננים הרבה מאוד על ההפסד שהם נוחלים. למשל

לפשוט את הנשמה מלבושיה

זוהי הנקודה. הנשמה יודעת מה צריך לעשות בכל מצב שהרי היא באה מתחת כסא הכבוד, אך בשביל זה צריך לפשוט את כל הלבושים, ואין זו עבודה קלה. צריך הרבה להשקיע. בו ברגע שהאדם מבטל את עצמו ואומר שירה לריבונו של עולם, מתחילים רעיונות להתנוצץ במוחו. אין הם צריכים להגיע ממרחקים, שהרי הם קיימים כבר בנשמה והיא רק צריכה להשמיע את קולה. האמת שאפילו גויים מכירים את המושג. אפשר לראות זאת אצל הגויים שאינם אדוקים כל-כך בתאוות שהם מבינים שיש חכמה שבאה ממקור רוחני. אבל אצל היהודי הלא הדבר כפול ומכופל.

התורה אומרת לנו על אברהם שאמר "ואנכי עפר ואפר", להודיענו שסיפור חייו היה ביטול לה' מהחל ועד כלה, וזה מה שהביא אותו לדעת מה שהיה צריך לדעת במשך כל שנות חייו, קע"ה שנים. הוא ידע תמיד מה הוא צריך לעשות ואיזה מצוות לקיים, כי כשהאדם פושט את לבושי הנשמה ואינו נעשה ברוגז כשאינו יודע מה לעשות ואינו מחליט שהוא מוכרח לשלוט, אלא אומר: "אני משוטט בעולמו של הקב"ה וכל אימת שיש לי איזה כאב או איזה אי הבנה, אני מדבר עם הקב"ה, ומתי שהקב"ה רוצה, הוא שולח לי רעיון למוחי, עוזר לי ומדריך אותי", הקב"ה באמת מכניס לו חכמה במוחו. זה מה שאברהם לימד את בניו.

בשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר

ומה נחמד ללמוד עכשיו מדברי הגמרא במסכת חולין (פח, ב) שם הדברים מפורשים ממש: "בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר - זכו בניו לשתי מצוות, אפר פרה ועפר סוטה". כלומר, מתוך שהגיע

חינוך הילדים. אין לו מושג מה לעשות מחר. בו ברגע שהוא נכנס ללחץ או לכעס בגלל כן או שהוא מרגיש שהוא שולט על המצב (כל הדברים שהם שקר מוחלט), אין מוחו יכול להתחבר למקור החכמה. הוא מצמצם את עצמו - "אני הולך לעשות זאת ויהי מה, אני הולך לגמור זאת, עוד תראו אותי, אני הוציא לכולם את העיניים". הלא דבר הוא הדומה לכעס, אך בצורה אחרת. הוא משעבד את כל כולו ואין נותן למוחו להיות כלי לקבל חכמה מלמעלה. הרי מוחו של כל יהודי הוא כלי ריקן שצריך למלאו בחכמה בינה ודעת מלמעלה, ובו ברגע שהאדם מחליט שהוא עצמו הולך בנחישות לעשות את מה שהוא רוצה לעשות, הוא סוגר אותו, ואם כן אין יכול להתנוצץ חידושים במוחו.

הוא אומר: **שעבוד המוח** לא חייב להיות דווקא בצורה של התמכרות לכלים טכנולוגיים, ולא חייב להיות דווקא בצורה של כעס. הוא יכול להיות גם בצורה של כוחי ועוצם ידי. הוא מתבטא בכל האופנים שאין האדם מניח את הכלי פתוח תחת מקור החכמה. מי שאינו יודע מה לעשות אך מתהלך שמח באמרו: "הקב"ה כבר יכניס רעיון במוחי. איני יודע מה יהיה, אבל אני סומך על הקב"ה", הרי הוא באמת יכול לקבל רעיונות חדשים מלמעלה. הגויים יכולים לדבר על כך רק בסגנון של מוח רגוע, אבל אנו יודעים את האמת שכאשר אין האדם משעבד את מוחו לעולם הזה, הוא עומד פתוח לעולם הבא. עכשיו שא תפילה לה' ותמשיך בדרךך מתוך אמונה שהקב"ה יעזור לך. אמור מזמור לתודה. כשאתה עושה כן, אין מוחך משועבד לעולם הגשמי, וכיון שכן, הוא ממילא נעשה כלי לנשמה והנשמה הלא יודעת מה ה' רוצה. נמצא שאתה נותן לרגשות הטבעיים של הנשמה להתנוצץ.

בשכר שאמר אם מחוט ועד שרוך נעל

וכן יש שם עוד **במסכת חולין**: "בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל, זכו בניו לשתי מצות - לחוט של תכלת ורצועה של תפילין". הנה **במדרש תנחומא** (פרשת נח) איתא שמפני כך לא רצה אברהם אבינו לקבל כלום ממה שהציל מרכוש סדום, כי לא רצה בשום אופן שיהיה היפך התגלות כבוד שמים. הקב"ה הלא אמר לו והיה ברכה ואגדלה שמך, הקב"ה הבטיח לו שיתעשר. חשש אברהם שאם מישהו יתן לו כסף, בסוף יאמר אני העשרתי את אברהם. אכן בני אדם נוטים להצטדק ולומר: "אומר לכולם שהקב"ה נתן לי ופלוני היה רק השליח". אברהם לא היה חפץ בזאת. הוא רצה שיהיה ברור לכל שהקב"ה העשירו. אמר הקב"ה: **אם חס אתה על כבודי, עכשיו יהיה לבניך ציצית ותפילין**. תמשיך לעבוד כך הלאה עד שתעשה במעשיך תרי"ג מצוות. **הוא בנה תורה שלמה של תרי"ג מצוות על-ידי ביטולו לריבונו של עולם**.

אמור מעתה: על-ידי ביטולו של אברהם זכו בניו לכל המצוות, ומעתה גם מי שאינו בטל ומבוטל לריבונו של עולם, יש לו במה להאחז, והכל הודות לביטולו של אברהם. אם לא היה לו לאברהם ביטול זה, אלא היה אומר על כל דבר יש שיטה שמתרת, והיה לוקח את הכסף ממלך סדום, ולא היה אומר אנכי עפר ואפר, לא היו בני ישראל זוכים להשגה שאפשר לקיים ציצית בחוט של תכלת ואפשר לקיים תפילין בעור של בהמה, ואילו היה כן הלא אז **לא היה לנו דרך להתחבר אל הקב"ה, כי לא היה לנו כלי אחיזה**. היינו קמים בבוקר כשאינו לנו לא תפילין ולא ציצית ולא אפר פרה אדומה. המהלך היחידי שהיה נשאר לנו היה רק לעבוד קשה כאברהם אבינו, וה'

למדרגה זו שהרגיש עפר ואפר, התולדה היתה מצוות, עוד מצוה ועוד מצוה. וכתב **ב'שם משמואל'** כדבר פשוט שבגמרא זו מבואר שאפר פרה הוא ענין של הכנעה, ובלשונו: "מבואר מזה **דאפר פרה הוא ענין הכנעה**. וברש"י בשם **ר"מ הדרשן**, בשביל החוטא שנתגאה, ישפיל עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו". וכן הביא שם עוד כמה מאמרי חז"ל על דרך זו. **הוי אומר: מביטולו של אברהם אבינו נולד שמעתה אם האדם יבטל את עצמו, יוכל אף לכפר על עבירה**. אצל אברהם זה הרי לא היה כדי לכפר על עבירה, אלא מפני שהרגיש באמת שהוא עפר ואפר, אך **כשיצאה מזה תולדה שנקראת פרה אדומה, היא קיבלה כח להסיר טומאה**. כשהאדם שהתגאה (אשר זהו שורש החטא) יביא על עצמו מאפר הפרה, יוכל להסיר את הטומאה השורה עליו.

המגיד מדובנא המשיל את משלו על מאמר **חז"ל** הנ"ל במי שערך סעודה גדולה ואל הסעודה הגיע יהודי חשוב מאוד, אך הלה מחמת ענוותנותו לא אבה לשבת בראש השולחן. התיישב בסוף השולחן. מה עשה בעל הסעודה? הושיב את כל החשובים לצדו בסוף השולחן וכך כיבד אותו. והנמשל: אברהם אבינו מחמת ענוותנותו אמר: ואנכי עפר ואפר. אבל הקב"ה חס על כבוד הצדיק, אמר: אקח עפר ואפר ואעשה מהם את הדברים החשובים ביותר.

זהו הפירוש "הבורח מן הכבוד, הכבוד רודף אחריו". כשהאדם מוותר על כבודו החיצוני שהם הלבושים המסתירים את הנשמה, נשמתו מתחילה להקרין מבפנים החוצה, ואז כולם רואים את חשיבותו. הנה אברהם אבינו החזיק את עצמו לעפר ואפר, וכל העולם כיבדוהו, שהרי אב המון גוים היה. כולם התבטלו אליו. למה? כי נשמתו הקרינה.

משלא היתה לי קושיא באמתחתי, פניתי לי לאחורי ויצאתי". אמר לי אבי: "בוא ואסביר לך! בתורה אין באמת קושיות, כי כל הקושיות באות מצד הקליפה המסתירה את אור התורה. ובכן, כיון שנכנסת לחדרי, שהוא מקום שאין בו קליפות, מיד הואר תורתך.

הנה זה אחד מהסיפורים המורים על נקודה זו **שכפי שהאדם משקיע להכיר את בוראו, כך הוא הולך נכון**, ולעומת כן, אם יהיה עסוק בדברים אחרים, יסתובב סחור סחור ולא יבין את נקודת היהדות.

ושמרו דרך ה'

ומזה אנו באים לענין חינוך, **חינוך עצמנו וחינוך הילדים והתלמידים**, והוא דבר שכמה שנדבר עליו לא יספיק, כי צריך לשנן ולזכור אותו ובאמת להשקיע בו הרבה, ומי שמשקיע בו, **הקב"ה אומר לו: "אני אוהב אותך"**. כך כתוב בפסוק, חומש ורש"י בלי שום תוספת. במה דברים אמורים? **הרגל את עצמך ואת בניך ואת תלמידך לשמור דרך ה'.**

הקב"ה אומר לאדם: "אני צריך ממך משהו". שואל האדם: "מה?". אומר לו הקב"ה: "אני רוצה לקחת ממך את כל כספך, כבר אודיע לך כשאחזירנה לך". זה לא קל בכלל. האדם שואל: "אמור נא לי! לאחר חמש שנים אני מקבל אותו בחזרה?". "נראה כבר", עונה לו הקב"ה. שוב טוען האדם: "הלא אני צריך לחתן את הילדים..."

כך אנו מאבדים לגמרי את העשתונות. בתחילה אנו מאבדים את העשתונות כי אנו נמצאים כאן בעולם הזה. עכשיו הבה נראה מה כתוב בתורה הקדושה. בתורה הקדושה כתוב שהאדם במצב כזה מאספ את מחשבותיו ואומר: "אני הולך לשמור את דרך ה'. פירושו של דבר שאני הולך לומר

ירחם איך היינו נראים אז. ונראה שדבר זה כולו ג"כ בלשון הפסוק "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו". הוא **סלל דרך לבניו שאפילו מי שיהיה רחוק, יהיו לו כלי אחיזה.**

למה תעמוד בחוץ

ברם דבר זה צריך לזכור שאי אפשר להשיג את הקב"ה רק על-ידי חיצוניות המצוות. חיצוניות המצוות היא דבר שיכול לסייע, אבל אברהם אבינו הדרך את היסוד, ואף אנו מחויבים לחנך את עצמנו ואת בנינו אחרינו ביסוד הדברים, והוא - **להתבטל ולהיות בענווה**. כשהאדם מתחנך לביטול וענווה, אזי יש לו רגש לתפילין ולציצית והוא יכול לקבל חיות מהתקרבותו לה'. בלי זה, ישתמש בכל המצוות ככלים להתגאות בהם ולא ימצא את הרבנו של עולם. צדקה היא דוגמא, כמו שכתב הרמב"ם, שתכליתה של צדקה היא ללמד את האדם ליתן משלו לאחרים. תן עוד פעם ועוד פעם, וכשהאדם נותן ונותן במקום לקבל, הוא נעשה מבניו של אברהם אבינו. צדקה היא מצוה שמסייעת ליהודי להיות יהודי בפנימיותו, כל שהוא עושה אותה כדרכו של אברהם אבינו.

בספר "אור יצחק" להרה"ק רבי יצחק מראדוויל זיע"א, הביא סיפור נאה בענין זה (בהפטרות לפרשת תולדות): אבי מורי [המגיד מזלאטשוב זיע"א] הזהיר שלא ייכנס אדם לחדרו המיוחד לו רק אם יש לו איזה קושיא בלימוד. פעם היתה לי קושיא גדולה ונכנסתי לחדרו לשאול. אולם כיון שעמדתי בפנים, תיכף ומיד נפל במחשבתי יישוב הגון לקושייתי ויצאתי מחדרו. קרא לי אבי ושאל: "יודע אני שבאת להקשות איזו קושיא, מדוע אם כן לא הקשית?". "אמנם היתה לי קושיא חזקה", השבתי לו, "אבל בבואי החדרה היא נתיישרה לי על אתר.

- **זרעו וביתו אחריו - לעשות.** הרי דבר זה שהוא שייך למסורת מסויימת, הקדמת להודיעו מגיל צעיר, לא יהא טפל חמור מן העיקר, וכבר בתחילת הדרך צריך לחנכו להשריש בו כל יסודות האמונה ככל אשר יוכל לקלוט ולהבין.

אין כוונתנו ח"ו לזלזל במסורות והנהגות קדושות, אדרבה. אך עם כל זה עלינו להבין מה האל"ף ומה הבי"ת, וכשאין הסדר נכון, זה מראה שאיננו מיושרים עם היסוד של כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'.

באין לידי סכנה

והאמת שזה יותר עמוק מזה. בעולם אומרים שכל אדם צריך שתהיה לו זהות. בו ברגע שאין לו לאדם זהות, הקבוצה שבו הוא משתייך הופכת להיות זהות שלו. יכולים לראות זאת אצל אומות העולם אשר הם ריקנים וחלולים מבפנים ואין להם שום דבר, שכל אחד משתייך לאיזו קבוצה של משחקי כדור. הפשט הוא ככה: הוא מבין שהוא ריק מתוכן ואינו אלא כמין מערכת הפועלת כל היום וכל הלילה להשיג תאוות ותו לא, ולכן כשהוא שואל את עצמו מי הוא, אין לו מה להשיב כי אם לומר שהוא משתייך לאותה קבוצה. הן כל אחד זקוק למעט כבוד עצמי, וכשאדם כזה שאין לו כלום משלו יכול לומר על עצמו שהוא משתייך לקבוצה מסוימת, הוא מרגיש שיש לו איזה משהו ואינו אוויר בעלמא. אכן אנשים יוצאים מדעתם בגלל זה, כי אין להם שכל עצמאי, אין להם דעת עצמאית, אין להם ערך עצמי הנובע מתחושת היותם בני אנוש.

להבדיל אלף אלפי הבדלות, גם אצלנו קיימת סכנה זו. אם אין בונים את החניך על יסודות האמונה והבטחון. לא משרישים

לריבונו של עולם - אין לי שום טענה או תלונה. הלא הכסף שלך הוא ואני מחזירו לך. אינני צריך לדעת פשט, אינני צריך לדעת למה, אינני צריך לדעת עד מתי". האדם מרגיל את עצמו במחשבות כאלה, בין כשהוא קורא ק"ש, בין כשהוא מדבר לעצמו, בין כשהוא מדבר לבניו. הוא לא אומר לבניו: "דעו לכם, אם תעשו סגולה פלונית, תהיה עשירים מופלגים, אם תעשו סגולה פלונית, לא יהיו לכם צרות, אם תעשו סגולה פלונית, תהיה לכם רק נחת מבניכם". שפה כזו איננה חינוך לשמור דרך ה'. **שפתו של אברהם אבינו היתה: "אני שייך לריבונו של עולם". מדברים על הקב"ה ומשננים עניינים של ביטול אליו.**

משום עיקר וטפל נגעו בה

תארו לכם שהיו באים לאב ואומרים לו: "אין לך לדבר אל בנך מאומה מענייני מסורת ומנהגי חסידות, עד שלא יהיה ברור אצלו מהות התפילה לריבונו של עולם, מה צריך להרגיש כשרואה שתפילותיו לא התקבלו, מהות האמונה בהקב"ה, מה זה בטחון, וכן הלאה". תרגיל אותו בכל אלה לפי הבנתו ועד שלא ידע אותם על בוריים, לא תדבר אתו מעניינים אחרים. מה היה האב עושה אז? הלא בוודאי היו מלמד את בנו היטב את כל היסודות תיכף ומיד כדי שיוכל לדבר אתו גם מעניינים אחרים.

מה הסיבה לכך? הסיבה היא שיש לכל אחד דחף פנימי לחנך את בנו ואת תלמידו להמשיך דרכו באמת. וזה נראה בכל שבטי ישראל. אנשים משרישים בנפשות הילדים שיבינו - "אנו נוהגים כך וכך דווקא ולא כך וכך", ורואים בזה הצלחה.

התורה מספרת לנו שאברהם אבינו לימד את בניו ואת ביתו שיש ריבונו של עולם וצריך להתבטל אליו. וכן צריכים אנו

היצר הרע? האם הוא יודע מה צריך לעשות כשנכשלים בעבירה? הרי צריך לחזור על זה השכם והערב כפי הצורך, ולבדוק ולברר אם קלטו היסודות כראוי.

וזה אשר תעשה

זה אפשרי. אפשר להשתמש לשם כך באותה דרך שאנו משתמשים לחנך לגבי שאר העניינים, אם זה אב לבן, אם זה רב לתלמיד. הסתכלו וטראו שבכל מקום ומקום מצליחים המחנכים להשריש הרבה בלב הילדים.

אם האדם רוצה שהקב"ה יאהב אותו, ידבר בשולחן השבת שלו בענין הרבוננו של עולם, ויערוך סעודות מלוה מלכה וידבר בענין הרבוננו של עולם, וידבר עם בנותיו בענין הרבוננו של עולם, ואם מחנך הוא במערכת החינוך, ידבר גם שם בענין הרבוננו של עולם, וכן בכל פעם שנפגשים במסגרת כזו או במסגרת אחרת, תמיד ידבר בענין הרבוננו של עולם, בין בפנים בתוך הספר ובין בעל פה.

מי שיעשה כך, הקב"ה יתגלה לו ויאהב אותו ויתן לו סייעתא דשמיא כמו שכתוב בתורה.

וכאמור, הדבר נוגע לא רק לגבי חינוך אחרים, אלא גם לגבי חינוך עצמנו. עלינו לפתוח את המוח. התורה הלא עשירה כל-כך. כל ענייני הכרת הבורא הם ללא גבול, הם מלאי אור ואפשר לעיין בהם עיון רב. אין דרך להשתמט מזה ואי-אפשר לצאת ידי חובה בלימוד חד פעמי. **צריך להשקיע בזה לקיים דע את אלוֹקֵיך אבִיך. וכשהאדם עושה כן לדעת את הקב"ה, מציץ עליו בעל הבירה וזוכה להתגלות.** אתערותא דלתתא מביאה אתערותא דלעילא.

בו את ההכרה בריבוננו של עולם. בכיתה א' וב' עדיין לומדים לכל הפחות את הפרשה, מספרים על אברהם ועל תרח אביו שהיתה לו חנות של פסלים. הם עדיין חיים עם זה שיש אלוקים בעולם עכ"פ לפי השגתם. אך אם כשעולים לכיתות הגבוהות, אין התקדמות, הוא יודע לומר שיש רבוננו של עולם. הוא זוכר עדיין מכיתה ב', אבל הוא לא ממשיך להתקדם. אף מה שהוא זוכר, זה רק לפי התפיסה הדלה של כיתה ב'. **הרי צריך לבנות את הילד הבחור. שכשהוא יוצא ממערכת שלמה של חינוך, הרי צריך שיכיר כבר את יסודות הדת! אחרת, מה לימדנו אותו? סתם בילינו את הזמן אתו. כשידברו אתו או אפילו ילמד בספרי חסידות על ביטול, הוא אפילו לא יבין את משמעות המילה. כשילמד על תפילה, הוא יודע רק דבר אחד, שהיה לו משגיח מפחיד שתמיד כעס עליו שהוא קם באיחור.**

הבחור יגדל בע"ה, יתחתן וילך לכולל, מה הכלים שאתם הוא מגיע? הוא הולך למצוא את עצמו שלוש שנים אחרי החתונה כשמצד אחד אין לו פרוטה לפרוטה בגלל שהוא רוצה ללמוד בכולל ומצד שני יש לו פרשה רפואית עם אחד מבניו, ועם נוות ביתו יש עוד פרשה, איך יעבוד אז את ה' מה הם הכלים שיש לו כדי שיוכל לשמור אז את דרך ה' האם יידע איך להתנהג אז? מערכת שלמה הוא עבר. אביו היה אמור לחנך אותו, המלמדים, מגידי השיעורים, המשגיחים, כולם חינוכו אותו. אחרי ח"י שנים של חינוך, מה יצא ממנו לגבי הידיעה שיש אלוקים בעולם? איפה הן העצות לדעת כיצד להתנהג בעת מצוקה, ואיך להתנהג במקום ספק, ואיך להתבטל כשמישהו מבייש אותו?

הן ודאי שיש לו יצר הרע, שהרי לכולם יש יצר הרע, האם הוא יידע מה לעשות עם

יום שני פרשת וירא י"ג חשון תשפ"ג

שמירת דרך ה' על-ידי עשיית צדקה ומשפט

תמים גיבור וחזק וכיוצא בהן, להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כוחו.

פירוש: כשהנביאים כינו את הקב"ה בכינויים האלה, מה זה הועיל לנו? הרי בין כך ובין כך אין לנו שום השגה בו! אלא ודאי שזה הועיל לנו לדעת כיצד הוא מתנהג כדי שנוכל אף אנו להתנהג כך. והבין הרמב"ם שזהו הטעם שאנו צריכים ללכת בדרכים הבינוניות. הן בדרך כלל נדמה לנו שמדובר בשתי סוגיות שונות. יש מושג אחד שהאדם צריך להיות טוב - תן לפלוני, ותר לפלוני, רחם על פלוני, כי אלו דרכיו של הקב"ה, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה יד, א): אחרי ה' אלוקיכם תלכו, וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה?! והלא כבר נאמר: כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא! אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים, אף אתה הלבש ערומים; הקב"ה ביקר חולים, דכתיב: וירא אליו ה' באלוני ממרא, אף אתה בקר חולים; הקב"ה ניחם אבלים, אף אתה נחם אבלים; הקב"ה קבר מתים, אף אתה קבור מתים. וסוגיא אחרת יש שהאדם צריך להרגיל את תכונותיו להיות בדרך האמצע ולא להתרחק אל הקצוות.

אך הרמב"ם קירב את שתי הסוגיות ולמד שהתורה מלמדת אותנו בפסוקים לא רק כיצד צריך להתנהג אלא גם כיצד אנו צריכים לכוון את מידותינו, כי כך אנו מוצאים אצל הקב"ה שמצד אחד הוא רחום וחנון ויודע לסלוח אם האדם עושה תשובה, ומצד שני יש אצלו ענין של כעס, וכל

הדרך הישרה היא מדה בינונית

ידועין דברי הרמב"ם בהלכות דעות ובשמונה פרקים שלו שהאדם צריך ללכת במדה בינונית ולא להתרחק אל הקצוות. וזה לשונו בהלכות דעות (פ"א ה"ד): "הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שווה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוין אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו".

ונותן לזה הרמב"ם כמה דוגמאות: כיצד, לא יהא בעל חמה נוח לכעוס ולא כמת שאינו מרגיש, אלא בינוני, לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו כדי שלא יעשה [פלוני] כיוצא בו פעם אחרת וכו'. ולא יקפוץ ידו ביותר, ולא יפזר ממונו, אלא נותן צדקה כפי מסת ידו ומלוה כראוי למי שצריך. ולא יהא מהולל ושוחק (כמי שאין לו שום אחריות), ולא עצב ואונן, אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות.

אחרי ה' אלוקיכם תלכו

ובהמשך כתב הרמב"ם והוא פלאי: ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר והלכת בדרכיו. כך למדו בפירוש מצוה זו, מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש, ועל דרך זו קראו הנביאים לא-ל בכל אותן הכנויין ארך אפים ורב חסד צדיק וישר

ראש ישיבת דרך ה'

וכן הוא ברמב"ם תחילת הלכות עבודה זרה, שם הוא מסביר באריכות נפלאה באר היטב כיצד היו כל יושבי תבל עובדים אלילים ואחד היה אברהם שחיפש ומצא את האלוקים, ואז התחיל להודיע את האמת בשער בת רבים, וכתב שם בלשונו: וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבות והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה וחיבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד, וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים אליו, ויעקב אבינו לימד בניו כולם, והבדיל את לוי ומינהו ראש, והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם.

הנה פשוט שהדרך השם שלוי לימד בישיבתו, לא היתה סתם לקיים המצוות, אלא היא היתה אותה דרך השם שעליה דיבר הרמב"ם בהלכות דעות, להתנהג כפי שהקב"ה מתנהג. ומעתה מוטל עלינו להתבונן, הן רואים אנו וכבר דיברנו על זה ונדבר עוד, שהתורה מאריכה ביותר בניסיונותיו של אברהם אבינו. בפרשה זו עצמה התורה מאריכה בנסיון ישמעאל ובנסיון העקדה, ובפרשה הקודמת כבר האריכה בנסיון לך-לך אל ארצך ובנסיון הרעב ובנסיון לקיחת שרה. ובנוסף לנסיונותיו של אברהם, התורה מודיעה לנו גם שאברהם הלך בדרך ה', כי כך היא מספרת לנו, בדרך משל בפרשה זו, שאברהם עסק הרבה בגמילות חסדים והכנסת אורחים, וכל-כך גבר עליו צערו כשראה שאין עוברי אורח עד שהוצרך הקב"ה לשלוח אליו מלאכים בדמות

אימת שהדבר נצרך לעורר את בני האדם, ענין זה מתגלה בעולם. בוודאי אין הדברים כפשוטם לפי השגותינו, שהרי לא ישיגוהו משיגי הגוף, אבל הקב"ה מגלה לנו שיש דבר כזה. אין הוא כמי שאינו מרגיש. יש מושג של קצף ויש מושג של ארך אפיים. ובכן, מדובר בשני חלקים של אותה סוגיא. ומה מבקש היהודי? **הוא מבקש בכל עת להתדבק להידמות למהלכי הקב"ה. בכל עת הוא מראה סבר פנים יפות כשנסוך עליו מאור פנים ושמחה, ובו בזמן הוא מקיים וגילו ברעדה.** כל הענינים של מדה בינונית נובעים ממה שהקב"ה גילה לנו בתורתו שכך הוא מתנהג ולא מחמת חכמת חיים.

ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט

ממשיך הרמב"ם: **וכיצד ירגיל אדם עצמו בדעות אלו עד שיקבעו בו? יעשה יושנה וישלש במעשים שעושה על פי הדעות האמצעיות ויחזור בהם תמיד עד שיהיו מעשיהם קלים עליו ולא יהיה בהם טורח עליו ויקבעו הדעות בנפשו,** ולפי שהשמות האלו (כל הכינויים שנמנו לעיל) נקרא בהן היוצר והם הדרך הבינונית שאנו חייבין ללכת בה, נקראת דרך זו דרך ה', **והיא שלמד אברהם אבינו לבניו,** שנאמר כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, **וההולך בדרך זו מביא טובה וברכה לעצמו** שנאמר למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו.

דרך ה' פירושה להתנהג כפי שהקב"ה מתנהג עם ברואיו. אם יודעים אנו שהקב"ה הוא רחום וחנון, ויש אצלו יראה ובו בזמן שמחה, וכן הלאה, אנו צריכים ג"כ להתנהג באופן זה. זה נקרא דרך בינונית, זה נקרא דרך ה', ועל זה כתב הרמב"ם שההולך הדרך זו מביא טובה וברכה לעצמו.

ביום ובלילה. הקב"ה מלביש ערומים. הוא נותן לאדם כל סוגי הבגדים, כפי שמונה אותם ב'יסוד ושורש העבודה': בגדי זיעה, בגדי כבוד, בגדי שבת. **כשיתבונן, יראה עד כמה הקב"ה מטיב לברואיו. ומדוע הקב"ה רוצה שנדע כל זאת? כי הוא רוצה שניעשה מרכבה לשכינה, ואיך נעשה האדם מרכבה לשכינה? על-ידי שהוא הולך בדרכיו, היינו שהוא מתנהג כמותו, כי אז הוא נעשה כלי להשראת השכינה, וכשהשכינה שורה עליו, הוא יותר מכיר את הקב"ה ומתקרב אליו ומרגישו, וזהו ההטבה הגדולה ביותר שהאדם יכול לקבל.**

את כל החשבון הזה הבין אברהם אבינו. כחלק מהכרת בוראו, הבין גם מה הקב"ה רוצה שנדע ממנו, וכל זה עוד לפני השגת התורה, לפני ההבנה שהקב"ה רוצה מאתנו שנקיים מצות שעטנו ושילוח הקן וכל שאר המצוות. אך כה אמר: יש אלוקים? מה הוא מגלה לי ומה אינו מגלה לי? מה שנחוץ לי הוא מגלה לי, ומה שאין נחוץ לי, אינו מגלה לי. ומה גילה לי? הוא גילה לי את דרכיו. ומה הן דרכיו? שהוא טוב ומטיב, רחום וחנון וקדוש. ואיך אתקרב אליו? על-ידי שאף אני אתנהג כמותו.

והאמת שאפילו הגוי צריך להגיע להכרה זו, וזהו באמת הרעיון של שבע מצוות בני נח. הגוי מסתכל סביבו ושואל איך אסתדר כאן? והתשובה שהוא מקבל היא שהקב"ה מגלה לו את הסודות כיצד מסתדרים כאן בעולם, על-ידי הקמת מערכת של דינים ועל-ידי זהירות מאכילת אבר מן החי ומגזל וכו'. אך אברהם אבינו הבין שמפני כך גילה לנו הקב"ה איך להתנהג בזה העולם, כי אם נתנהג כן, לא רק נצליח בעולם הזה לפי סדר הבריאה, אלא גם נתדמה לו ונתחבר אליו. זה מה שעשה וכך חניך את בניו לעשות.

ערביים כדי שיוכל להכניסם בצל אהלו וישקוט מצערור.

חשובנו של אברהם אבינו

אלו שני הדברים שהתורה מספרת לנו בקשר לאברהם אבינו. הראשון **שעסק בגמילות חסד**, והשני **שכל פעם שהקב"ה ניסה אותו, התבטל לתוכניתו של הקב"ה ולא הקשה קושיות**. וכאמור, הרמב"ם פקח את עינינו לראות ששני הדברים קשורים זה לזה. אין הם דברים נפרדים, עוד מעשה עם אברהם אבינו ועוד מעשה ועוד אחד, אלא יסוד אחד כולם, וצריך להבין זאת כדי שנוכל ללמוד מזה. ולמשל, הרמב"ם מבאר מאין הגיע אצל אברהם העיסוק בגמילות החסד. מקובל לומר שאברהם הוא מדת החסד, אבל הרמב"ם אומר: תחזור לשלב אחד אחורה. כשאברהם אבינו הבין שיש מנהיג לבירה, ביקש להתחקות אחר הנהגותיו, והבין שאין צריך לתורה שתצוה אותנו להתנהג כפי שהוא מתנהג. התנהג הוא עצמו כן, ואף חניך את בניו אחריו להתנהג כן. למה? כי **ברגע שהבין בבהירות שהקב"ה מנהיג את העולם, התבונן עוד להבין מה הקב"ה רוצה מברואיו, והגיע למסקנא שהוא רוצה שנכיר בטובתו ושאף אנו נעשה כמותו ונטיב לזולתנו**. הוא הבין שאנו צריכים ללכת בדרך ה', כי אלמלא כן מדוע גילה לנו הקב"ה זאת.

הקב"ה הרי לא גילה לנו זאת כדי שנשיג אותו, שהרי נבראים קטנים אנו ואיננו יכולים להשיגו, אבל **גילה לנו את חסדיו כדי שנדע להתנהג אף אנו כמותו. הרי אנו יכולים לראות בפלאי הבריאה כמה הקב"ה מטיב עם כל הנבראים ואף גם עם בעלי החיים**. האדם יכול לראות זאת גם על-ידי שיאמר ברכות השחר בכוונה והתבוננות. הקב"ה נותן לאדם כל האופנים של ראייה

יסודות האמונה והבטחון

וכאמור, התורה מספרת לנו גם על הנסיונות, על הדברים התמוהים שהקב"ה ניסה אותנו בהם. הקב"ה אמר לו לך-לך מארצך, העלה את בנך לעולה, וכן הלאה. הנסיונות הם חלק גדול מחייו של אברהם אבינו. אברהם אבינו אמר לעצמו: "אם אני מבין שהקב"ה ברא את העולם, ואם אני מבין שהוא טוב ומטיב, וכל תכלית בריאת העולם היתה כדי להיטיב, אם כן ברור לי שמה שהקב"ה מצוה אותי לעשות הוא רק לטובתי". הנה כשלומדים שער הבטחון בחובת הלבבות רואים שהבטחון נולד משני יסודות. הראשון שהאדם מבין שיש השגחה פרטית מדוקדקת והקב"ה מנהל כל דבר קטן כגדול, והשני שהוא מבין שהקב"ה הוא רק טוב ואין דבר רע יורד מלמעלה, כי אז הוא יכול להאמין שהקב"ה מביא אותו למקום יותר טוב, על אף שאינו רואה והכל חשוך לו.

כשלומדים את דברי הרמב"ם מבינים שאברהם אבינו בשעה שהכיר את בוראו, הגיע לשני היסודות האלה, ולכן צוה את בנו אחריו לעשות צדקה ומשפט. ביטולו להקב"ה היה מוחלט כי האמין שאם הקב"ה אומר לו לעשות כך וכך, בוודאי יצמח מזה טוב, וכך היה באמת כדאיתא בזוה"ק שבשעת העקדה קיבל יצחק נשמה חדשה בת בנים, ובלי העקדה לא היה יכול להוליד בנים כי היתה לו נשמה שאינה בת בנים. נמצא שדווקא בגלל ששמע אברהם בקול ה' ולקח את בנו אל העקדה, נתקיים בו כי ביצחק ייקרא לך זרע. אך לא היה צריך ללמוד את הזוה"ק כדי להבין זאת, הוא לא היה צריך לראות את האותיות והתיבות, אלא ידע שלא יתכן אחרת, ולכן הכניע את ראשו ועשה את מה שהקב"ה ביקש ממנו.

נמצא שיכולתו של האדם לעמוד איתן בנסיון שהקב"ה מנסה אותו, כשהוא עומד בפני מצב קשה ואינו יודע מה יהיה, מיתלי תלי ביסוד השני, כמה הוא פועל להיטיב לאחרים, אך בכוונה הנכונה דווקא, היינו שהוא עושה זאת מפני שאומר: "הקב"ה הלא מטיב לברואיו בלי שום חשבון, איך אוכל לדחות אחרים מפני?". אחד מבקש ממנו טובה. ברגע הראשון מחשבתינו מתחילות להשתולל במוחו - "מגיע לו, לא מגיע לו, אתמול כשאני ביקשתי ממנו טובה הוא סירב". אבל מיד הוא דוחה את המחשבות ואומר: "מה היה הקב"ה עושה במקרה כזה? הרי היום אמרתי בשמו"ע שהקב"ה סומך גופלים ורופא חולים והוא חנון המרבה לסלוח. אם הקב"ה רחום וחנון ומטיב בלי שום חשבון, אף אני אעשה כן. רחום וחנון ומטיב בלי שום חשבון, אף אני אעשה כן. כשייטיב האדם לאחרים כפי שהקב"ה מטיב לאחרים ועם התכלית להתנהג כפי שהקב"ה מתנהג, החסדים שהוא עושה עם אחרים יזכירו לו כמה הקב"ה טוב, כי זהו המהות, וכפי שכתב הרמב"ם לגבי אברהם אבינו. "איך אתה יהיה לך כח לעמוד בנסיונותיך?", שאל את יצחק, והשיב: "ככל שתרבה ללכת בדרך ה' שהיא הדרך הבינונית, יהיה לך יותר קל לעמוד איתן בנסיונותיך, כי תדע בבהירות נפלאה שהקב"ה מנהל את העולם ומטיב בכל עת וכל מה שהוא מצוה אותך הוא לטובתך". זה היה סיפור חייו של אברהם אבינו וזה מה שהעביר לבניו ולביתו אחריו.

מי שאינו מפקפק אחר רבו הולך
בדרכיו

והאמת שיש בזה עוד הבנה, אולי מדרגה יותר נמוכה של הבנה, והיא שזה הולך גם בכיוון ההפוך. נבאר בדרך משל: תלמיד

אכן האדם מגיע להכרה זו רק כשאינו מפקפק אחר רבו, ה"ה הקב"ה. כשהקב"ה מנסה אותו, הוא מציית באמרו: "הקב"ה יודע מה שהוא עושה". **נמצא שהאחד בונה את השני. כשהאדם עושה דבר שקשה לו לעשותו מפני שהוא רוצה להתדמות לבוראו, הוא יכול לעמוד איתן בנסיבותיו.** אכן כן, בין כשאנו מדברים על תלמיד שמחקה את רבו ובין כשאנו מדברים על האדם שמחקה את בוראו, אנו מדברים על **מי שעושה דברים שקשה לו לעשותם, לא על מי שעושה דברים נעימים וקלים.** **כשהאדם עושה צדקה וחסד מפני שכדאי הוא לו, זה לא יגרום לו כלל לעמוד איתן בנסיבותיו.** אולי יקבל שכר על מעשיו כי סוף כל סוף העני נהנה, אבל זה לא יקרר אותו אל ה' כל כך ולא יעזור לו לעמוד בנסיבות שיציב בפניו. **רק אם האדם נותן צדקה כשקשה לו, לא מפני שהקב"ה צוה, אלא מפני שהקב"ה עושה כן, הרי הוא מהפך את עצמו ממקבל לנותן - "אני רוצה ליתן כי הקב"ה נותן", ואז הוא מתקרר מאוד מאוד אל ה' ויכול לעמוד בנסיבותיו.**

נתון תתן אפילו מאה פעמים

בשיעור הקודם הבאנו מהרמב"ם **בהלכות מתנות עניים** שהמצוה שהאדם צריך להתמסר לה ביותר היא מצות צדקה, וכל-כך למה? כי זוהי המצוה שאברהם מסרה לבניו אחריו כלשון הפסוק למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו לעשות צדקה ומשפט. וסיבת הדבר, כי זוהי מצוה שמרגילה את האדם באופן מעשי ליתן מעצמו, ואין צריך להיות בשביל זה בעל מחשבה עמוקה. **כשאומרים לאדם שהוא צריך להתבטל לה', הוא צריך מחשבה עמוקה כדי שבאמת יוכל לדעת היכן הוא מופעל מגאוותו ומרצונותיו האישיים ושיבטל אותם לה'. אבל שהאדם יקח את**

שיש לו רב והוא בטל אליו בביטול גמור ומעריצו עד מאוד כי הוא זה שלימדו תורה ויראת שמים והעמידו על רגליו, כשהוא רואה אח"כ שרבו עושה משהו, הוא רוצה לחקותו. מה עשה רבו? הוא לא עשה איזה דבר ששייך לתורה ויראה שהתלמיד יכול להבינו, אבל הוא התנהג כשיטה מסוימת, הוא התנהג בהתנהגות מסוימת, והתלמיד מחקה אותו, וסיבת הדבר, כי הוא מרגיש תלוי כל-כך ברבו שנתן לו חיים, עד שהוא מבין שרבו יודע מה שעושה, וכיון שכן, הגם שהתלמיד אינו יודע את טעמו, אומר הוא בלבו: "כפי הנראה יצא לו לגודל בקיאותו בתורה שכן צריך לנהוג ואם כן אף אני רוצה לנהוג כן".

אבל אם התלמיד יש לו קושיות על רבו, הוא מהרהר אחר רבו, ויש לו טענות עליו שאינו מתנהג נכונה מבחינה פוליטית, אזי כשהוא רואה את רבו מתנהג בהתנהגות מסוימת, אין הוא סבור לחקותו, כי הוא אומר בלבו: "שמא גם עכשיו הוא טועה". הוא לא אומר את זה בפירוש, אבל כך הוא מרגיש: "הוא נוהג כן, אני איני נוהג כן". הרגשים אלה הלא מצויים מאוד, וכבר יתכן שאותו בן אדם יהיה פעמים כך ופעמים כך. כשיהיה במצב להוט, יהיה בטל ומבוטל וירצה לחקות את ההנהגות של רבו, וכשיהיה במצב קריר, לא יחפוץ לחקותו.

ולענייננו, ענין ההליכה בדרכי ה', נוכל לראות שהוא גם כן ככה. ככל שהאדם מחשיב את עצמו יותר כתלמידו של הקב"ה, כך הוא יותר רוצה לחקותו ולקיים והלכת בדרכיו. וכה יאמר: "אם הקב"ה מרחם על פלוני, אף אני רוצה לרחם עליו. איני עושה חשבונות. אני בחסידותו של הקב"ה, ואם הוא עושה, אף אני עושה". הוא נוהג כמותו כי הוא יודע שדרכו של הקב"ה מחושבת היטב.

עת וזה יביא לו בהירות נפלאה בבטחון, כי ירגיש בחוש שהקב"ה טוב ומטיב והרי הוא חי בעולם של טוב.

אנו יכולים לראות ששני היסודות אחוזים ודבוקים מכל מיני כיוונים. למשל, כשהאדם ממורמר מפני שמרגיש שאף אחד אינו חושב עליו ואף אחד אינו דואג לו, "כולם מושחתים, כולם גזלנים", הרי הוא נמצא בנתיב השני, וממילא הוא נעול לגמרי מלהרגיש שהקב"ה טוב ומטיב. כדי שיוכל להרגיש שהקב"ה טוב ומטיב, הוא מוכרח לסובב את ראשו על-ידי אימוץ מעשים של נתינה לזולת. וכאמור, רק כשיתן ויחזור ויתן וירגיש את הטבתו של הקב"ה, יוכל לקבל את נסיונותיו בלי להתרעם.

מסירות נפשו של אברהם

ידועים דברי ה'חתם סופר' בביאור החילוק בין חנוך לאברהם אבינו. אצל אברהם נאמר כי ידעתיו שהוא לשון חיבה כדפירש רש"י וכן הוא נקרא אברהם אוהבי (ישעיה מא, ח), ואצל חנוך נאמר ויתהלך חנוך את האלוקים ולא נאמר בו לשון חיבה. וסיבת הדבר, כי חנוך ברצונו להעפיל למדרגות רמות ולהשלים את עצמו, נבדל ונפרש מבני דורו כדי שלא ללמוד ממעשיהם. מה שאין כן אברהם שהסכים לוותר על התוכנית שלו להשלים את עצמו. הוא ידע שאם יעמוד בפרשת דרכים להכניס אורחים, זה יפגום במדרגתו. אמנם הכל לפי ערך, אבל בימינו אפשר להבין זאת היטב. אם אתחיל להתעסק עם בני אדם, לאסוף אותם, לשוחח אתם ולדאוג להם לצרכי הגשמיות, לא אוכל לסיים ספרא וספרי וכו'. אני יודע שאי-אפשר לקיים שניהם. זה או זה או זה. ואברהם אבינו בחר לוותר על האפשרות להגיע אל השלמות, כל זה מפני שרצה ללמוד לעוד

כספו ויתננו לאחרים מפני שהקב"ה עושה כן, קל מאוד לכל אחד להבינו. תן את כספך, תן את כבודך. אף אחד לא צריך לדעת שביזית את עצמך בשביל זולתך. תן מזמנך לאחר. כל הדברים האלה, כשהאדם עושה אותם מתוך כוונה לעשות את מה שהקב"ה עושה, הרי הוא מתבטל להקב"ה וזה יועיל לו עד מאוד לקבל את הנסיונות שלו בלי שום תרעומת. הרי שני אופנים של ביטול הם, וכשהקב"ה ינסה אותך, ימסור את עצמו לו, וכה יאמר: "כאן ביקש ממני הקב"ה את כספי ונתתי לו, וכאן הקב"ה מבקש ממני את כבודי ואתן לו".

מרגלא בפומיה דרבי אליהו ראטה זצ"ל בשם מרן ה'חזון איש' זצוק"ל שאמר: "וויפל איד איז מען? וויפל מ'טוהט פאר א צווייטן" [כמה יהודי אתה? כמה שאתה נותן לאחר]. הוא לא אמר כמה יהודי טוב אתה או כמה בעל חסד אתה, אלא כמה יהודי אתה. אכן לפי הנתבאר הוא מובן היטב, כי היכולת ליתן לאחרים נוגעת ביסוד האמונה של האדם. וסיבת הדבר, כי האדם באופן טבעי מסתכל לכיוון ההפוך. הוא רוצה להנעים לעצמו, הוא רוצה לסדר לעצמו, הוא רוצה לדאוג לעצמו. וכשהאדם קם ואומר: "אני לא קיים. רק הקב"ה קיים ומה שהוא רוצה שאעשה, אותו אעשה", וכשהוא קם בבוקר הוא אומר: "כמו שהקב"ה נותן, אף אני רוצה ליתן, כי בוודאי זהו רצוני", הרי הוא נעשה בטל להקב"ה, וכשהקב"ה ינסה אותו בחייו הפרטיים, לא יאבד עשתונותו, כי יכיר את הקב"ה משם. האמונה והבטחון של האדם אינם מוכרחים להתבסס על סיפורים שהוא מכיר מהעבר שלו או על סיפורים שהוא מכיר מאחרים שסופם נגמר בישועה גדולה. הם יכולים להתבסס על כך שיקרע את עצמו ליתן לאחרים, כי על-ידי כן יכיר מבפנים את ההטבה שהקב"ה מטיב בכל

גודל התבטלותו של אברהם

ה'חתם סופר' מבאר נקודה זו. **אברהם אבינו ביטל את עצמו לרצונו יתברך**, ואע"פ שידע שישלם על זה מחיר, שהרי אל ההכרה בריבונו של עולם יוכל להגיע יותר אם ישב יומם ולילה בין ד' אמות של הלכה ויתבודד עם בוראו, עם כל זה יצא אל העם שבשדות, מפני שאמר: "יותר הקב"ה רוצה שבני האדם יכירוהו משאני תהיה לי הכרה יותר טובה בו. איי, אולי זה יפגום בעולם הבא שלי, כי שמא לא אבין שם את מה שילמדו. בסדר! אני מסכים". דומה לזה אמר ה'שמח משה' שהוא מסכים שישליכו אותו משני העולמות לצנח נצחים ובלבד שיתגדל ויתקדש שמייה רבה. הצדיקים רצו בכל נפשם ומאודם שיקויים רצונו יתברך והיו מוכנים בעבור כך לאבד את כל אשר להם. אומרים היו שאם צריך שמישהו ישלם מחיר כדי שיקויים רצונו יתברך, הם מוכנים לכך. אברהם אבינו אמר: "מה שיהיה אתי זה לא משנה, העיקר שיתגדל ויתקדש שמייה רבה".

יסוד זה נותן לנו להבין מה מביא לכך שהקב"ה יאהב את האדם. הן השגתו של אברהם אבינו בשלמות הנפש היתה באלף מדרגות יותר משלנו. אנו איננו יראים כל-כך שלא נשלים את עצמנו, וכשאנו עומדים בפני בחירה כזו, אנו אומרים לעצמנו שנרוויח מזה שנלך בדרך האחרת כי נקבל שכר יותר גדול ואע"פ שנאמר שרצוננו לקיים רצון ה', החלטתנו תבוא גם מנגיעה אישית. לעומת כן, **אברהם אבינו לגודל השגתו הבין שאם לא ישלים את עצמו, יהיה זה בכיה עולמית, ועם כל זה לא היה אכפת ליה**, כי ידע איך צריך להסתכל על העולם. הוא עשה חשבון ולימד גם את בניו לעשות חשבון זה, וכה אמר: **כל פעם שהאדם עומד בכני בחירה**

בני אדם שיש אלוקים בעולם. אמר עליו הקב"ה שיש לו אהבה מיוחדת אליו. כי ידעתי למען אשר בחר לצוות את בניו ואת ביתו אחריו.

הנה **הרמב"ם** שם בתחילת הלכות עבודה זרה מתאר את עבודתו בקירוב בני אדם, וזה לשונו: בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו. כיון שהכיר וידע, התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה, ושיבר הצלמים והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לא-לוה העולם, ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך כדי שיכירוהו כל הברואים הבאים וכו' כיון שגבר עליהם בראיותיו, ביקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לחרן, והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם א-לוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד, והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם, וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם העיקר הגדול הזה.

הוא אומר: לא לילידי ביתו בלבד הנחיל את מורשתו, אלא כיתת את רגליו מעיר לעיר וממלכה לממלכה, ובכל מקום שהגיע נשא דרשות להמון העם, ואחרי כל דרשה היו בני אדם שלא הבינו והוא היה צריך לחזור ולהסביר להם ולהוכיח להם את אמיתות דבריו. ואפשר לשער שכבר היו גם אז חכמים להרע (הכמולוגים - אויבער חכמים) שנעמדו על רגליהם וצעקו: "אתה טועה! בחזון-איש לא כתוב כך", והוא המשיך הלאה.

שלמדו תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו.

והנה יש שיחשוב האדם שמדובר בענין חיצוני, כי כאשר יראו הרחוקים משמירת תו"מ שאדם זה שלומד תורה דרכיו נאים ומעשיו מתוקנים, יאמרו: "הנה החרדים הם אנשים טובים". אך באמת אינו כן, אלא **הקידוש ה' הגדול ביותר הוא מה שרואים על ידו את דרכי ה'.** לא שרואים עכשיו שכאשר האדם לומד תורה, היצר הרע שלו נחלש. זה הכל אמת, אבל יש כאן הבנה עמוקה יותר. לא רק שמי שלומד תורה, נהפך לאיש אחר, לא רק שמי שלומד תורה, יש לו מידות טובות. אלא את מדותיו של מי יש לו? הוא ירש את מדותיו ממאן דהו, הוא ירש אותן מהקב"ה. **שם שמים מתאהב על ידו** אין פירושו שעכשיו ירצה גם פלוני להצטרף אל החרדים לדבר ה', שהרי הוא רואה שהחרדים מתנהגים כהלכה. אלא פירושו **שהוא מתחיל להבין שהקב"ה הוא טוב ומטיב, כי הוא רואה שהאדם שופע טוב ושואל: למה הוא כל-כך טוב? הרי הוא סך הכל מנסה לחקות את הקב"ה! ומזה הוא מגיע למסקנא שהקב"ה הוא טוב ומטיב הרבה יותר גדול.**

זה מה שאברהם אבינו אמר לאורחיו, כפי שהגמרא אומרת **בסוטה**, שכאשר ביקשו להודות לו, אמר להם: "לי אתה מודים! עליכם להודות לריבונו של עולם שברא את הלחם". הוא ביקש להסביר להם נקודה. לא שיראו שמי שהולך בדרך ה' הוא איש טוב ולכן ירצו להיות חלק מאותה קבוצה. קהילה זו, קבוצה זו, אנשים כאלה טובים הם. ממש עשו קידוש ה'. שמה? שבמקום זה מחנכים נכונה! זה הרי רק חלק אחד קטן וצריך להמשיך עם זה פסיעה קדימה. אברהם אבינו באמת לקח זאת קדימה. הוא אמר לאנשים: **"אני סך**

ועושה חשבון לראות היכן ירוויח יתר, עליו להניח אח"כ את כל החשבונות ולשאול שאלה אחת - מה היה הקב"ה עושה במקרה כזה? ותשובתו תבוא שהיה מתמסר לברואיו, ואם כן אין משנה לי היכן אני מרוויח יותר. למה? כי הקב"ה הוא זה שהביא אותי לעולם ואני צריך ללכת בדרכיו. אני הולך בדרכיו על-ידי שאני מיישר את תכונותיי לדרך האמצע, אני הולך בדרכיו על-ידי שאני מתבטל אליו בנסיונותיי, ואני הולך בדרכיו על-ידי שאני בוחר ליתן לאחרים.

כך ביטל אברהם את עצמו בכל האופנים, ומה קרה לבסוף? בסוף הוא נעשה מרכבה לשכינה ונקרא הקב"ה אלוקי אברהם, ונמצא שלא הפסיד כלום. **כשעמד בפני הבחירה, מוכן היה באמת להפסיד, ודווקא מפני כך יצא משתכר.**

זהו אחד מהיסודות שצריך בהם בהירות חזקה. פעמים הרבה יש שאדם בר דעת מקבל החלטה ברוחניות לפי מה שהוא הולך להרוויח יותר, לא בגשמיות אלא ברוחניות, למשל, יש שיאמר: "כאן אוכל לבנות את עצמי יותר, ואח"כ יבחרו בי לכתה יותר גבוהה". אך לפי המתבאר **צריך האדם לשאול שאלה אחת בלבד: "מה היה הקב"ה עושה במצב כזה?" - והלכת בדרכיו.**

שיהא שם שמים מתאהב על ירך

שינו במסכת יומא (פו, א): ואהבת את ה' אלוקיך - שיהא שם שמים מתאהב על ירך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני

כן? כי נשמתו באה מהקב"ה שהוא רק מטיב ולכן טבעה להיטיב. הקב"ה רוצה שנכיר שאנו חלק א-לוה ממעל ושנתנהג עם הנשמה כפי שהיא רגילה.

אמנם הגוף נלחם עם זה, וכשהאדם משבר את גופו ומטיב וחוזר ומטיב בכל האופנים, הוא מרגיש את נשמתו וזה מה שמועיל לו להכיר את הרבונו של עולם ולהאמין בו בהבינו שטוב כזה יכול להגיע רק ממנו. הגויים אינם יכולים להבין זאת. האפיקורסות שלהם גורמת להם לחשוב רק על ההיפך מזה, איפה הם יכולים לגנוב, איפה הם יכולים לעשות עוול לאחרים. הם עומדים על הנתיב ההפוך. אברהם אבינו צוה אותנו ללכת בנתיב הנכון ואנו מחויבים בזה.

וכנזכר לעיל, הרמב"ם הכליל בציווי זה את החיוב ללכת בדרך האמצע בכל המדות והדעות, כגון היראה והשמחה, הכילות והפזרנות. ציווי הוא של והלכת בדרכיו. כשהאדם הולך ומפזר כסף על הבלי הבלים, חוץ ממה שזה מוכיח על בעיות קשות שיש לו, כי בדרך כלל זה נובע מגאות נוראית שמרחיקה אותו הרבה מה' ויקח לו הרבה זמן עד שיחזור ויתקרב, וכן על התכבדות בקלון חבריו ועל קנאה ושאר מרעין בישין, חוץ מכל אלה, הוא אף נמנע מלהאהיב שם שמים, שהרי הלך מחוץ לדרך ה'. כמו שאתה אומר במי שמתקמצן הרבה שהוא מכסה את כבוד ה', כן תאמר במי שפיזר לחינם שהפך את העולם לעולם יותר מגושם. לא רק בגלל האוכל, אלא גם בגלל עצם המושג שהוא הולך לנסוע לסוכות לארץ ישראל ולשרוף כסף בשביל שמחת בית השואבה כדי שכולם יעריצוהו ויפארוהו. סוג ההתנהגות, עוד לפני הגיאות ושאר המרעין בישין, סותר את הציווי והלכת בדרכיו.

הכל משתדל לחקות את הרבונו של עולם שהוא טוב ומטיב לכל, בזה שאני מביא את טובתו אליכם, ובכן עליכם להבין שבעוד שאני הטבתי עמכם מעט, הוא מטיב עמכם הרבה בכל עת ובכל זמן".

כשהאדם עושה כן, הוא מאהיב שם שמים עליהם, כי הוא גורם להם לאהוב את הקב"ה. אך בזה צריך לזכור שרק אם יעשה כן מתוך כוונה זו, זה יחדיר בהם את ההכרה בריבונו של עולם. אבל אם ייטיב לאחרים מפני שהוא רוצה להראות את רב כוחו וגודל שמו של הארגון שתחת ניהולו, לא יתאהב שם שמים על ידו, כי בני אדם יאמרו רק שקבוצה זו אוהבת לעשות טוב לאחרים ולא יבינו שירשו זאת מהקב"ה.

גם מה שאמרו חז"ל שיש לה לאומה זו שלושה סימנים: ביישנים רחמנים וגומלי חסדים, וכל מי שיש לו שלושה אלה סימן הוא שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, אין אלו דברים נפרדים מהאמונה שיש לנו בריבונו של עולם. צריך להבין ששלושה אלה אין להם אחיזה כשלעצמם. יש להם אחיזה רק בשורש, והשורש הוא מה שהאדם מכיר שהוא חלק א-לוה ממעל ושעל כן הוא צריך להיות ביישן, רחמן וגומל חסדים.

טבעה של נשמה להיטיב

הנה כולם יודעים שכאשר האדם מטיב עם אחרים, הוא מרגיש טוב. ככל שהוא פחות דואג לעצמו ויותר דואג לאחרים, כך הוא מרגיש יותר טוב. הרגשה אמיתית היא. אם הוא עסוק כל הזמן במחשבה האם כולם קולטים שהוא זה שעושה זאת, הוא נמשך אל העצבות. ככל שנתניתנו יותר נקיה, כך הוא מרגיש יותר טוב. ולמה הוא

ולכן הזמנים שלה שווים פחות או יותר, הזריחה והשקיעה, עלות השחר וצאת הכוכבים, הם כולם תמיד בזמנים סבירים, כך שיכולים לעבוד בה את ה'. לעומת כן, כשמתרחקים אל הקצוות, כגון באנטווערפן שבימות הקיץ השבת יוצאת באיחור רב, הדבר נעשה יותר קשה, וכשמתרחקים עוד יותר, כגון בנורבגיה, שאין שם כמעט לילה, הדבר נעשה עוד יותר קשה. הא לך שבקצוות הכלים לעבודת ה' חסרים. צריכים אנו לזכור כמו כן שמי שמתרחק אל הקצוות בדעותיו, חסרים לו הכלים להשראת השכינה. זהו הרעיון. תחילה לכל על האדם ליישר את עצמו בדרך האמצע. כך יוכל להרגיש טעם בשבת, כך יהיה בעל אחריות, כך לא יבוא לידי כעס, כך יכאב לו כשרואה אחד מחלל שם שמים. הוא לא יהיה כמת שאינו מרגיש. עכשיו יש לו את הכלים הנכונים. מי יתן שנזכה...

יש לו לאדם רחבות, יש לו פנים שוחקות לזולתו, יש לו רצון להיטיב, יש לו אחריות. זוהי הדרך הנכונה. כשהאדם עושה כן, שם שמים מתאהב על ידו. כשבני אדם רואים לפנייהם איש שקול, הם רואים לאיטם שיש אלוקים בעולם. זאת מבלי שידבר מילה, כי אם בעצם הופעתו. הם רואים מידת התפארת. **אכן כל החיים צריך האדם להחזיר את עצמו משני הצדדים אל האמצע** כמו שכתב הרמב"ם, וזה מה שעושה אותו כלי ראוי להשגה ומכין אותו לעמוד איתן בנסיונותיו. כמו כן זה מועיל לו להבין תורה ולפשוט את ספיקותיו, שהרי הוא מנסה לעשות עצמו מי שהתורה יכולה להתאים אליו.

ההתרחקות מן הקצוות

לסיום, ארץ ישראל היא אמצע העולם

מדור עיון תפלה

שיעור ס"א

לזכות יחזקאל זאב מאיר בן מלכה צפורה

פטרון מדור עיון תפלה

לזכות

החתן אהרן יעקב בן העניא מרים

והכלה אסתר בת לאה

נדבת אבי הכלה

הר"ר אהרן גרינוואלד הי"ו

יום רביעי פרשת לך-לך ח' חשון תשפ"ג

הכשרת הנפש לתפילה ע"י אימוץ היכולת להחזיק יחד ברגשות הפוכים

סוף מעשה במחשבה תחילה

יסוד הוא בתפילה שצריך להשקיע בה מוח ולב, וכפי שדרשו חז"ל ולעבדו בכל לבבכם זו תפילה. **צריכים אם כן להכין את הלב לתפילה.** והנה בדרך כלל אנו רגילים לחשוב שרק בשעה שקודם התפילה צריך להכין את הלב כדי שיהיה מוכן לתפילה. אך האמת שמאוד קשה להביא את הלב אם אין לו את הכלים בהלוך ילך שלו במשך היום. ובכן, כשהאדם יודע איזה רגש הוא צריך בנשואו אל התפילה, הרי הוא יודע שאם הוא רוצה להצליח, עליו להרגיל את מוחו ולבו תמיד למהלך כזה, וכך יוכל להשתמש בו יותר לתפילה.

כלים שיוכל להתרכז. הוא נוכח, אין הוא חושב על אלף דברים, וכדו'. וכמו כן כל אחד מבין שאפילו יכין את עצמו במשך רבע שעה או חצי שעה או אפילו שעה קודם התפילה שבה יסיר את כל הדברים המטרידים את מוחו, הגם שיהיה זה בוודאי דבר גדול, לא יהיה זה דומה למי שיתיישב ויאמר: "הרי בשביל להיות יהודי כשר צריך ללמוד ולהתפלל, וכדי ללמוד ולהתפלל צריך כלים רבים שיעזרו להתרכז, ואם כן אני הולך לחשוב מה הם הכלים ומה הן העצות לחזק את ריכוז המוח באופן כללי". לא שימשיך לחיות באותה צורת חיים שמביאה לידי פיזור הנפש והמוח, וכל פעם קודם התפילה ינסה מחדש להתרכז, אלא יחשוב כך: "הרי אומנות הוא, הקב"ה הרי נתן כלים ועצות שהאדם יוכל להתרכז באופן כללי, ואם כן רצוני להרגיל בזה גם

משל למה הדבר דומה, המושג של ריכוז המחשבות. כל אחד יודע שבין לתורה ובין לתפילה אם הוא רוצה להצליח, הוא צריך

להתפלל כפי שיהודי צריך להתפלל, מחויב הוא להבין מה הפירוש להיות עם הרגשים הפוכים. הוא צריך להבין מה הפירוש, והוא צריך למצוא זאת בכל מיני מצבים בחייו, ואז זה יתרום לו הרבה לחייו באופן כללי, ובמיוחד להיות אדם כזה שמתאים לתפילה.

פעמים שרואים על איזה ילד שיש לו חוש נגינה ואומרים: "יש לו חוש. עכשיו הוא רק צריך לפתח אותו". כך **מי שירגיל את עצמו בנקודה זו שיוכל להיות עם שני הרגשים הפוכים באותו זמן, יהיה מוכשר לתפילה.** הוא הרגיל עכשיו את עצמו בחוש שנחוץ מאוד בשביל התפילה ואשר יוסיף לו הרבה בשביל היסודות.

הבה ונבאר: הנה כשמתבוננים מעט בסידור התפילה, רואים מיד שיש הפכים כל הזמן. מתחילים "לעולם יהא אדם" ומונים **רשימה של דברים לומר שאין אנו ולא כלום** - "מה אנחנו מה חיינו מה צדקתנו מה ישועתנו מה כוחנו מה גבורתנו וכו' ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל", **ואין לנו עוז לבוא ולבקש מאומה מהשי"ת,** כי אין לזה פשט. ומיד ממשיכים: "**אבל אנחנו בני בריתך.**" אתה יודע מה זה בני בריתך?! יש בינינו כריתות ברית. **אנחנו קרובים ביותר.** ולא רק זה, אלא אנחנו בני אברהם אהבך שנשבעת לו בהר המוריה, זרע יצחק יחידו שנעקד על גבי המזבח". **מעלות גדולות אנו מוציאים כאן.** אברהם שנקרא אהבו של מקום לגודל מסירות נפשו. בניו אנחנו. וכן אנו בניו של יצחק שפשט את צווארו לשחיטה למען קדושת שמו יתברך. עדת יעקב בנך בכורך שמאהבתך שאהבת אותו, קראת שמו ישראל וישורון, היינו שהעלית אותו למדרגה יותר גבוהה, ואם כן - אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו, אשרינו שאנחנו משכימים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות...

בשאר שעות היום. רצוני ללמוד כיצד לרכז את מחשבותיי, שהרי אני צריך לזה".

דומה הדבר למי שרוצה ללמוד זריזות ידיים, שאין די שלפני שייכנס יאמן את עצמו רבע שעה ובמשך כל שאר שעות היום לא יעשה כלום בענין זה, אלא כל היום הוא מתאמן על זה. יש על זה אלפי משלים, ונביא עוד אחד לדוגמא: ילדים שלומדים קריאה. המלמד מתחנן להורים: מגיע עכשיו חודש ניסן או חודש תשרי. אתם חייבים לשנן עם הילדים. לא יתכן שלפני שהילד ילך להתפלל, רק אז יזכירו לו איך קוראים קמ"ץ ופת"ח. זה צריך להיחרט בו עד שיקרא בלי שום מאמץ ובלי לחשוב כל פעם לפני שהוא מוציא הגה מפיו איך קוראים אותו. כך הוא בענין ריכוז המוח. האדם מקבל החלטה: אני רוצה לעסוק בסוגיא זו במשך חצי שנה, שנה, שתי שנים. אני רוצה להשתנות בכל הנוגע לריכוז המוח, שהרי אני זקוק לכלי הזה.

וכן הוא בנוגע לרגשי הלב שצריך בשביל התפילה. לא די בכך שקודם התפילה יעורר בלבו את ההרגש הנצרך לתפילה על-ידי לימוד בספר המעורר לאהבה ויראה, אלא יאמר: "אמור לי איזה רגש צריכים לתפילה ואז אראה מה אני יכול לעשות כדי שיתחיל להיות לי רגש כזה ולו במעט. כל זאת כדי שכשאצטרך לזה, לא יהיה זה זר אצלי, אלא אדע מה זה". וכך יוכל האדם להגיע להרגשים חזקים ולהיות נוכח לגמרי בשעת התפילה.

מה אנו מה חיינו - אבל אנחנו עמך בני בריתך

ובכן אחד מהדברים שצריך שיהיה **לב בעת התפילה,** ולפעמים אין אנו מבחינים בזה, הוא **היכולת להיות בו בזמן עם הרגשים הפוכים.** כדי שהיהודי יוכל

והוא מכשיל אותנו בתאוות העוה"ז והבליו. האדם אומר: יודע אני את האמת. איני מרמה את עצמי בבואי לדבר עם הרבוננו של עולם לחשוב שמגיע לי משהו. הרי יודע אני שאני נכשל. היצר הרע מבלבל לי את מוחי ולפעמים הוא מצליח להפיל אותי. אפילו כשאני רוצה להתפלל, אפילו בשעה שאנחנו עומדים להתפלל לפניך הוא מבלבל את מחשבותינו תמיד בתחבולותיו, ואין אנו יכולים לעמוד נגדו. אבל מה, אני מבקש כי אתה א-ל רחום וחנון. ואז לאחר שהאדם גומר לדבר על שפלות עצמו, הוא מבקש מהש"ת שישפיע עליו מרוח קדשך עלינו, שנהיה דבקים בה ונשתוקק אליך תמיד יותר ויותר, וממדרגה למדרגה תעלנו, שנזכה לבוא למעלת אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, וזכותם יעמוד לנו שתשמע בקול שוועתנו.

הרי עכשיו דיברת כמה חלש אתה. הסברא נותנת שתבקש לכל היותר להנצל מהעבירות החמורות, ולמעשה, אתה מבקש שאתה רוצה לזכות להיות במדרגת אברהם יצחק ויעקב. אמנם כאן איננו אומרים שאנו בני אברהם יצחק ויעקב כפי שאומרים בתפילה עצמה, אבל עדיין איך תוכל לחשוב על מהלכים כאלה. תאר לעצמך שהאדם נכשל בחמורות שבחמורות והוא עצמו אינו יכול להבין איך זה קרה לו, אם זה רציחה שהגיעה אליו על-ידי כעס ואם זה אחת משאר העבירות החמורות. הוא בהלם שיכול לקרות לו כדבר הזה, שכל-כך יפול, ואח"כ הוא מאסך את שברי לבו כדי לבוא לדבר עם הרבוננו של עולם. והרי צריך לגבורת הנפש עצומה כדי שיוכל לפתוח את פיו. הוא מרגיש שאינו יכול. הוא מרגיש עצבות עמוקה, ומתוך כך הוא מתחיל לדבר עם הרבוננו של עולם ואין עובר שתי דקות ובתוך התפילה הוא אומר: אני רוצה לזכות לא סתם לקום מעפר, אלא להגיע

אנו מדגישים את שני הצדדים בצבעים עזים ביותר בהקדמה לכל המשך התפילה, וזה בעצם מעמיד את האדם במצב נכון. **עליך לעמוד עם שתי ההרגשות ההפוכות** ואז אתה יכול לפתוח את הפה. **וככל שהאדם מבין זאת יותר, כך הוא אומר את הדיבורים האלה ביותר כוונה.** אם לא היה צריך להבין את שני הדברים, לא היה צריך לומר אותם. אם אומרים אותם, זה לא כדי להוציא את האותיות מן הפה, אלא כדי להבין את שני הדברים. ומה בענין הסתירה? התשובה היא **שכשמתכילים על יהודי, צריך לראות את שני הצדדים, צד הגוף וצד הנשמה, וכשמגיעים לתפילה, צריך היהודי שיזכור את שני החלקים. כשהוא בא לדבר עם הרבוננו של עולם,** הוא **צריך לזכור שאין לזה פשט מצד גופו,** אך **מיד הוא מתחזק ואומר: איני בא מצד המעשים טובים שלי, איני בא מצד שמגיע לי,** כי שפלים אנו מאוד ואין הקב"ה חייב לנו כלום, אבל **אנו באים מצד האהבה ששוררת בינינו,** מצד שאנו בני אברהם יצחק ויעקב. אנו אומרים: באמת לא מגיע לי, אבל אני בא מצד שאני בני האבות הקדושים.

חלש וחסר כל אבל יחסן

כן אנו מוצאים דבר זה בתפילתו של **הרבי ר' אלימלך** זיע"א שאומרים קודם התפילה אשר היא תפילה מיוחדת וקדושה. כבר סיפרנו פעם שהרבי ר' אלימלך רצה לסדר סדר תפילה חדש, ובאו אנשי כנסת הגדולה לבקש ממנו שלא לבטל את תפילתם, ואז **יסד את התפילה הזו לאומרה קודם התפילה כדי לעזור לאדם להתפלל עם ההרגשים הנכונים,** ובכן שם בולט מאוד הדבר והיפוכו. מצד אחד יש שם הרבה לשונות שהאדם בה ברוח נשברה ומדבר על עוונותיו ועל חולשתו. הוא אומר שהוא חלש כל-כך, שכמה שהוא רוצה היצר הבוער בקרבנו תמיד לא ינוח ולא ישקוט,

שעה אחת ומתפללים, ואומרת לנו שבהגיע אל התפילה צריך האדם שיוכל לראות גם בשמחה וגם ביראה בזמן אחד.

שמחה הבאה מתוך יראה

הנה ב'ערבי נחל' (פרשת תזריע) כתב שהאדם צריך שהאדם מחויב להסתכל על עצמו בשני אופנים. מצד אחד **הוא צריך לראות את עצמו כשפל מהכל**, ומצד שני **הוא צריך לראות את עצמו כגבוה מהכל, ואלו הם הכלים שהוא צריך לדעת להשתמש ולחשוב כשהוא נעמד להתפלל לה'.** כך מתחילה נוסח התפילה שלנו שהאדם מחויב לומר כשהוא נעמד עטוף בטלית ותפילין. מה אנחנו מה חיינו, אבל אנחנו עמך בני בריתך.

ה'ערבי נחל' מסביר: כי באמת **התפילה עיקרה בשברון לב.** יש לו שברון לב גדול. **הוא זוכר מחסרונותיו**, הוא זוכר שאתמול הגיע לבקש אחרי שלא התנהג כשורה. **הוא בכלל לא מעלים עין, הוא בכלל לא מרמה את עצמו. ובגלל כן, הוא מוציא זאת בפיו.** הוא אומר: **מצד החשבון אין שום פשט במה שאני עכשיו נעמד לבקש.** והבה ונזכיר לעצמנו, רבותי, זה לא רק בתפילה שחריית. זה מושג בצורת הדיבור שבין הנברא לבורא. כשהאדם זקוק לאיזו ישועה ומתחיל לדפוק על דלתי רחמים. **מותר לך לבקש ומחויב אתה לבקש בתור בן אברהם יצחק ויעקב, אבל יש סדר. כל פעם שהנברא ניגש אל הבורא, החלק הראשון שהוא זוכר, הוא חלק זה שאין מתאים כלל שיבוא לבקש, והיצר הרע הבורע בקרבנו תמיד מטריד אותנו ומבלבל אותנו ולפעמים הוא מצליח.**

ה'ערבי נחל' מוסיף שכמו כן צריך להתפלל בדחילו ורחימו, דהיינו ביראה ואהבה, וכותב בלשונו: **ואז על ידי כל**

לדביקות אמיתית בדומה לדביקותם של אברהם אבינו ומשה רבינו. אם מישהו אחר היה שומע אותו, היה נותן לו שתי מכות. אתה מחוצף! כנראה לא קלטת כלל מה עוללת עם העבירה שלך! הסתלק מכאן! אתה לא מתבייש לבקש מהרבונו של עולם שתזכה לדביקות ולדרגות של תורה לשמה ולביטול? הוא נכשל בחמורות שבחמורות ועכשיו הוא מדבר אל הרבונו של עולם ואומר: "רבונו של עולם! אני רוצה לבקש בקשה אחת קטנה. אני רוצה רוח הקודש, אני רוצה לפעול מופתים". הסתלק מכאן!

אך הרבי ר' אלימלך אומר: יש לך טעות גדולה. אפשר לעשות זאת. אם עומדים בתפילה ואומרים ממדרגה למדרגה תעלינו ושנזכה לבוא למעלת אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הרי שאפשר לבקש על רוח הקודש, שהרי אברהם יצחק ויעקב היה להם רוח הקודש, היה להם נבואה שהיא יותר מרוח הקודש. איך אתה מבקש זאת? אתה עושה ליצנות?! אם אינך מתכוון למה שאתה מבקש, עשה נא טוב ומחוק זאת מהתפילה. הרבי ר' אלימלך הרי מדבר לאותם בני אדם שדיבר אליהם בתחילת התפילה. בתחילת התפילה הלא הבין אותנו היטב. אלינו הוא מדבר, ואם הוא מדבר אלינו, איך נוכל להתפלל באופן זה? אכן כך התפילה עובדת וזהו אחד מיסודותיה.

עלינו להבין שזה לא חידוש של הרבי ר' אלימלך, וכבר מצאנו זאת בנוסח תחילת התפילה אשר מקורו בתנא דבי אליהו. ועוד נמצא לכך מקור במסכת ברכות, שם הגמרא מקשה סתירה, מצד אחד כתוב עבדו את ה' ביראה ומצד שני כתוב עבדו את ה' בשמחה, ומבאר שהאדם צריך שיהיו לו שני ההפכים בבת אחת וגילו ברעדה. הגמרא היא בהלכות תפילה מיד לאחר המשנה חסידים הראשונים היו שוהין

האדם אומר כך: בעצם אם אני עושה חשבון ומתבונן במצבי, בסכנה שאני שרוי בה, בעבירות שעוטפות אותי, אני רואה שהמצב רע ומר, אך עם כל זה האמת נשארת אמת. כלומר, הבה נדבר ברורות - האם אני בן אברהם יצחק ויעקב? הן! האם הקב"ה בחר בי? הן! אם כן **יש לי זכות לבוא ולבקש את הצרכים שלי, והריני מלא שמחה שהוא מרשה לי**. ובכן, אם אתה חושב את שתי המחשבות האלה, שהן שתי מחשבות פשוטות ביותר, אתה מקבל כרטיס להכנס להיכל המלך.

אם האדם מגיע ואומר: "כמה מוצלח אני", וכך הוא מתחיל לבקש את בקשותיו, אומר לו הקב"ה: "הרי אין זה כך". הקב"ה מסתכל עליו - "הלא אתה מדבר שטויות. ראשית כל, אינך עומד להרויח שלושה מיליון דולר. שנית, אף אם נניח שתרויח שלושה מיליון דולר, למה אתה שמח כל-כך? תראה איך אתה נראה!". הוא בא אל הרבוננו של עולם עם דברי שטות והבל. הן בכל דלת שעומד לידה שומר שתפקידו להכניס את מי שאמור להיכנס, אם האדם מדבר אליו לעניין, הוא מכניס אותו, ואם אינו מדבר לעניין, אינו מכניסו. דוגמא לדבר: מתקיימת חתונה של אחד מאילי ההון שכל הנכנס מתכבד בכבוד גדול ומקבל מתנה יקרה ועוד כסף לצידה לדרך. עומד תור ארוך של אנשים בחוץ, אבל השומר אינו מכניס כל אחד. הוא מבקש לשמוע מכל אחד מהממתינים מה השייכות שלו עם בעלי השמחה. והנה בא אחד ומתחיל למכור בדותות. השומר שואל אותו מי הוא, והלה משיב שהוא מופיע ברשימה. מסתכל השומר ברשימה ורואה שאינו מופיע. שוב טוען האיש ששילם כסף. אומר לו השומר שלא שילם, עד שבסוף הוא מסלקו משם בבושת פנים. אחריו מגיע אחד ואינו אומר שקרים, אלא כך הוא אומר

דיבור יוצא ניצוץ קדוש ומתדבק בדיבור ההוא, וכאשר הדיבור ההוא היה ביראה ופחד היטב מצורך אל האהבה, אזי הדחילו ורחימו הם ב' כנפים ומביאין תיכף הדיבור ההוא לגובהי מרומים בלי עיכוב כידוע (מתיקוני הוהר תיקון י' כה, ב). על ידי הדיבור ההוא בא לשם הניצוץ הקדוש ההוא ונעשה **שם שמחה גדולה**, כמשל הבן מלך שהיה כמה שנים בשביה, ובבואו לאביו נעשה שמחה גדולה, **ואז נרגש השמחה ההוא ללב האיש ההוא ויש לו הרגשת שמחה גדולה, נמצא שאי אפשר להרגיש השמחה אלא א"כ מתחילה היה ירא ורועד**, דאם לא כן עדיין לא בא הדיבור ההוא עם הניצוץ ההוא לפני ה'.

ביאור משלו: אם לא היה בן המלך בשביה, לא היה מרגיש שמחה גדולה כל-כך. רק מפני שהיה בשביה והיה ירא ורועד כי לא ידע מה ילד יום, רק מפני כך כשאח"כ הוא חוזר לאביו, הוא מרגיש שמחה גדולה ועצומה. כמו כן כל אדם כשרוצה להרגיש שמחה גדולה בעת התפילה, והרי **צריך להרגיש שמחה גדולה בעת התפילה, כי השמחה היא מפתח לתפילה שתתקבל**, והיא אשר מעלה את הדיבורים לגובהי מרומים, עליו להבין שאי אפשר להרגיש שמחה גדולה אם לא תהיה **לו קודם לכן יראה** הנובעת מההבנה לפני מי הוא עומד, כי אם לא תהיה לו אותה יראה, תבוא שמחתו ממקום אחר.

אל תהי שוטה

וממשיך ה'ערבי נחל' בלשון חריף: ואין ענין השמחה כאשר טועים ההמוניים, שהולך לבית הכנסת מתוך עסקיו בהבלי העולם והוא מלא בשמחה ומתפלל כך, וסובר שמתפלל בשמחה, כי זה שטות ושגעון, אלא **התפילה עיקרה ביראה ורעד, והרגשת השמחה באה ממיאלא**, וכאמור.

פרע. הלא זו העזה! וזה מה שאנו עושים. כבר ביקשנו אתמול, כבר ביקשנו שבוע שעבר. ברם, אם יש לו לאדם תירוץ הגון יש מקום לומר שיתן לו שוב, כי אם אדם פלוני הוא רחמן גדול ואתה בא לבקש ממנו הלוואה שלישיית ואתה מדבר דברים של טעם, יתכן שיתן לך. הקב"ה הוא רחמן יותר גדול מכל הרחמנים, אבל דבר דברים של טעם. אל תיכנס אליו בסערה ותדפוק לו על הגב - אני זקוק לעוד הלוואה. אל תעשה כך. אם אינך בא עם אותה הקדמה, אם אינך בא עם אותם הרגשים, הרי זה כאילו אתה נכנס כרוח סערה להיכל המלך וצועק בקול - אני צריך עוד חמישים אלף דולר. מסלקים אותך משם, כי אין לזה פשט. סך הכל מבקשים ממך שתדבר דברים של טעם במשהו ישוב הדעת, ואז יש לזה פשט הגון.

זהו ההקדמה וזה דורש שהאדם יבין את שני הצדדים, שיבין את מצבו ויבין שהקב"ה בחר בו ומצד ייחוסו יכול הוא לבקש. ובהמשך למה שהוזכר מקודם, על האדם להרגיש גם כן שהוא נכנס להיכל המלך ביחד עם מנין יהודים - אנו באים ביחד, אנו נדחפים כולנו כאחד פנימה, אנו עשרה יהודים. הוא מתחבא ביניהם באמרו - הסתכל! עשרה יהודים הפסיקו כל עסקיהם ובאו להתפלל לריבונו של עולם ואומרים קדישים. אני שמח בגלל המנין שיש לי כאן ולא בגלל הבקשות הפרטיות שלי שאני הולך לבקש.

בוא וראה אם יש אומה חביבה כזו

והנה הראשונים מדברים הרבה מזה שלא רק בשעת אמירת נוסח התפילה צריך האדם שיהיו לו אותם הרגשים, אלא הוא צריך להתרגל לחיות עם שני ההרגשים האלה. הוא בשמחה נפלאה -

לשומר: "הסתכל עלי! אינני לבוש כל-כך מכובד, אבל קרוב אני של המחנות". כשהשומר שומע זאת, מיד הוא מכניסו.

זה מה שאנחנו אומרים לפני התפילה. האדם בא ואומר: "אני מתבייש קצת. אני יכול לבוא אל המלך עם בגדים כאלה, אבל אני קרוב שלו". בסדר! מכניסים אותו אל ההיכל. אתה יכול להתפלל, אתה יכול לבקש. יש לזה פשט כי הקב"ה מקיים את הנאמר בתורה ומבשרך אל תתעלם. האדם בא ואומר: "אין לזה פשט, אבל אני בא מצד זה שבחרת בנו".

אותו דבר אומר הרבי ר' אלימלך: כל-כך חבל, שהרי האדם בשעה שהוא עומד ומתפלל, יש לו כוח גדול ועצום, אבל אתה צריך להכנס לאותו היכל. ואין צריך להיות עילוי גדול כדי להכנס לשם. אתה רק צריך לדבר את הדיבורים הנכונים כדי להכנס.

מחשבות של שמחה

על זה אומר לנו ה'ערבי נחל' שהשמחה אינה יכולה לבוא להגיע ממקום של שקר. אכן כן, יש מחשבות פשוטות כל-כך שהאדם יכול לחשוב וישמחהו. יתבונן האדם במה שהוא זוכה להתפלל במנין. הרי בכל עשר אנשים נוכל למצוא אחד שעובד על עצמו באמת, אחד שעמל ויגיע בעבודת ה'. אני זוכה להתפלל ביחד אתו. האמת שאין צריך תמיד לחשוב מיהו פלוני ומיהו פלוני. זו רק מחשבה שיכולה לחלוף - יש לי זכות להתפלל עם אנשים שמנסים עכ"פ. אכן די בעצם המושג שאני זוכה להתפלל עם עוד יהודים. לכן אמר האר"י ז"ל לכוון קודם התפילה לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך. באיזו זכות אני בא להתפלל? אני בא לבקש על צרכי, הלא זו העזה. הרי אני דומה למי שבא לבקש הלוואה מחבירו אחרי שכבר לוה ממנו פעמיים ועדיין לא

חלק מאומה כזו שבניה מוסרים נפשיהם בשביל אחיהם הגם שאינם מכירים אותם. את זאת אני הולך לחשוב כשאני מתפלל. כשאני הולך להכנס לפני המלך ואעמוד בפני השאלה מי אנכי, אענה ואומר: **חלק אנכי מאותה אומה, חלק אני מבני אברהם יצחק ויעקב שהם רחמנים ביישנים וגומלי חסדים**. מצד זה אני בא.

וכאמור, אין זו מחשבה עמוקה שצריך בשבילה לדעת מושגים גבוהים בקבלה. צריך לחזור על זה שוב ושוב במשך היום - **אני מתנאה בזה שאני יהודי!** אפשר לראות במשך התפילה כמה פעמים אנו מתגאים בזה שאנו יהודים. אנו אומרים: מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום. **הקב"ה בחר אותנו ואנו מתגאים בזה**. אין זו גאווה שבאה מכך שעשיתי משהו יותר מאחרים, אלא **מכך שנבחרנו להיות לו לעם. לבני ישראל עם קרובו הללוי-ה**.

הנה במזמור הללו את ה' מן השמים הללוהו במרומים, אנו מצווים את הבריאה כולה להודות לה'. יש שהאדם מודה בעצמו. כאן האדם מצווה לברואים להודות, והוא ממשיך ומפרט - "הללוהו כל מלאכיו

הבוחר בעמו ישראל באהבה. הוא חלק מהאומה הזאת^א.

מי כעמך ישראל

כשהאדם מגיע אל התפילה הוא צריך שיוכל לחשוב זאת שוב ושוב. אנו שומעים בני אדם מתבטאים פה ושם "מי כעמך ישראל", וזה באמת מרגש. אתה רואה התנהגויות של בני ישראל בכמה אופנים, בין כשזה מגיע לגמילות חסדים בין כשזה מגיע לעבודה עצמית. **את כל אלו תביא ותצרך לעבודת התפילה שלך, כי זה יכול לבנות את הקשר שלך עם הקב"ה**. אל תשאיר את זה כסיפור נאה ששומעים אותו וממשיכים הלאה. עם מה אתה הולך להתייצב לפני ה' הרי אין לך עם מה לבוא. אתה צריך שיהיה לך עם מה לבוא. כשהאדם הולך לחתונה, הוא יודע שהוא צריך עוד מגבעת. אחרת, איך יוכל להראות שם את פניו. או כמו כן יש שהאדם יודע שהוא צריך קצת מזומן בכיסו כדי שלא יהיו לו בזיונות אם יתבקש ולא יהיה לו. אף כאן, **האדם עומד להתפלל לפי מעשיו, והקב"ה יודע כמה תאוה וכמה נסיונות יש לו. הוא לוקח בחשבון - אין לי עם מה לבוא. אבל אני יכול לבוא עם זה שאני**

א. שמעתי יהודי מתלהב ואומר, וכמה זה נאה. הנה לפני כמה חדשים בניו ג'רזי נכנס יהודי חרדי למלא דלק בתחנת דלק. כשרצה לשלם, אמר לו בעל התחנה: "איש אחד שלבוש כמוך היה פה עכשיו, מילא דלק בסכום של חמישים וחמש דולר וברח בלי לשלם". כששמע זאת היהודי, ברגע הראשון, התעורר בו כעס - "היתכן שיהודי שומר תורה ומצוות יעשה חילול ה' כזה?!!". אך לאחר מכן חשב לעצמו - "מדובר בסך הכל בחמישים וחמש דולר ולא יקרה לי כלום אם אשלם אותו ואעשה בכך קידוש השם". הושיט לגוי חמישים וחמש דולר, ואמר לו: "הא לך בשביל פלוני שלא שילם". כעבור שלושה שבועות, הוא מגלה מודעה בעיתון, שם כתוב על גוי שמנהל תחנת דלק וגנב ממאות חרדים. כל פעם שנכנס אליו יהודי חרדי, הוא מספר לו אותו סיפור - "היה כאן לפניך אחד שנראה כמוך, מילא דלק ולא שילם", וכל חרדי כששומע זאת, מושיט ידו לכיס ומשלם לו. זה עובד לו טוב לגוי. הוא למד שכל חרדי כששומע שנעשה חילול ה', עושה הכל כדי לתקן אותו, וכך הגוי מגדיל את הונו על חשבון החרדים.

שמעתי אותו יהודי מתלהב: אני כל-כך בשמחה שאני יכול להיות חלק מאומה כזו אשר אפילו הגוי מבין שכל המשתייך אליה מוכן להוציא מכיסו כסף בשביל מי שאינו מכירו, העיקר שלא יהיה חילול השם. אמר והוסיף: הלואי והייתי זוכה להיות מאלו שהגוי רימה אותם. אף אני הייתי רוצה להיות חלק מהסיפור הזה. הבנה פשוטה כל-כך היא.

ביותר. לא עוזר לי הרבה שאתה אומר לי שזה שקר כאשר לי נראה שהוא אמת".

אכן אחת מהתשובות הפשוטות היא, שיש שני מיני שקר. יש שקר שהוא בדוי מתחילה ועד סוף. לא דובים ולא יער. מעולם לא התחיל. ויש שקר שבו אחד מראה לך תמונה אמיתית, אבל הוא מראה לך רק חלק ממנה או שמראה לך אותה מזווית מסוימת כדי שהיא תתקבל אצלך בפרשנות מסוימת, ואם היית רואה אותה כולה בזווית ישרה, היא היתה מקבלת אצלך פרשנות אחרת לגמרי. נמצא שיש כאן שקר נורא. הוא אמנם הראה לך תמונה אמיתית, אבל הוא רימה אותך באמצעותה, וכבר כתבו **הראשונים** שעיקר חומרת השקר הוא מה שהוא מרמה את זולתו. כשאני מספר לך פרט מסוים שהוא כשלעצמו אמת, אבל לא אמרתי לך פרט אחד מלפניו ופרט אחד מלאחריו, רימייתי אותך. היום הרי רואים זאת כל הזמן. מוציאים שורה אחת ממה שהאדם אומר ומוציאים לו את דמו עבור כך, בזמן שאם היו שומעים את כל מה שאמר, היו מבינים שאמר את ההיפך לגמרי.

שקר עטוף באמת

היצר הרע מראה לנו דברים שקשה לנו להתנגד אליהם, כי הוא אומר לנו: "מה אתה חולק עלי? הלא אני מראה לך שחור על גבי לבן שכך הוא. אין בכלל שני צדדים". אבל הוא משקר, כי אילו היינו רואים את כל התמונה, היינו רואים שיש לה משמעות הפוכה ממה שהיצר הרע מראה לנו. צריך להבין עד היכן הדברים מגיעים. האדם אומר כך: "מה אתה רוצה לספר לי כאן? אתה רוצה לספר לי שאני מבני אברהם יצחק ויעקב? הלא יודע אני שחטאתי, אני יודע את האמת". היצר הרע בא אל האדם ואומר לו: "זהו האמת. כך

הללוהו כל צבאיו". האדם מתבונן - "מי אני שאומר להם מה לעשות? הרי אין לזה פשט!" אך האמת שיש לזה פשט הגון. כשיחשוב האדם על ניסיונותיו... הם אין להם ניסיונות. אני בא מזה העולם השפל, ואיני בא כרשכבה"ג בגלל שהתגברתי, אלא אני בא כמי שמתמודד ומנסה. **אנו באים כציבור של יהודים** ואומרים למלאכים: **אתם אין לכם את מה שיש לנו, ועוד זאת אנו בני אברהם יצחק ויעקב.** הדברים האלה הם ההרגשים הנכונים, שהאדם אינו מתגאה כלל עם מצבו, אבל הוא זוכר שהוא מבני אברהם יצחק ויעקב.

וככל שיוסיף לחשוב זאת במשך היום, כך יהיו לו יותר הרגשים בשעה שהוא מתפלל ואפילו כשהוא מתפלל תפילות פריטיות. הוא אומר כמה מזמורי תהלים, הוא מתפלל על איזה ענין במקום קדוש. תמיד צריך שיוכל האדם לשנן זאת.

כל אורח שקר שנאתי

ובנוסף לזה נחוץ מאוד שהאדם יבין עוד נדבך בסוגיא זו, והוא מה שנוגע באופן כללי ליכולת לקחת שתי מחשבות סותרות ולהבין כיצד אינן סותרות באמת ואפשר להחזיק בשתייהן בבת אחת. ונקדים: פעמים הרבה אומרים שהיצר הרע הוא שקר, העוה"ז הוא שקר, הוא מוכר לך שקרים, אך פעמים ששומעים איזה דבר מהיצר הרע וקשה מאוד להבין היכן השקר שבו, כי הוא נשמע מאוד אמיתי. משל לדבר, אחד מספר לי לשון הרע על פלוני, אסור לי לקבל אותה, אבל מה לעשות שאני יודע שהיא אמת. אינני טיפש. או כעין זה אחד בא לחבירו ואומר לו: "כל מה שהיצר הרע אומר שדבר זה ערב ודבר זה ערב, הכל שקר וכזב". אומר לו חבירו: "איני יודע על איזה שקר ואיזה כזב אתה מדבר. אני טעמתי אותו וטעמו היה ערב

כתובים, ולא סתם כתובים, אלא כתובים בספרים שצריך להגות בהם. אבל כדי שיהיה לאדם הגישה הנכונה לפני שהוא נכנס אל המלך, הוא צריך להבין איך האדם יכול לומר את התפילה של הרבי ר' אלימלך. הוא יכול מצד אחד לומר את כל ההתחלה, ואח"כ הוא יכול לבקש ללכת ממדרגה למדרגה, ואח"כ הוא מגיע אל האמצע. האדם צריך שיהיה לו כח להגיע לדבר כזה.

יכלכל דרכיו במשפט

הכוזרי כתב (מאמר ב' או נ'): **"כללו של דבר, כי תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה". אתה צריך שתהיה לך היכולת לעמוד באמצע.** עוד הוא כתב (מאמר ג' או יא): **"שלא תוציא היראה אל גבול שמייאש מהמחילה והסליחה ויישאר דואג כל ימיו ויעבור על כל מה שיצוה הבורא מהשמחה במה שחוננו,** כמו שאמר ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלוקיך, **וימעט שבחו על טובת האלוקים, כי השבח הולך אחרי השמחה,** ויהיה כמו שאמר בו תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב ועבדת את אויביך.

אל תיקח את היראה לשם. מה הפירוש? **תיזכר ממאמרי חז"ל האחרים, וכך תוכל לנוע לכאן ולכאן לפי הצורך לעבודת ה'.** כשהאדם בא לבקש איזה דבר מפלוני ויש לו את כל התמונה לפניו ודעתו מיושבת, בדרך כלל יאמר כך: "האמת שלא הייתי מבקש ממך טובה זו. אני רוצה להטריח אותך והרי עסוק אתה... רק חשבתי שאולי מצדך היית רוצה... אני מניח את ההצעה ותחליט מה אתה רוצה". האדם אומר כך: "אני בא לבקש את הטובה, אבל אני מבין שיש עוד חלקים לתמונה". זה נובע מחכמה.

כשהאדם מפציר בפלוני ומכריח אותו לעשות לו את הטובה, סימן הוא שאין לו

כתוב בחז"ל וכך כתוב בחז"ל. דע לך שאף אחד לא חפץ בתפילתך... הנה באיזה דברים משתמש היצר הרע? הוא משתמש רק בדברים אמיתיים. כמו אותם שאין להם הכשר לחנותם וכותבים: "כל המוצרים בכשרות העדה החרדית". אין לך הכשר, ומי בדק לך הקמח? ומי מבטיח שלא ערבת בשר וחלב? היצר הרע מביא רק מהעדה החרדית. הוא מביא לך חמש מקורות מן הגמרא ואומר לך: "אתה יכול להתווכח? הרי כך כתוב בכל מקום! ואם כן מצבך נורא ואינך יכול להתפלל". ולמען האמת הוא משקר לך בעזות מצח, ואנשים מתרגזים על שקרן כזה יותר משמתרגזים על שקרנים רגילים, למה? כי אינך אומר לי את כל המעשה, אתה רק מראה לי שזה כתוב בפנים, ואתה גורם לי לחשוב שמדובר במאה אחוז אמת. וזו עוולה גדולה היא, כי אילו הייתי רואה את התמונה, הייתי מוציא ממנה מסקנא הפוכה לגמרי.

הבעיה היא תמיד שהאדם רואה מאמר חז"ל אחד ואינו מכיר את המאמר האחר. מנפנף הוא עם המאמר שהוא מכיר ואומר בקול תרועת נצחון: "התוכל להתווכח? הרי כך כתוב בפנים". אבל אם תראה את כל התמונה, והרי דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, תגיע למסקנא אחרת לגמרי, ופעמים הרבה למסקנא הפוכה ממש.

ולענייננו, האדם חושב שאם הוא רשכבה"ג שהרי הוא מבני אברהם יצחק ויעקב (מאהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו, הבורח בעמו ישראל באהבה), הרי הוא יכול להגיע אל התפילה עם השטויות והשיגעונות שלו כדברי ה'ערבי נחל'. הוא אומר כך: "אני הולך לבקש מהרבונו של עולם... מה פתאום שלוש מיליון? - שש מיליון! הלא ראיתי כתוב בספרים שצריך לבקש הרבה יותר, הרחב פיך ואמלאהו, וכן כתוב..." כל הדברים שהוא מביא, באמת

להרגיל את עצמו באופן שגם כשיחתן את בנו יוכל לשבת וללמוד. **אני עובד על עצמי שכל פעם שיהיו לי הרגשים, אשאר בן אדם. עדיין יש תורה, עדיין יש ראה,** עדיין יש חולים שמתפתלים מיסורים בבתי החולים, בני ישראל עדיין זקוקים לישועה גדולה. מה קרה? אודה להשי"ת ואבקש על העתיד. הן כך אנו נוהגים אומרים בנשמת: "עד הנה עזרונו רחמיך וכו' ואל תטשנו ה' אלוקינו לנצח". כמו"כ כשהוא שוהה בית החולים הוא יכול לרקוד שם שמחת בית השואבה. מה הסתירה? איזו סתירה מצאת כאן? **מדובר בשני דברים שזה משלים את זה. יש את העוה"ז עם בעיותיו, ויש את העוה"ב האמיתי והנצחי.** וכי מפני שיש לי בעיות קשות נגמרו החיים?! **הרי ההטבה של הקב"ה היא הרבה יותר גדולה מהבעיות הקשות ביותר שיש לי. אוחזים בשניהם כאחת.** לבני ישראל יש צרות, יש חורבן והשכינה בצער. אך באותו זמן יש שמחה בבתי בראי - עוז וחדווה במקומו. אנו מצווים אחרי ה' אלוקיכם תלכו. אם אצל הקב"ה יש שמחה ועצב באותו זמן כדאיתא **במסכת חגיגה** (ה, א) כאן בבתי גוואי כאן בבתי בראי. **אף האדם מחויב להתרגל בזה. אם יכול אתה להרגיל עצמך בזה, אתה נעשה מוכשר לתפילה.** תרגיל עצמך בכל מצב שאתה נמצא לזכור שאין זה כל מה שקורה לך עכשיו. יש עוד דברים שקורים עכשיו, **וכשתאסוף את כל התמונה, אז יהיו לך ההרגשים הנכונים.** תאמר לעצמך: "עכשיו ברגע זה קשה לי, ולכן אני ממורמר קצת, אבל הקב"ה רואה גם את העתיד, הוא הטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו, והריני רוקד עכשיו על העתיד, וכן אני רוקד על העבר. אני זוכר תמיד את שני הצדדים". יהודי כזה לא יהיו לו סתירות בתפילתו.

חכמה. תבין שיש עוד חלקים בתמונה שגם אותם צריך לקחת בחשבון. הנה באותה גמרא ששאלו הסתירה בין עבדו את ה' בשמחה לעבדו את ה' ביראה, מובא עוד שבחתונה יהודית שוברים כוס של זכוכית. אנו איננו שמחים מספיק בחתונה. היינו צריכים לשמוח הרבה יותר, אך עם כל זה צריך לזכור את המציאות, אם אשכחך ירושלים תשכח מימיני. מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו. אתה יודע איזו שמחה היתה שם? כל מה שאנו יכולים להעלות בדעתנו מענין שמחה אמיתית, היה שם עוד יותר, ומה שרו שם. אלו שלא פגמו, דיברו על כך שבילדותם לא חטאו, ואלו שפגמו, אמרו: אמנם עשינו עבירות, אבל מי שחטא ישוב וימחול לו. מה אתה מדבר עכשיו בענין העבירות? הלא שמחת בית השואבה עכשיו! התשובה היא כי יש לו את כל התמונה לפניו.

האיש המיושב מרגיל את עצמו גם בזמנים אחרים לחיות כך. ילד שאין לו דעת, כשמקבל איזו מתנה, מיד הוא מתרגש ומשתובב ואינו יודע ואינו זוכר משום דבר אחר, כאילו אין כלום בעולם חץ מזה. וכן לאידך גיסא, אם מישהו פגע בו, הכל נעצר. אפילו ילדים יותר מבוגרים, ברגע שאחד פוגע בהם, הם שוכחים מהכל - "אף פעם לא עשית לי טובה... תמיד היית משוגע..." למה אתה מדבר ככה? הרגש עלה לו למוח, ואין יותר מוח. יש רק רגש. וככל שיש לו לאדם יותר דעת, אזי בין בשמחת בית השואבה ובין בסלח לנו ובין כשהוא אומר וידוי, הוא יכול לאזן בין השמחה והיראה, כי הוא רואה את כל התמונה לפניו.

תפארת היא לעושיה

התורה היא מדת התפארת. האדם מחויב

לע"נ

הרה"ח ר' יעקב שמואל
ב"ר אלטר אהרן ז"ל

יום חמישי פרשת לך-לך ט' חשוון תשפ"ג

תורה לשמה חלק ג'

עירוב קב חומטון של יראה בלימוד התורה

שיספק לו כור תבואה, היה הדבר ברור לשניהם שהכוונה לכור תבואה שקב אחד ממנו הוא חומטין.

ועוד שם בגמרא: אמר רבה בר רב הונא **כל אדם ישיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו. בהי עייל** (במה ייכנס)? מכריז רבי ינאי: חבל על דלית ליה דרתא, ותרעא לדרתא עביד (חבל למי שאין לו חצר ובונה שער לחצר). פירוש: **התורה היא שער להכנס ליראת שמים, ואם אין לו לאדם יראת שמים, הרי הוא כאילו בונה שער ואין לו חצר.** אמר רב יהודה: **לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו,** שנאמר והאלוקים עשה שיראו מלפניו.

מבואר מכל הני מאמרי חז"ל **שהיהודי זקוק לתורה עם יראת שמים, והתורה דרך היא להגיע ליראת שמים,** ואם לא הגיע האדם ליראת שמים, **חבל על כל מה שלמד.** כך אמר רבא. בעל הבית אומר לשלוחו: למה טרחת להעלות את התבואה לעלייה? הרי היא עתידה להתליע!

תורתן היאך משתמרת

והנה **בחתם סופר** על הש"ס (שם) ביאר הא דאמרו שהאדם צריך לערב יראת שמים המשולה לקו חומטון בתורתו, כי הנה לכאורה יכול האדם לטעון שיראת שמים

יראת ה' היא אוצרו

שינו במסכת **שבת** (לא, א): אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפריה ורביה? צפית לישועה? פלפלת בחכמה? הבנת דבר מתוך דבר? (כל זה נלמד מהפסוק "והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת". אמונת - נשאת ונתת באמונה. עתיך - קבעת עתים לתורה. חוסן - עסקת בפריה ורביה, חוסן מלשון ירושה. ישועות - ציפת לישועה. חכמת - פלפלת בחכמה. ודעת - הבנת דבר מתוך דבר). **ואפילו הכי** (אפילו הצליח להשיב הן על כל השאלות), **אי יראת ה' היא אוצרו - אין, אי לא - לא** (כלי יראת ה' אין כל אלה נעשים חלק ממנו, שכן הוא סיפא דקרא "יראת ה' היא אוצרו"). משל לאדם שאמר לשלוחו: העלה לי כור חיטין לעלייה. הלך והעלה לו. אמר לו: עירבת לי בהן קב חומטון (ארץ מלחה, ומשמרת את הפירות מהתליע)? אמר לו: לאו. אמר לו: **מוטב אם לא העלית** (שהרי לא ישתמרו).

ועוד שם: תנא דבי רבי ישמעאל מערב אדם קב חומטון בכור של תבואה, ואינו חושש. פירוש: כשהאדם מוכר כור של תבואה לחבירו, מותר לו לערב בה קב אחד של חומטון ואינו חושש משום הונאה, וטעם הדבר, כי זהו הסדר, ואדרבה, כך תשתמר התבואה, ונמצא שכאשר אמר לו

תורה ויעמידוהו על האמת. היודע אתה כמה תורה למעשה זה יביא לך?! תשכח לרגע מהיראת שמים עצמה. אתה יודע כמה תורה זה יביא לך?! אל תאמר שאם תשקיע ביראת שמים יחסרו לך כמה ידיעות בתורה ובמקום זה תהיה יותר ירא שמים ויותר צדיק ותמים. מי חשובב כך הוא מסכן גדול. היצר הרע מכר לו הבלים. אין זה אמת.

אכן כן, מי יכול לומר לנו דיבורים כאלה אם לא ה'חתם סופר'? ה'חתם סופר' אומר לנו בפירוש דברי הגמרא: אם תשקיע ביראת שמים, תלמד תורה לשמה, ואם תלמד תורה לשמה, יגלו לך רזי תורה. אתה יודע מה זה אומר שיגלו לך רזי תורה? הראש שלך ייפתח. האדם יכול ללמוד חדשים ארוכים ולטעות. הוא מעקל ומעקם בכל מיני אופנים. ולעומת כן, **אם הקב"ה מגלה לו סוד בתורה, אין צורך ביותר מרגע אחד כדי שאלפי דברים שתומים ייפתחו לו בתורה.** זה לא לוקח זמן, כי הקב"ה מכניס את זה בלב. וכן לענין מעמידו על האמת. מפלפלים ומפלפלים בלי סוף. האדם חי בדמיון. **וכשהקב"ה עוזר לו ומעמידו על האמת, כל התורה נפתחת לו.**

לכן אמרו חז"ל **במסכת ברכות** שם שהדרך הנכונה היא להשקיע בתפילה וכיון שחסידים הם תורתן משתמרת, ולכן אמרו במסכת שבת שיש להכניס קב חומטון בכור תבואה. יש תבואה, הלא היא התורה, גמרא והלכה וכל מה שהיהודי צריך ללמוד, אבל אם לא יכניס בהם קב חומטון שהוא יראת שמים, כל אלה לא ישתמרו וחבל על דעבדין ועל דאבדין. מי אומר לנו זאת? חז"ל אומרים לנו זאת להדיא. חבל על הטרחה שלך להעלות את התבואה לעליה. היא תתליע שם ולא יהיה בה צורך.

מבטלת אותו מן התורה, וכבר נשמע את האדם אומר: "אין לי זמן ללמוד מסילת ישרים. מתי אתה רוצה שאדחוס אותך? כאן יש לי חברותא, כאן אני בכולל, כאן אני מושיט יד בבית, כאן אני צריך לסיים חומש רש"י. אני מחויב בכל אלה ולא נותר לי זמן לדחוס עוד דבר שאינו מסדרי לימוד".

והאמת שקושי זה קיים גם בענין ההכנה לתפילה, כפי ששאלו **חז"ל** על הא דאיתא במשנה "חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפילה" - "תורתן היאך משתמרת?". לכאורה אין זמן להשקיע גם בהכנה לתפילה וגם בלימוד התורה. וכה יטען האדם: "כמה שנים יש לי כאן סך הכל ללמוד? אין לי יותר מכמה עשרות שנים, וגם זה רק אם יעזור ה' ואאריך ימים. ומעתה אם אהיה כל הזמן עסוק כאן ללמוד ספר מוסר, כאן לעשות חשבון הנפש, כאן ללמוד חובת הלבבות וכאן ללמוד מסילת ישרים, איך אספיק ללמוד? הרי אני רוצה לדעת ש"ס וד' חלקי השו"ע". קם הוא בבוקר, ממלמל ברכת התורה, ופותח מיד את הגמרא ומתיישב ללמוד.

מגלין לו רזי תורה

קושי זה קיים כאמור גם בענין יראת שמים וגם בענין התפילה. אם אשקיע שלוש שעות בשחרית, שלוש שעות במנחה ושלוש שעות בערבית, לא יישאר לי זמן ללמוד. אכן מה תירצו חז"ל בענין התפילה? - "מתוך שחסידים הם, תורתם משתמרת". מבאר ה'חתם סופר' פשרו של דבר, שהרי אמרו **חז"ל** הלומד תורה לשמה **מגלין לו רזי תורה ומעמידו על האמת**, ולכן אע"פ שהוא צריך למעט בלימודו כדי לעסוק ביראת שמים, כיון שהוא עוסק ביראת שמים יהיה המעט שהוא לומד תורה לשמה, ואם כן **יגלו לו מן השמים רזי**

עכ"פ ה'חתם סופר' מפרש כן בדברי הגמרא, וכן הוא ב'**שפת אמת**', וכן פירש ה**גור"א**, שהקו חומטון הוא הלימוד בספרים המוספים יראת שמים, אחרת תהיה תורתו מקולקלת.

לא תהא כהנת כפונדקית

וכן כתב ה'**מסילת ישרים**' בהקדמתו: ותראה, אם תתבונן בהוה ברוב העולם, כי רוב אנשי השכל המהיר והפקחים החריפים ישימו רוב התבוננותם והסתכלותם בדקות החכמות ועומק העיונים איש איש כפי נטיית שכלו וחשקו הטבעי. כי יש שיטרוח מאוד במחקר וכו' ואחרים יכנסו יותר אל הקודש, דהיינו לימוד התורה הקדושה, מהם בפלפולי ההלכות, מהם במדרשים, מהם בפסקי הדינים, אך מעטים יהיו מן המין הזה אשר יקבעו עיון ולימוד על עניני שלמות העבודה, על האהבה, על היראה, על הדבקות, ועל כל שאר חלקי החסידות. ולא מפני שאין דברים אלה עיקרים אצלם, כי אם תשאל להם, כל אחד יאמר שזהו העיקר הגדול (להגיע לידי דביקות), ושלא ידומה חכם שיהיה חכם באמת שלא יתבררו אצלו כל הדברים האלה, אך מה שלא ירבו לעיין עליו הוא מפני רוב פרסום הדברים ופשיטותם אצלם שלא יראה להם צורך להוציא בעיונם זמן רב.

ובהמשך הוא כותב: וכיון שכבר התאמת אצל כל חכם צורך תמימות העבודה וחובת טהרתה ונקיונה שזולת אלה אינה נרצית ודאי כלל, אלא נמאסת ומתועבת, כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות הוא מבין, מה נענה ביום תוכחה אם התרשלנו מן העיון הזה והנחנו דבר שהוא כל כך מוטל עלינו שהוא עיקר מה ה' אלוקינו שואל מעמנו? היתכן שייגע ויעמול שכלנו בחקירות אשר לא נתחייבנו בהם, בפלפולים אשר לא יצא לנו שום פרי מהם ודינים אשר

נאה דורש ונאה מקיים

אכן נאה דורש ונאה מקיים היה ה'חתם סופר', וכך מסופר עליו שכבר בצעירותו נהג להאריך בתפילתו. פעם העליבוהו חבריו ואמרו לו: "בשעה שאתה מאריך בתפילתך, אנו מספיקים ללמוד סימן שלם בשולחן ערוך". השיב להם: "הרי אמרו שהמאריך בתפילתו, מאריך לו ימיו ושנותיו, אם כן באותן שנים שאחיה יותר מכם, אשלים את הסימנים בשולחן ערוך שאתם למדתם כעת".

וזהו גם הפשט במה שהבטיחה תורה אריכות ימים למי שמכבד את אביו ואמו. האדם סבור שהוא מפסיד זמן כי הוא עסוק בכיבוד אב ואם. אומרים לו: נראה לך שבסוף תצא עם הפסד?! אתה טועה! בסוף תרוויח בכפליים. ראשית, הלא יאריך ימיו. נניח שתשקיע שבע שנים מחיך באביך שצריך שיטפלו בו ללא הרף, יוסיפו לך כנגד זה עוד שבע שנים של חיים. שנית, כי הביטול הזה שוב יגרום לך שתורתך תהיה תורה לשמה, וממילא תרוויח ימים ושנים, כי **שעה אחת של לימוד שלך תהיה שווה כמו שמונה שעות של מישוה אחר**. כל אחד מבין שאפשר לשבת שמונה שעות ולא יוצא כלום ואפשר לשבת שעה קצרה והמוח נפתח ונעשה פרה ורבה. על זה מלמדת אותנו הגמרא שאם נכניס קו חומטון, זה יעבוד, ואם לאו - זה לא יעבוד.

מפטיר ה'**חתם סופר**', וכן הוא ב'**נפש החיים**', שיש כמו"כ להזהר שלא לעסוק כל היום במילי דחסידות, כי בוודאי צריך גם תבואה, דהיינו גמרא וראשונים. וכתב שם בלשונו: "אך די בקב לכור ולא יבלה זמנו במלי דחסידא ח"ו כי היינו חסידות שתהיה תורתו אומנתו כרשב"י וחבריו". והותם שם: "אך הכל לשם שמים לא לקרדום ולא לעטרה, ה' יצילנו מכוונה כזו".

יודע, אבל תגיע. אם אין האדם יודע לאן הוא רוצה להגיע, מה יש לו לנסוע? אם אין האיש מתבונן לדעת לאן הוא רוצה להגיע ואיך מגיעים לשם, היצר הרע בוודאי יצליח להסיטו מן הדרך ולקחתו למחוזות אפלים. זהו היסוד שחז"ל מגלים לנו, **שכדי שהאדם יוכל ללמוד תורה לשמה, מוכרח הוא להקדיש זמן ביום להתבונן בו איך נעשה האדם יהודי ירא ושלם.**

בין חשבון הנפש לתשובה

כעת נרחיב יותר: יש בלבול גדול בקרב בני אדם בין המושג שנקרא חשבון הנפש למושג שנקרא תשובה, ורבינו ה'חובת הלבבות' בשער חשבון הנפש העמיד סדר בזה בהסבירו מה זה חשבון הנפש ומה זה תשובה. הוא כותב שם שחשבון הנפש פירושו חשבון עם הנפש. אתה לוקח את הנפש ועורך עמו שקלא וטריא. אתה משתדל עם הנפש בעניני תורתו ועולמו בינו ובין שכלו. פירושו של דבר שהאדם נושא ונותן. הוא מדבר עם הנפש ואומר: "רגע אחד, מה צריך להיות המהלך בחיי, היכן אני באותו מהלך". החובת הלבבות מסביר שם עם הרבה הסברים ומשלים שאין זה כלל ענין התשובה שבה האדם אומר: "עשיתי עבירה ואני הולך לחזור בתשובה". זה יותר רחב מזה. זה המושג שהאדם מתחיל להתבונן מה נעשה בעולם והיכן הוא נמצא בסדר זה, מי ברא אותו? איך ברא אותו? עם איזה טובות הוא חונן אותו כל יום? לפי זה כמה היה צריך לעבוד את ה' זהו חשבון הנפש. הוי אומר: לא שהאדם עסוק לחשוב, "אוי! עשיתי היום שש עבירות. די! אני מקבל על עצמי שלא לחטוא יותר. אנא ה' סלח לי", וחזור לתלמודו. זה נקרא תשובה. לפעמים אף תשובה זה לא, אך עכ"פ זה שייך לסוגיית התשובה. **חשבון הנפש הוא מושג אחר. האדם מייעד לעצמו זמנים שבהם הוא**

אינם שייכים לנו, ומה שחייבים אנו לבוראנו חובה רבה נעזבהו להרגל ונניחהו למצות אנשים מלומדה?! הנמצא זמן לכל שאר חלקי העיון ולעיון הזה לא יהיה זמן?!

לית מאן דפליג

יודע שגם ה'חובת הלבבות' שאל שאלה זו, שאלה שעומדת ותובעת, והוא כמו ה'מסילת ישרים' אמר שבני אדם טועים בזה טעות חמורה. והגם שידוע שהיו צדיקים שאמרו שבימינו, אדרבה, דווקא לימוד התורה מחליש את היצר הרע, הלא צדיקים אלו רחוקים היו עד מאוד מן הגשם, כי לכן אמרו שלימוד תורה לשמה בכוחו להביא לאדם את כל המעלות הרוחניות, אבל אם האדם יודע שתורתו רחוקה מאוד מלהיות תורה לשמה, הלא הוא מבין שהוא צריך לקבוע זמן ללימוד המוסר.

יתירה מזו, הרי אין שום מורה דרך ולא שום צדיק משום מקום ושיטה שהתווכח עם גמרא מפורשת שצריך לערב קב חומטון בתורה. הן כך ראינו שהגמרא אומרת באופן מפורש ביותר: אם הוספת זמן קבוע ללימוד הענינים שבונים את תכלית החיים שלך, את היראה ואת האהבה שלך - מה טוב, אם לאו - הכל יתקלקל. על זה מעולם לא היה ויכוח. אולי היה ויכוח כמה זמן צריך להשקיע בלימודים האלה, האם להשקיע זמן רב או שמה כדאי שלא לעבור את הגבול, אבל לגבי עיקר הדבר אין שייך להתווכח. אי אפשר להתעלם מהשאלה הנוקבת שהמסילת ישרים הציב בהקדמתו. אין לך זמן להתבונן במהותך?

אם האיש לא יתבונן, הלא בוודאי ילך בדרך עקומה. כשהאדם בא לצאת בנסיעה, עדיין לא קם הטיפש שיאמר לו: צא לדרך, סע ימינה ושמאלה ותגיע. לאן אגיע? לא

שלו שנשאר מאחור מלמד בכתה ג'. אינך זוכר, אינך זוכר מה שפלוני עשה בשבילך, אתה לא רוצה לזכור. כבר שמענו הרבה פעמים דיבורים כאלה, אבל בדרך כלל אנו מכניסים זאת בפרשת הכרת הטוב. החובות הלבבות משתמש בזה כאחד משלושים חשבונות הנפש שהוא מביא. הוא פותח לך את הראש שתחשוב על דברים שמעולם לא חשבת, באופן כזה שאם באמת תחשוב עליהם, תתחיל להסתכל אחרת על תפקידך בחיים. תחשוב מה היה קורה אם הקב"ה לא היה פותח לך את המוח והיית כסיל? מה היה קורה אם היית חולה והיית צריך להגיע לעזרת בני אדם? הוא פותח לך את הראש. החובות הלבבות אומר: פתחת את המוח? מצוין! אתה יכול להמשיך הלאה. אל תמנה עכשיו כמה עבירות עשית. פתחת את המוח? תמשיך הלאה.

חשבון הנפש משנה את המבט

מסופר שפעם שאלו את המשגיח הגה"צ **רבי שלמה וואלבה** זצ"ל בענין אחד שרוצה לעשות חשבון הנפש בעת אמירת ק"ש שעל המיטה, שאל במי מדובר, בנער או בזקן. כשאמרו לו שמדובר בנער בר מצוה, אמר שכל יום בעת אמירת ק"ש יספור וימנה את כל המצוות שעשה במהלך היום. זה יהיה החשבון הנפש שלו.

אנו סבורים שמדובר באיזו חכמת חיים של איש נבון, מאחר שמדובר בנער צעיר שלא יישר ברוחו. בנה את עצמך עם זה. מה הפירוש בנה את עצמך? הפירוש הוא: אתה רוצה עכשיו לדבר על נקודה מסוימת או שמא רוצה אתה לבנות את האדם? אתה רוצה לחזור בתשובה או לעשות חשבון הנפש? תשובה באה לאחר חשבון הנפש. כפי שנראה, אבל כעת לענין חשבון הנפש **חשבון הנפש פירושו שהשקפתו של האדם ישתנה**. החובות הלבבות מסביר: **תתחיל**

פותח את מוחו להבחין בדברים שמעולם לא הבחין בהם ואשר משנים את כל הבנתו בעיקר וטפל. הוא מוסיף ידיעות במוחו שישנו אצלו את דרך נסיעתו.

אפשר לראות את זה בענינים רבים כל-כך בחיים איך האדם הבין ביום בהיר אחד איזה דבר אחרת לגמרי ובגלל זה התנהגותו השתנתה מן הקצה אל הקצה. מושג זה שגרם לו לאותה הבנה נקרא חשבון הנפש. משל לדבר: יש מי שיש לו טענות קשות על מישהו שעשה לו עוול. יום אחד נפתח לו הראש, אם מתוך כוונה תחילה לעשות חשבון הנפש, אם מתוך מעשה שהיה, ונזכר שאיש זה שהוא מלא טענות עליו, עשה לו בעבר טובות אין מספר. --- שכחת לגמרי שבבחרותך בגלל איזו פרשה ישנת יום יום אצל פלוני, שם היית אוכל, שם היית מעביר את זמנך והוא היה תומך בך ומעודד אותך במסירות שאין בדומה לה. שכחת שבמשך חצי שנה התנדנדת אנה ואנה והיית צריך לרחמים גדולים והוא זה שהתמסר לך בלב ונפש שלא על מנת לקבל פרס והחזיר אותך אל החיים. אינך רוצה לזכור מכמה סיבות, אם מפני שאין נעים לך אם מפני שכבר עברו עשרים שנה מאז. עכשיו נעמדת על רגליך בבית המדרש והתחלת לטעון שהענינים צריכים להתנהל באופן מסוים וכשראית שפלוני דעה אחרת יש לו, התחלת להשמיצו - שוטה הוא, שובב הוא, אין הוא יודע איך לנהל בית מדרש. אבל רגע אחד! אם רק תסתכל על הדבר במבט יותר רחב, תראה שעליך להתבייש, עליך להסתתר מפלוני. לאחר כל הטובות שעשה לך, איך יש לך את היכולת לדבר כנגדו?

הרבה פעמים האדם מוחק מרשימתו את המלמדים שהתמסרו לו בהתמסרות מוחלטת. הוא מרגיש שהוא כבר נעשה חכם גדול, והרי הוא מסתכל על המלמד

הוא מתקרב אל האמת, וכשהוא מתקרב אל האמת, הוא מתחיל לחשוב אחרת. **הוא מתחיל לחשוב באופן שונה כפי שלא חשב מעודו. אדם כזה הולך ונבנה.** אמנם יתכן שיעשה האדם חשבון הנפש שלא באופן תורני, אך אז לא יגיע אל האמת. כפי שרואים בני אדם כאלה שחוקרים בנפשם והולכים ומשתגעים, וסיבת הדבר כי הם חוקרים בשקר ופותחים עוד ועוד שקר ודמיון. רק אם האדם חוקר באמת, היינו שהוא מעמיד את המציאות כפי שהיא ומתבונן בה עוד ועוד, עוד מאמר חז"ל, עוד ספר מוסר, עוד דבר יראה, אזי מוחו מתחיל לחשוב במהלכים אחרים משהיו לו מעודו ומקרב אל האמת.

ויאמר לו כה יהיה זרעך

וכשהאדם לומד תורה לאחר שעשה כך, התורה מחזקת את הענין, כי התורה מקרבת אותו אל האמת, היא מעמידה אותו על האמת. הקב"ה עוזר לו ותורתו נעשית אחרת לגמרי. מה שאין כן כשהאדם לומד תורה ואינו עוסק לשנות את המהלכים שבמוחו, כי אז המהלכים נשארים כפי שהם (לפעמים עד סוף החיים) והתורה שהוא לומד נכנסת לתוך המהלכים האלה.

להסביר את מה שאמרנו עכשיו, נביא מדברי ה'**תולדות יעקב יוסף'** פרשה לך לך. הקב"ה הוציא את אברהם אבינו ואמר לו: "הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספר אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך". ופירש **רש"י**: "אמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן". והנה הפירוש הפשוט הוא שהתכוון לומר לו: "הגם שעל-פי סדר

לחשוב מחשבות אחרות עד שתתחיל לראות את התמונה אחרת לגמרי. כשהאדם יעשה זאת יותר ויותר, **אפילו לא תאמר לו מה לעשות, יעשה את הדבר הנכון.** למה? כי הקב"ה נתן לנו חכמה. בני אדם אינם טיפשים. יש להם חכמה. רק מה? הם לא משקים אותם. צריך להשקות אותם.

על כן יאמרו המושלים באו חשבון

ובחזרה לגמרא מסכת שבת. הגמרא אומרת לנו: אתה צריך לפתוח את מוחך בלימודים של עניני יראה, אתה צריך לפתוח את המוח וללמוד כל מאמרי חז"ל בענין זה, אתה צריך ללמוד את כל חשבונות הנפש שהחובת הלבבות מביא^א. באמת יש הרבה יותר משלושים, אך הביא כמשל רק שלושים. הבנות הם איך להסתכל. הנה אחד מהחשבונות שהוא מביא: **בדוק מה קורה כשאתה מדבר עם אנשים. זה טוב בשבילך?** זה לא טוב בשבילך? סתם. אני לא אומר לך מה לעשות. אבל קח בחשבון בפעמים האחרונים שדיברת עם אנשים: עם מי דיברת? מי הם חבריך? איך הרגשת לאחר מכן? איך הרגשת לאחר שבילית את זמנך ודיברת וריכלת על בני אדם? אה! הרגשת כך וכך? מה אתה חושב? למה הרגשת כך? הרי אף אחד לא אמר לך כלום. לא עמד שם משגיח שהצליף בך במקלו. מה נראה לך? מדוע לאחר שדיברת על דא ועל הא והיה מעורב בשיחתכם לשון הרע ורכילות ובעיקר התפארות שאתה יותר חכם מכולם, אתה מרגיש כך וכך. סתם. חשב ותמשך הלאה.

ועוד כהנה וכהנה דברים, כשהאדם מוכן לחשוב בעניניהם, ראשו נפתח. למה? כי

א. הרה"ק הישועות משה' מוויזניץ זי"ע הציע ללמוד בכל יום מימי החודש א' משלושים החשבונות, וחזור חלילה.

שולטים על סדר הטבע? כששואלים את האסטרונומים, יסבירו שה"ב של כל זה הוא שכל כוכב, ובכלל זה כדור הארץ והשמש והירח, יש לו מסלול מיוחד שבו הוא הולך ואינו יוצא ממנו אף פעם. והכל בדיוק נפלא, עד שכל יום הם נעים במשהו קבוע, והשקיעה משתנה לפי זה, ואפשר לערוך לוח שנה להרבה שנים קדימה בדיוק רב מתי תהיה השקיעה. מה הפשט? הפשט הוא שהשמש הוא חייל והיכן שהעמיד אותו הקב"ה, שם הוא עומד, ולהיכן שצוה אותו ללכת, לשם הוא הולך, וכמו שכתוב: השמים מספרים כבוד א-ל. המחשבה של האדם, אם אין האדם מוציא את עצמו מעולם זה, פועלת באותו אופן. היא מסתובבת על אותו ציר. הוא רוצה להרוויח, הוא רוצה לצאת מהבעיות שלו, הוא רוצה להצליח בעולם הזה. יש מהלך איך מוחו של האדם פועל, וזה הולך לפי סדר. ועכשיו **אם האדם יכניס בתוך אותו סדר עוד ידיעות, אף הידיעות יימשכו אחר סדר** הליכת הכוכבים. העיניים ימצאו מאמרי חז"ל התומכים בשיטתו ומצדיקים את טעויותיו ויהיה בטוח שכל העולם טועה בגדול. הוא יראה רק דברים כאלה. הוא ימצא רשב"א שכותב שצריך לפרסם עושי מצוה, כי זה יעודד אחרים. הוא יחיה עם זה ולא יראה את כל מאמרי חז"ל האחרים המדברים בגנותו של מי שעושה מצוה ומפרסם זאת בשער בת רבים. כל היום יהיה במהלך זה.

ובכן, **תורה כזו הרי לא תקרב את האדם אל ה', היא לא תביא את מה שהיא צריכה להביא**. כל-כך חבל! הרי אתה כל-כך משקיע בתורה. על זה אומרת הגמרא דקב חומטון: צא מאותו מעגל, ואז עם כל מילה של תורה שתלמד, ייפתחו עולמות. **זה שהיצר הרע מונע מן האדם את הקב חומטון, הוא העוולה החמורה ביותר שהוא**

הטבע אינך יכול להוליד בנים, הנני מעלה אותך מעל הטבע ושם אין שום מעצור". מוסיף על זה התולדות שזהו גם הפירוש "כה יהיה זרעך". היות שכרת אתי ברית ועומד אתה בכל הנסיונות, וזה מביא אותך להיות אדוק במה שאני אומר ולא במה שהטבע אומר, **אני נותן לך מתנה שלא רק אתה תהיה לך היכולת לצאת מסדר הטבע, אלא גם בניך תהיה להם יכולת זו**.

הוי אומר: **כל בר ישראל שייצא מסדר הטבע**, היינו שלא יצמצם את עצמו להביט על מצבו, על נסיונו, ועל העצות לנסיונו על-פי סדר הטבע, אעשה, אומר לפלוני, איים עליו, **תעזוב את כל אלה ותתבונן שהקב"ה הוא למעלה מהכל ואני רוצה ללכת במהלכו, הקב"ה יתנהג עמו כפי שנהג עם אברהם אבינו**. ואכן יצחק נולד באופן כזה. הלא אנו בני אברהם ויצחק. כל מהותנו לא היתה יכולה לבוא לעולם בסדר הטבע. לא אברהם היה יכול להוליד ולא שרה היתה יכולה ללדת, וכפי שהצדיקים מסבירים שהקב"ה רצה שניולד לכתחילה ממקום שהוא עליון מסדר הטבע, ואם כן יש לו לבר ישראל תמיד אפשרות זו. **צא לגמרי מכל הסדר והיכנס למהלך מחשבה אחר ולמהלך החיים אחר, ואז הקב"ה יתנהג אתך באותו מהלך החיים**, וכדברי המדרש הידועים על ה' צלך, **שהקב"ה מתנהג עם האדם כפי שהוא מתנהג אתו**.

העלייה על מסלול חדש

ובחזרה לעניננו, יסוד זה חוץ ממה שהוא יסוד גדול במהלכי הבריאה ובעניני הבטחון, הוא נוגע מאוד למהלך איך האדם ניגש ללמוד תורה. **אם אין האדם פועל להכניס במוחו מהלכי מחשבה אחרים, הרי מחשבתו מסתובבת תמיד על אותו ציר**, וכפי שהשמש הולכת במסלול קבוע, וכן הארץ והכוכבים. מה זה נקרא שהכוכבים

שהמסילת ישרים כותב בהקדמתו. מה צריך להיות המהלך? ומה היחס שלו כלפי הקב"ה? וכמה טובות הקב"ה עושה לו? הוא רואה בגנות עצמו ורואה כמה הקב"ה אוהב אותו ועוזר לו. הוא מתחיל לשים לב שמה שהקב"ה עושה לו הוא לטובתו. הוא לא ברוגז, הוא לא מנסה לברוח מהמצבים שלו. עולם חדש מתגלה לו. אבל צריך להיות כל השונה הלכות בכל יום. **הגישה חייבת להיות באופן זה.**

לעולם ישלש אדם

ובזה צריך להדגיש שזה לא שחור לבן, אלא **הרבה מדרגות יש בזה.** בתורה לשמה יש הרבה מאוד מדרגות, בהבנה שהאדם צריך להבין יש מדרגות ללא גבול, **שהרי אף פעם אין האדם יוצא ידי חובה בהבנה כמה הוא מחויב להקב"ה, וככל שהוא מבין יותר, הוא מבין שהוא צריך לעבוד יותר.**

הנה **חז"ל** אמרו (קידושין ל, א): "לעולם ישלש אדם שנותיו, שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד". ופריך: "מי יודע כמה חייז?", ותריץ: "לא צריכא - ליומא". ופירשו **בתוספות** הכוונה שכל יום ויום ישלש לתלמוד שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד. אף כאן, הלא דרך ארוכה יש לו לאדם ללכת, ולכן אם ימתין, כי יאמר: "איני יכול להתחיל בלימוד הגמרא לפני שאני לומד ענינים של יראה", ויגמור אומר לתלמוד מסילת ישרים שלוש שנים וחובת הלבבות ארבע שנים ורק אז יתיישב לתלמוד גמרא, יתכן שלא יגיע לעולם. אסור לא לאדם לשלש ככה. אלא כיצד ישלש? על-ידי עירוב קב חומטון. ילמד גמרא ושו"ע ויקדיש גם זמן כל יום ללימוד המוסר.

ב'רוח חיים' על **מסכת אבות** כתב: כשמכניסים קב חומטון אי אפשר לתיתו

יכול לעשות לו. וכל כך למה? יש שיאמר האדם שהעוולה החמורה ביותר היא מה שהוא מושך את האדם אל התאוות. אך אינו נכון. הרבה יותר חמור מה שהוא מונע ממנו את הקב חומטון. **כי זה שהאדם נכשל ונמשך אל התאוה, רגע המכשול התקלקל וצריך למלאותו ואפשר גם להפכו לזכות.** אבל בתורה הפשט הוא ככה: היצר הרע רואה שהאדם יושב כל יום שעות ע"ג שעות ומשקיע ומוזיע, והרי הוא מחכך את ידיו זו בזו בהנאה בראותו שהוא מצליח לגזול ממנו את הכל, כי כל עוד אין האדם יוצא מהמעגל הזה, הוא מכניס את כל התורה באותו ענין. היצר הרע רואה את האדם לומד ולומד ונהנה. אדרבה, הוא אומר, תמשיך לבנות זאת. הן כך אמרו **חז"ל** "זכה - נעשית לו סם חיים, לא זכה - נעשית לו סם המוות". **מה הפירוש נעשית לו סם המוות? שאין הוא עוסק לשנות את מהלך החיים שלו.** לא רק בשעת הלימוד, לא רק עכשיו. אלא כל היום. תפעל לשנות את כל המהלך. צא מהכוכבים. מוחך יתחיל להסתובב במסלול אחר, ובאותו מסלול חדש שבו מוחך יסתובב אשר החובת הלבבות והמסילת ישרים ומאמרי חז"ל בענין יראת שמים לימדונו כיצד יסתובב, למה זה יגרום? זה יגרום שהתורה תתחיל להגן על האדם. התורה תעשה ממנו בן אדם אחר. אבל כל עוד אתה במעגל הישן, כמה תורה שרק תכניס שם, היא רק תצטרף אל התנועה. עוולה גדולה היא. לפחות אל תעבוד כל-כך קשה. זהו הכאב הגדול.

זהו הפשט הפשוט במה שאנו אומרים בתפילתנו "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב, שנאמר הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות". יש הליכות ויש הלכות. הליכות פירושו שהוא מתבונן בענינים כפי

איזה שעות ירגיש שכלה בו כח היראה,
הרי זה כמשל הנ"ל שזהו יותר מהכור
וצריך לעורר שנית לבבו.

האדם שוכר פועל לסדר לו כמה ענינים.
לאחר כמה שעות הוא רואה שהפועל יושב
ולומד עם חברותא. מיד הוא ניגש אליו
בחמת זעם - "הלא שכרתי אותך כדי
שתסדר את הענינים שציינתי לך, לא
שתשב ותלמד". אומר לו הפועל: "תנוח
דעתך! הכל כבר מסודר". אומר לו בעל
הבית: "הלא שכרתי אותך לכל היום כי
חשבתי שזה יקח יום שלם". אומר לו
הפועל: "מה זה משנה לך כמה זמן זה לוקח
לי. הענינים מסודרים? אם הם מסודרים מה
אכפת לך?".

זה היסוד. אם האדם מגיע אל היעד,
הלא טוב ונפלא הוא. אומר היסוד העבודה:
אל תרשום לי עכשיו על פתק אני מקבל
על עצמי ללמוד עשר דקות ביום, אל
תסתפק בהכנת טבלה ובסימון ווי ליד כל
משבצת לומר היום יום ראשון למדתי, היום
יום שני למדתי, וכן הלאה. זה עובד או לא
עובד? **אתה בעצמך צריך להרגיש. זה
מתחיל לעשות חריץ בלבך?** זה מתחיל
להכניע קצת את לבך? אתה מתחיל לחשוב
אחרת? אם התשובה היא לא, אתה צריך
להוסיף זמן או להתחיל ללמוד ספר אחר
או ללמוד יותר בעיון.

היסוד העבודה אומר: למד את הגמרא
ותבין את העיקר. **אתה צריך לבדוק האם
התבואה משתמרת או לא. וכל מי
שמתכוון ולו במעט אל האמת, מיד יכול
לראות זאת.** אבל בלי זה, בטוח שזה
יתקלקל. עכ"פ שיעור זה הוא פשוט להזכר
בדברי הגמרא במסכת שבת, להבין שספרי
היראה לא נועדו להזויר את האדם לחזור
בתשובה וחסל, אלא נועדו לשנות את
האדם לאטו, לשנות את הסדר, איפה אני

כולו למעלה או כולו למטה, כי אז - כל מה
שבאמצע יתקלקל, אלא צריך לערבו בין
גרעיני התבואה וכך ישמרו כולם. כך האדם
לומד תורה, הוא לומד חומש רש"י, הוא
לומד הלכה, הוא לומד ספרי יראה, אבל
הוא מבין שאם לא ילמד ספרי יראה, לא
יהיה בן אדם, לא יהיה יהודי. הוא ירגיש
בחוש שהוא מתקלקל. הן התורה שלא
לשמה אף היא ריח יש לה. מי שמסכים
לפתוח את האף... יש לה ריח. אפשר מיד
להרגיש שהיא מקולקלת. כפי שהקב"ה נתן
מתנה לאדם להרגיש את ריח החלב
המקולקל כדי לדעת שלא לשתותו, נתן לו
מתנה להרגיש את ריח התורה שלא לשמה.
לא כל-כך קשה להרגיש אותה, כל שהאדם
רוצה להיות אמיתי עם עצמו. מה מרגיש
האדם לאחר שלמד תורה יותר זכה
ואמיתית ומה הוא מרגיש כשלמד על מנת
לקנטר? שני הריחות שונים לגמרי. אכן
**כשהאדם נוהר תמיד לערב קב חומטון
בתורתו, הוא משמש אותה שלא תתקלקל.**

דבר שאין לו שיעור

ובספר "יסוד העבודה" כתב: מה שצריך
להבין במשל זה דקב חומטון שעדיין לא
ידענו את השיעור וכו' התוכל לומר שמשנה
אחת חשובה ככל העולם?! ואפילו תאמר
שהמכוון הוא על הזמן, עדיין אין אנו
יודעים מזה השיעור של המשל דשאני
חומטין שהוא ישנו בעולם ואפשר למששו
ובקל מערבו, מה שאין כן באדם שלבו
אטום והוא צריך רוב השתדלות עד שיכנע
לבו וכו' ואם כן לענין הזמן הוא בוודאי
הרבה יותר. אלא נראה ודאי שהכוונה היא
שכמו החומטין אם שהוא מעט הכמות בכל
זאת הוא רב האיכות ומספיק על מדת כור,
כמו כן **צריך האדם לשהות עד שיטחון
לבבו לעפר ותהיה היראה חלה עליו, אז
מספיק לו לכל הזמן שילמוד, ואם אחר**

שמאל דוחה. אבל אם אתה רוצה לבנות את האדם, אתה רוצה שיתחנך, אתה צריך גם ימין מקרבת. ימין מקרבת אין פירושו הקב"ה אוהב אותך אפילו אתה עושה את כל העבירות שבעולם. ימין מקרבת פירושו: **עכשיו לא נדבר על מה מותר ומה אסור, אלא נדבר עכשיו סתם**, בלי להזכיר את המילה צניעות, **מה זה הרבונו של עולם, מה זה עבד לריבונו של עולם, מה זה בן מלך, מה זו בת מלך. לומדים. מתורדעים למה שכתוב בתורה הקדושה**. ימין פירושו תמיד שפע, היפך הצמצום. כשעושים כן, זה מקרב את ההשגה, זה מקרב את האדם באופן ממילא לאן שהוא צריך להגיע.

כשהאדם הולך ללמוד תורה, הוא זקוק לשני החלקים. הוא צריך לחזור בתשובה כדי שתורתו לא תלך אל הקליפה, אבל כמו כן הוא צריך ימין מקרבת שפירושו: **עכשיו תן לי ללמוד את סדר העולם. ולאט לאט הדברים יחלחלו בו וישתנה לגמרי, עד כדי כך שיתכן שהימין מקרבת תועיל לו כל-כך שלא יצטרך לשמאל דוחה**. כפי שהילד כשמתבגר קצת אומר לאביו: אתה לא צריך להזהיר אותי יותר שלא לקפוץ על הכביש הסואן. אני כבר מבין לבד. כבר לא צריך להעמיד שומר. זה לא נחוץ יותר. התורה מצפה מהאדם שכלל שיתבגר וככל שילמד יותר, לא יצטרך שיזהירוהו ויתרוהו, למה? כי הוא כבר הבין היטב. התוכחה של התורה לא נועדה שנשתמש בה. צריך לדעת אותה, אחרת האדם יתלכלך לגמרי. אבל בו ברגע שילמד את הספרים, כל השטותים לא יעניינו אותו ולא יהיה לו כלל נסיון לעבור עבירות, כי ישאל את עצמו: "מה ארוויח מהן?". **יסוד גדול הוא ותן לחכם ויחכם עוד**.

נוסע? למה אני נוסע? מהלכים שמשנים את האדם מכל-כך הרבה מובנים, שאין פשט לחיות חיי שקר.

שמאל דוחה וימין מקרבת

לסיום. **חז"ל** אמרו שעם היצר צריך להתנהג בשמאל דוחה וימין מקרבת. בני אדם סבורים שימין מקרבת פירושו שהאדם צריך לומר לעצמו: "הקב"ה אוהב אותך על אף כל העבירות שעשית", ושמאל דוחה פירושו שהוא צריך להזכיר לעצמו את הגיהנום ככל התיאורים המופיעים בראשית חכמה. אך האמת ש**שמאל דוחה הוא חומה שהאדם צריך לבנות לעצמו להבין שאין לו אפשרות לעבור את גדרי התורה**, וימין מקרבת פירושו איני אומר לך עכשיו אם מותר או אסור, כן או לא, איני מציב בפניך החומה של שמאל דוחה. **אני רק לומד אתך את המושג של שבת. אני לומד אתך על כך שהקב"ה ברא את הבריאה וביום השביעי שבת וינפש. הדרך שהאדם נתחנך, היא כשיש לו את שני הצדדים. האדם הולך ונבנה**. כשאתה אומר לאדם: "את זאת אסור לעשות. למה? כי ככה אמרתי לך", אין הוא נתחנך. אתה מעמיד לו חומות כל הזמן. יכול להיות שהוא יישאר שם, אך יתכן שיפרוץ אותם ביום מן הימים, אם מפני שיהיה ברוגז, אם מפני שיתבגר לא יירא לצאת מבין החומות. אין זה אומר שאין צריך חומות. צריך, וזהו שמאל דוחה. אבל בלי ימין מקרבת החומה לא תחזיק מעמד.

פעמים הרבה בפרט כשמדברים עם הנשים על צניעות, אומרים רק: אסור ואסור, אסור ואסור. זהו רק חלק אחד,

מדור אור החיים הק'

ערש"ק פרשת וירא תש"פ

המתפלל על חברו הוא נענה תחילה

מאת ה' מן השמים

יסוד מאוד יקר הוא שצריך ללוות את האדם תמיד. **אם רואה אדם שנודמנה לפניו מצוה**, כגון מצות גמילות חסדים, **עליו להבין שהקב"ה זימנה לו מפני שהוא רוצה ליתן לו דבר הנצרך לו**. יתעסק במצוה זו וייושע. והנה כאן הודיע לנו האוה"ח הק' **שלפעמים הקב"ה מזמין לאדם לראות בצרת חברו כדי שיוכל להתפלל עליו, וכיון שיתפלל עליו, ייושע אף הוא עצמו**. ודבר זה נוגע בוודאי לכל אחד מאתנו, כי מי הוא זה שאינו זקוק לישועה, ואם כן **צריכים אנו לשים לב כשרואים או שומעים בצרת חברינו הדומה לנו, שמן השמים הוא כדי שנוכל להתפלל עליו וניוושע**.

פעמים שהאדם יש לו בביתו כמה בנים המחכים למצוא את זיווגם והנה הוא שומע על פלוני שאף הוא בנו עומדים בתור ומצפים, ואין הדבר נוגע ללב, כי הוא אומר: "פלוני צריך למצוא זיווגים לבניו? מה טוב ומה נעים! גם לי יש בית עם בנים". לו היה שומע שיש בביתו של פלוני חולה מסוכן ר"ל, זה היה נוגע לו ללב, כי היה מבין שמדובר בצרה גדולה, אבל עכשיו שהוא שומע שיש לו כאותה צרה שקיימת

ויעש ה' לשרה כאשר דיבר

וְה' פָּקַד אֶת שְׂרָה כְּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ ה' לְשֵׁרָה כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר (כא, א). פירש רש"י: סמך פרשה זו לכאן (אחרי המעשה עם אבימלך) ללמדך שכל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה, שנאמר (לעיל כ, יז) ויתפלל וגו' (ויתפלל אברהם אל האלוקים וירפא אלוקים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו ויגִדוּ) וסמך ליה וה' פקד את שרה שפקד כבר קודם שריפא את אבימלך.

אולם האוה"ח הק' כתב לתמוה על כך שהרי כבר הבטיח לו ה' שיהיה לו בן, וכפי שנאמר גם כאן "ויעש ה' לשרה כאשר דיבר", וכן בפסוק שלפניו "וה' פקד את שרה כאשר אמר", ומה הוצרך אם כן לסגולה? מפרש האוה"ח הק' בפירושו השני: **לעולם כי תפילתו על אבימלך הוא דבר המעמיד לפקידת שרה והבטחתו יתברך היתה שיתן לו בן, והזמין לו ה' מצוה שסגולתה שייפקד ובוה נתקיימה הבטחתו. והוא אומרו כאשר אמר פירוש ולצד האמירה שאמר ה' הוא שנודמן לו הדבר ונפקדה, כי כשירצה ה' להיטיב יזמין המצוה שסגולתה היא הטובה המבוקשת.**

שבועיים ימים, בשבוע פרשת נח, התקשרה השכנה לאם הבחור ואמרה לה: "תפילותיך נתקבלו. היום בערב שוברים צלחת בביתנו בשעה טובה ומוצלחת. מרגישה אני שאת חלק מהשמחה שלנו". השיבה לה אם הבחור: "לא תאמיני, אבל עכשיו, ממש עכשיו, עולה בני על מטוס לנסוע לשיבה בארץ ישראל. עד עכשיו זה התעכב מסיבות שונות ועכשיו זה קורה".

הנה כי כן, המתפלל בעד חבירו הוא נענה תחילה.

הוא צריך לאותו דבר

אולם לכאורה היה אפשר לפקפק בזה, שהרי **חז"ל** הוסיפו לומר "והוא צריך לאותו דבר" - "המתפלל בעד חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה", וכאן לכאורה לא הוצרכו לאותו דבר. אכן **הצדיקים** כבר הסבירו בטעם דבר זה שהמתפלל על חבירו הוא נענה תחילה, כי כדי שתפילת האדם תהיה תפילה אמיתית עם ההרגשה הנכונה הנצרכת לתפילה, צריכים הרבה סייעתא דשמיא, וכשהאדם מתפלל בעד חבירו, אזי הרגשתו הרבה יותר קרובה אל האמת.

ועוד יש בספה"ק "בת עין" (פרשת בא) שמטעם זה יש לקבל קודם התפילה מצות ואהבת לרעך כמוך, וזה לשונו: **לכן צריך כל האדם לקבל על עצמו קודם התפילה מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך ויהיה משתתף בצערו של חבירו ויתפלל בעד חבירו ובעד כל ישראל ותהיה תפילתו תפילת רבים ומקובלת יותר**, כמאמר הכתוב פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היה עמדי. ועל זה אמרו **חז"ל** כל המתפלל בעד חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, פירוש, **מחמת שמתפלל**

בביתו שלו, אין הוא מתרגש, אלא אומר: "חיי קודמין ואין לי פנאי להתעסק בשל פלוני".

אומר לנו האוה"ח הק': איפכא מסתברא! **הקב"ה הזמין לך לשמוע בצרת פלוני, כדי שתוכל להתפלל עליו, ואם יעזור ה' לפלוני, יזמין לו לשמוע כמו"כ על צרתך, וכך כשתתפללו זה על זה, ייושעו שניכם.**

מעשה בנשים צדקניות

סיפר לי יהודי ממאנטריאל מעשה שהיה לפני שבועיים ימים בלבד* לאחותו יש בן שסיים את השיבה קטנה וחיפשו בשבילו ישיבה גדולה אך לא מצאו. עברו שבועות וחדשים ועדיין לא מצאו והבחור נע ונד בארץ ושרוי בסכנה רוחנית גדולה. בהגיע ראש השנה (שנת תש"פ) גמרו אומר לעשות את הסגולה של אמירת שתי פעמים כל ספר התהלים בליל ראשון דראש השנה. התיישבו האב והאם ואמרו שניהם את כל ספר התהלים מרישא לגמירא שתי פעמים. ויהי בבוקר, האב נכנס לבית הכנסת, והנה הופיע לקראתו המשגיח של הישיבה קטנה שבה למד הבחור ואמר לו: "יש לי הצעה בשביל בנך... ישיבה פלונית בארץ ישראל". ותפעם רוח האב בראותו כי מתרחש ניסא. עד כאן החלק הראשון של הסיפור.

חלקו השני של הסיפור הוא כך: לאם הבחור, אחותו של המספר, יש שכנה אחת שאמרה לה: יש לי בת שצריכה שידוך ואין אמרה לה אם הבחור: "ואני בן יש לי שצריך ישיבה ואין. ובכן, תכנית נפלאה יש לי. אני אתפלל שבתך תמצא את זיווגה, ואת תתפללי שבני ימצא ישיבה". כך עשו. ישבו להן שתי נשים צדקניות כל אחת בביתו והתפללו זו על צרתה של זו. והנה לפני

א. שבועיים לפני לימוד שיעור זה בשנת תש"פ.

בכי בוקע מן היער העבות. ביקשתי לעצור את העגלה כדי לראות מי הוא הבוכה, אבל האנשים שנסעו אתי לא אבו לעצרה באמרם: "מה אכפת לך אם איש בוכה שם, ואצלנו יום חג היום?". בראותי כן, קפצתי מן העגלה תוך כדי נסיעתה והלכתי לראות מי הוא הבוכה, והנה מצאתי שם יהודי חולה מכוסה בשחין מכף רגל ועד ראש שמתגלגל על הארץ ומתחנן בקול מיילל: "אנא ה' קח אותי מן העולם כי איני יכול לסבול את היסורים". רציתי לעזור לו ולרפאותו, אבל לא ידעתי איך, כי לא למדתי מרבי איך עושים מופתים. ובכן מה עשיתי? הצטערתי כל-כך עד שנשמתי פרחה מגופי מרוב צער, וכשנשמתי באה למעלה, שאלו אותי: "מרדכי! מה אתה עושה כאן בשמים? הרי עדיין לא הגיעה שעתך והיער נעשכז זקוקה לך". עניתי ואמרתי: "איני רוצה לחזור לעולם הזה, כי איני יכול לראות יהודי מכוסה בשחין ומתגלגל בעפר". הבטיחו לי מן השמים שהחולה יתרפא, ולא זו בלבד אלא כל פעם שיגיע אלי יהודי ואצטער בצרתו כפי שהצטערתי עכשיו, הוא ייוושע.

אמר הצדיק מנעשכז לבני הצדיק מזלאתשוב: יש לכם טענות עלי שאני עושה מופתים. לא! איני עושה מופתים. אני מצטער כל-כך ומקיים בעצמי כל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר, כלומר כאילו הוא עצמו צריך לאותו דבר, תפילותיו מתקבלות.

אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני

ובענין זה יש להעתיק את דברי ה' **ערבי נחל'** (פרשת ואתחנן דרוש ה), וזה לשונו: יראה לבאר מה שאמר ה' **כתוב** אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני, והוא כי אמרו **רז"ל** המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה, כי בזה ממשיך רחמים רבים לעצמו,

בעד חבירו ובעד כל ישראל נעשה תפילתו תפילת רבים. עיי"ש.

עכ"פ לאור זה פירשו **הצדיקים** הלשון "והוא צריך לאותו דבר" באופן זה: **המתפלל בעד צרת חבירו מתוך הרגשה שהוא עצמו צריך לאותו דבר**, כל זה מחמת **גודל אהבתו את חבירו**, אזי הוא נענה תחילה, כלומר, כל תפילותיו מתקבלות, כי תפילה כזו מביאה שפע גדול. ונמצא לדברי הצדיקים שאין צריך שיתפלל דווקא על דבר זה שהוא עצמו צריך לו, אלא העיקר הוא שירגיש כאילו צרת חבירו צרת עצמו היא.

עבודת הצדיק מנעשכז שחוללה מופתים

ידוע שהרה"ק **רבי מרדכי מנעשכז** זיע"א היה מחולל מופתים גדולים שלא כדרך הטבע, מופתים של תחיית המתים ופקידת עקרות, והדבר עורר קפידא מצד צדיקים אחרים שאמרו: "לא זו הדרך אשר נלך בה". יש על זה מעשה מקובל **שבני הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאתשוב** זיע"א ביקשו לפעול בתפילתם שיסלקו מהרבי מנעשכז את מדרגותיו, באמרם: "אף אבינו צדיק וקדוש היה ולא היה מראה מופתים גלויים, אלא עוסק היה בעבודה". כששמע זאת הרבי מנעשכז, קרא להם ואמר: "רצוני לומר לכם שבדומה לאביכם, אף אני איני עושה מופתים, ומה שאנשים נושעים על ידי, הוא מפני שאני מרגיש בצערם באופן העמוק ביותר". נתכוון לומר להם: "איני עושה מופתים, אלא עוסק אני בעבודה".

ואז סיפר להם מעשה נורא: כשהתמניתי לרבנות נעשכז, יצאו לקראתי בתופים ובמחולות, שתו לחיים והשמחה היתה גדולה. כשנגמרה הקבלת פנים ויצאתי לדרכי עם עגלתי, והנה בדרך שמעתי קול

הזולת עם עוד רגש ועוד רגש ועוד רגש. הרבה צדיקים מתלמידי הבעש"ט הק' העידו שזה היה כוחם להמשיך ישועות על בני ישראל. הם כל-כך הרגישו בצרת זולתם שתפילתם עלתה לכסא הכבוד ונתקבלה. ונחתום מעין הפתיחה במה שהודיע לנו האוה"ח הק' שאם האדם זקוק לישועה ושמע שחבירו זקוק ג"כ לישועה, יבין שהקב"ה הזמין לו שמועה זו כדי שיוכל להתפלל עליו ואז הוא ייענה תחילה. אכן כל כמה שיצליח להסיח דעתו מצרת עצמו ולחשוב על צרת חבירו, הדבר פועל יותר, ואין לדבר סוף עד כדי מדרגת הצדיק מנעשכיו.

בראות יתברך שמו כי גם הוא צריך לאותו דבר ושביק דיליה ומתפלל על חבירו מהיותו מרחם על חבירו, ומדת הקב"ה כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא, ב), ולכן **הוא נענה תחילה.** ומזה ניקח ק"ו אם ישראל בהיצר להם אינם מתפללין רק על גלות השכינה אשר בכל צרתם לו צר, ושבקין דילהון, והם צריכין לאותו דבר, ודאי הם נענים, ולזה הוא אומר אל ה', פירוש אל דבר הנוגע לה' קראתי בעת שצרתה לי, אז ויענני.

אכן מהמעשה של הצדיק מנעשכיו אנו למדים שאין גבול לעבודת התפילה בשביל

מדור הילולא דצדיקיא

נלמד לזכות דוד בן פיגא ומשפחתו
פטרון מדור הילולא דצדיקיא

ערש"ק פרשת וירא תשפ"ב

הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זיע"א

כ' מרחשון תרי"ב

ע"ה, עזרתו מקודש של ה'שר שלום, אשר ידועה היתה בגודל מדרגותיה: "מלכי צדק מלך שלם" - בגלל שמלכה זו צדקת גדולה היא, רבי שלום נעשה למלך". היה פעם שה'שר שלום גילה סוד גדול בתורת הנסתר לרבינו והרבנית ע"ה הבחינה על פניו שכבר הכיר את הסוד. בהגיע שעת הכושר, שאלה הרבנית מרבינו האם כבר קיבל פעם את הסוד מרבו הרה"ק מראפשיץ. השיב לה הן, וסיפר: באחד מערבי פסחים באנו התלמידים לעזור לו בהכנות לפסח ואני עמדתי עם הרב מצאנו ויחד קילפנו תפוחי אדמה. פתאום נכנס הרבי מראפשיץ וכדרכו בקודש להסתיר את כוונותיו הגבוהות במילתא דתמיהה, לקח תפוח אדמה קלוף אחד מתוך הערימה, ירה אותו בכוח לתוך הסיר עם המים שעמד על האש ועקב כך הותז מהמים לכל עבר. כולם פרצו אז בצחוק, וכך בעודם צוחקים, הרכין הרבי את ראשו אלי ולחש לי את הסוד באזני.

תורה ויראת שמים

גאונותו בתורה היתה לבלי לתאר, הרבה מעבר להשגתנו ולאמות מידותינו. נכדו הגה"צ רבי אלימלך הורוויץ זצ"ל אב"ד

אצל רבותיו הקדושים

היה מהחבריא קדישא של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א וידיד נאמן של הגה"ק מצאנו זיע"א, אף הוא מהחבריא קדישא. עם הסתלקות הרה"ק מראפשיץ זיע"א, נעשה לתלמידו המובהק של הרה"ק שר שלום מבעלזא זיע"א, בעוד ידיד נפשו הגה"ק מצאנו מתחיל לנהוג עדה בעצמו. היה פעם לאחר הסתלקות הרה"ק מראפשיץ שרבינו ראה על הגה"ק מצאנו שאימץ לעצמו הנהגה חדשה בעבודת ה'. שאל אותו: "מנין לך דא?". אמר לו הגה"ק מצאנו: "דער רב האט מיר אזוי געהייסן" [הרב, כלומר, הרבי מראפשיץ, צוה אותי להתנהג כן]. הבין מזה רבינו שהרה"ק מראפשיץ נתגלה לו עכשיו וצוה אותו להתנהג כן. שאל אותו בטרוניא: "למה אני לא זכיתי שיתגלה אלי? הלא יחד היינו בראפשיץ וקנינו שם דרכי עבודה ויראת שמים!". אמר לו הגה"ק מצאנו: "כי אתה בחרת לך מקור יניקה חדש, ואילו אני נשארתי וממשיך אני לינוק ממקור ראפשיץ".

יחידו ימתיקו סוד

פעם אמר רבינו על אודות הרבנית מלכה

קיבל מרבו הרה"ק מראפשיץ, לעשות הכל בהצנע לכת, בהסתר לפנים מהסתר. הדבר התבטא בכך שלא הסכים להנהיג עדה בשום אופן. על אף היותו בעל מדרגה גדול וקרא פתקאות, לא עלה על כס ההנהגה, אלא כל ימיו הכניע את עצמו לרבו כעבדא קמיה מריה. עוד היה אצלו דבר פלא שכל פעם שכתב איזה חידוש בתורה, מיד העלה אותו באש, כך שלא שרד כלום מכל חידושי התורה שלו. פעם הסביר: "נכד אנכי של הרבי ר' העשיל, וכפי שהוא לא השאיר מאומה מחידושי תורתו, אף אני אין רצוני להשאיר כלום". ופעם אחרת אמר: "רואה אני את החידושים שיהיו לפני ביאת המשיח ואני אין רצוני להיות בארון אחד עמהם".

כן היה נוהג בדומה לרבו להוציא מפי דיבורים שנשמעו כמילתא דבדיחותא, כשהוא מכוון לעניינים גבהים ורמיים. הן ידוע שהרה"ק מראפשיץ בסוף ימיו הפסיק לדבר ותפס בפלך השתיקה, וכשבנו הרה"ק **רבי אברהם חיים מלינסק** זיע"א שאל אותו על כך, אמר לו שכבר אין כוחו במתניו לכוון כבעבר בכל מילה שתהיה תפילה לה' או שיהיו בה כוונות נסתרות ויחודים עליונים. אכן כן הצדיקים האלה ידעו מה אפשר לפעול באמצעות הדיבור ורצו תמיד לדבר דיבורים כאלה באופן שאף אחד לא יעלה על סודם, לכן עטפו זאת בלבושים של בדיחות הדעת, כשכל העולם צוחקים ושמיחים והם פועלים גדולות ונצורות.

תלמיד המכיר את רבו

בענין זה מסופר שבאותה תקופה, כשהרה"ק מראפשיץ כבר בלם את פיו, הגיע פעם רבינו לעירו לקבל ממנו תורה, אבל אז תקף אותו חולי כבד והוצרך להישאר באכסנייתו כשגיסו סועדו. כשהגיעה שבת פרשת לך-לך, הוטב לו מעט וגיסו החליט להניחו לבדו וללכת אל

יארטשוב סיפר שראה את הש"ס של זקנו, ובסוף מסכת נדה רשום בכתב ידו: "בן תשע שנים אנכי היום, היום סיימתי את הש"ס", ואח"כ כתב הדרן פרוס על שני עמודים. הגאון **רבי יעקב אורנשטיין** מלבוב התבטא עליו: "בארבע פינות מוחו של רבי שלום מקאמינקא מונחת כל התורה כולה. בפינה אחת ש"ס בבלי וירושלמי, בפינה השניה כל ספרי הפוסקים, בפינה השלישית כל ספרי הקבלה, בפינה הרביעית כל מדרשי ואגדות חז"ל, ובאמצע נמצאת הנקודה של יראת שמים שמאירה את ארבע הפינות".

בשר ויין בתשעת הימים לכבוד האורח

הצדיק **רבי שמעון מיערוסלב** זיע"א אירח פעם את רבינו בביתו בתשעת הימים. באחד הימים נכנס יהודי אחד ואמר שהוא רוצה לעשות סיום מסכת כדי שיוכלו לאכול בשר. נעמד הצדיק ואמר בלהט: "לסיום אתה צריך?! הרי יש לנו כאן את רבי שלום קאמינקער שכולל את כל התורה כולה, וכשהוא נמצא כאן, אפשר בשופי לאכול בשר!". הסיפור הובא ב'**חמדה גנוזה**', ושם בהערה מציין המאסף, שכך באמת כתב הריעב"ץ: "נראה לי המקבל אורח תלמיד חכם בתוך ביתו, יומא טבא הוא ואין לך סעודת מצוה יותר מזו ונראה לי להתיר לאכול עמו בשר ולשתות יין בתשעת הימים". ועוד מביא שם המאסף שאביו הגה"צ **ר' משה הלברשטאם** כתב בכתבי ידו שכך היה אצל ה'**ישמח משה**', ששנה אחת ערך בתשעת הימים סעודה גדולה בבשר ויין מפני שהיו שם הרבה תלמידי חכמים, וכן היה אצל אביו ה'**גה"ק מצאנו** זיע"א שאירח תלמיד חכם בביתו ואכלו בשר ויין.

הסתר לפנים מהסתר

ידועה עבודתו הגדולה של רבינו, אותה

השיב: "גרוגרת זו ספק זכר ספק נקבה". שאלתי: "אם כן מה זו אנדרוגינוס". כאן עצר ואמר: "עד כאן, זה כבר לא קשור להלכות שחיטה".

איזה לימוד עצום! בדרך כלל **כשאין גאווה של אדם נותנת לו לומר איני יודע, הוא משקר, אך השקר גורם לו להסתבך מצד אחר**. אומר הוא שקר נוסף כדי לתרץ את הראשון, וכשהוא נתפס בשקרו השני, הוא אומר שקר שלישי, וכך הוא הולך ומתסבך, עד שהשקרים נגמרים לו והוא נשאר עם הלשון בחוץ בוש ונכלם.

באחת מנסיעותיו אל רבו ה'שר שלום', נשברו כל ארבע הגלגלים של עגלתו באמצע הדרך. כשהגיע אל רבו, אמר לו: הגעתי אל הרבי עם שני קל וחומרים ושתי גזירות שוות. כשנשבר הגלגל הראשון, עשיתי קל וחומר, הרי עגלות יש שנוסעות על שתי גלגלים בלבד, קל וחומר שאפשר לנסוע עם שלוש. כשנשבר השני, עשיתי גזירה שווה ואמרתי כפי שאותן עגלות נוסעות על שתיים, אף עגלתי תוכל לנסוע על שתיים. כשנשבר הגלגל השלישי, שוב עשיתי קל וחומר, הרי המזחלת שנוסעת על השלג, נוסעת בלי שום גלגל, קל וחומר שאוכל לנסוע עם גלגל אחד. וכשנשבר הגלגל הרביעי, שוב עשיתי גזירה שווה מהמזחלת, כפי שהיא יכולה לנסוע בלי שום גלגל, אף עגלתי תוכל לנסוע בלי שום גלגל.

את המעשה הזה היה הרה"ק **רבי שלמה** (הראשון) **מבאבוב** זיע"א נוהג לספר, וכשסיים היה אומר: "אני בעצמי יודע כמה כוונות שהיו לו בדיבוריו".

מעשה בכפרי ושמו תנחום

פעם סיפר רבינו מעשה באיש כפרי בשם תנחום שנלקח לחתן, והארץ בתאורים מתמיהים שגרם לפרצי צחוק

השולחן הטהור. כשחזר, שאל אותו רבינו לדעת מה אמר הרבי. אמר לו: כה אמר הרבי - מה היה נסיונו של אברהם? היעלה על הדעת שהיה לו נסיון שלא לשמוע לדבר ה'?! הרי קיבל כל-כך הרבה הבטחות ממנו יתברך ואיך לא ישמע לו? אין זה אלא שניסיונו היה לקיים דבר ה' בלי שום פניות, וכמו שדייק האוה"ח הק' בפסוק כאשר דיבר אליו ה'. הרבי הרחיב ואמר שלפי זה כל ההבטחות שהבטיח לו הקב"ה רק הגדילו את הנסיון, כי אחר כל ההבטחות, קשה היה לו בהרבה לקיים את אשר צוה אותו בלי שום פניה בלתי לה' לבדו.

כשמוע זאת רבינו, נאנח ואמר: אוי וויי, אוי וויי, תורה זו מן השמים היא ומעולם לא גילה אותה. אם הוא כבר מגלה אותה, סימן הוא שהוא כבר מתכוונן לעלות השמימה. ואכן באותה שנה ביום י"א באייר נסתלק הרה"ק מראפשיץ מן העולם.

תלמידי הרה"ק מראפשיץ היו נוהגים לנסוע על היארצייט אל מקום מנוחת כבודו בלאנצוט, והיו נשארים שם עד י"ט אייר, ובאותם ימים שבין י"א לי"ט, היה כל אחד מהצדיקים עוסק בעבודתו הקדושה על-פי דרכו, ובעוד כולם עסוקים בעבודתם, היה רבינו יושב חזק מפיו מילי דבדיחי אינשי ופשוטי העם עומדים סביבו ושמחים...

מי יבוא בסוד קדושים

סיפר רבינו: פעם בחנתי שוחט אחד, שאלתיו שאלה והוא ענה, שאלתיו והוא ענה. בתחילה שאלתיו מה זו סכין אוגרת (במסכת חולין יז, ב גבי סכין פגומה, יש שם שני מיני פגומה, אוגרת ומסוכסכת ודיניהם שונים), והשיב לי: "אוגרת היא ילדה בת שתיים עשרה ומחצה". שאלתיו: "אם כן מה זו בוגרת?". השיב: "בוגרת היא תאנה מיובשת". שאלתיו: "אם כן מה זו גרוגרת?".

"זה עתה לקח את ספריו ונמלט". התברר שהרגיש שעוקבים אחריו והחליט להמלט, הוא ברח ועלה לארץ ישראל.

הסוף היה שתלמיד אחר של הרה"ק מראפשיץ שמצא את היהודי הזה בעיה"ק צפת וביקש להתחקות אחריו. ניגש אליו היהודי ואמר לו: "כבר היה לי פעם מעשה כזה. בצעירותי עוד היה לי כח לברוח. היום אין לי כבר כח. עשה לי נא טובה וסור ממני". עכ"פ רבינו היה עוקב הרבה אחרי הצדיקים הנסתרים. נוטל היה עמו את הגבאים, אבל הם לא היו מבינים הרבה.

עם אליהו הנביא זכור לטוב

מסופר שפעם מצא איש בשוק ושאל אותו לשמו. אמר לו האיש: "מה יהיה לך מזה שתדע את שמי? איני רוצה להודיע לך את שמי". אמר לו רבינו: כתוב (תהלים כב, ד) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. הפירוש הוא כך, כשיש לו לאדם פרנסה טובה, נוהגים לומר עליו הוא יושב על קופה גדולה, ובכן, **על מה הקב"ה יושב כביכול? על תהלות ישראל. כשבני ישראל משבחים ומפארים את הקב"ה, כל העולמות מקבלים חיות.** ועתה תדע, כשהאדם רואה את חבירו לאחר זמן רב שלא ראוהו ונעשה שמח בלבו ומתוך כך אומר בפיו: "ברוך ה' שאני זוכה לראותך!". הרי זה נקרא תהלות ישראל. ולכן **טוב להכיר כל איש יהודי למען יוכלו כל אימת שנפגשים להלל ולהודות להשי"ת.**

כשסיים את דבריו, אמר לו האיש: "אליהו הנביא אנכי ושמעתי בשמים שמאוד משבחים ומפארים את הדיבורים שאמרת עכשיו".

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

אצל השומעים. תוך כדי נכנס לשם הגה"ק מצאנו זיע"א ואמר להם: "אינכם מבינים?! הרי היום י"ד באייר ובספירת העומר צריך לכוון תיבת תנח"ך של אנא בכח..."

בעקבות הצדיקים הנסתרים

עוד היה דרכו של רבינו לעקוב אחרי הצדיקים הנסתרים כשהוא לבוש במלבושים פשוטים. פעם הבין מרבו ה'שר שלום' שיש איזה צדיק נסתר בעיר הבירה לעמבערג. ביקש מרבו לראותו. אמר לו רבו: "סע ללעמבערג ואם עיני שכל לך, תוכל לראותו". נסע לשם והתהלך סחור סחור ולא מצא ונפשו עגמה עליו. פעם נכנס למוכר ספרים והנה ראה שיש לו איזה ספר קבלה. חשקה נפשו לקנותו ושאל למחירו. המוכר נקב בסכום של י"ב רייניש, אך רבינו לא היה יכול לעמוד במחיר גביה כזה ולא קנה את הספר. יצא רבינו וחזר כעבור שעה קטנה והנה הוא רואה שהספר איננו. שאל את המוכר היכן הספר והלה אמר לו שהגיע אליו איזה איש פשוט שואב מים וקנה אותו תמורת י"ב רייניש. הבין רבינו שזהו האיש שהוא מחפש.

יצא רבינו לחפש את שואב המים ומצא את דירתו הרעועה ששכנה בקצה העיר ליד בקתתו של החייט. הוא הציץ בחדרו וראה שהוא מלא בספרי קבלה. אז החליט שלא להפריע לו מעבודתו וגמר אומר שבחצות הלילה יציץ מהחלון ויסתכל בעבודת הקודש שלו. אך בהגיע הלילה, כל אימת שרבינו התקרב, הרגיש בכך הצדיק נסתר ומיד כבה את נרו. היתה לו לרבינו חלישות הדעת בראותו שהוא מפריע לו מעבודתו. בסוף החליט לפתוח את הדלת ויהי מה. פתח את הדלת וראה שהאיש איננו. שאל את שכנו החייט איה הוא. אמר לו החייט:

בשורה משמחת

מוקדים להשיג את הקונטרס 'הבינני'

ארה"ק

מרכז בעלזא	חדר ארונות, ארון מס 76	ירושלים
מקווה תולדות אהרן	שבטי ישראל 35	
מקוה יד כהן	רח' אוהל יהושע 8	בית שמש
מקווה רחוב דובר שלום	רמה ב'	
חדש מקווה קהל חסידים	רחוב ריש לקיש 19 ד' 2	
מקווה שע"י ביהמ"ד המרכזי	רחוב בן איש חי 10 שכונת חפציבה	
מקווה השכונתי	רחוב הרב גרוסמן רמת אברהם	
ביהמ"ד בית גדליה	רמה ב טל: 053-317-0944	
מקווה תולדות אברהם יצחק	רח' חזון איש	
בית המדרש הגדול נדבורנה	קרית נדבורנה	בני ברק
חנות 'מול איצקוביץ'	רחוב הרב שך	
מקוה בית פנחס	רחוב יואל	
מקוה ויזניץ	רחוב רבינא	
מקוה בעלזא	רחוב בעלזא 5	
ביהמ"ד זכרון רפאל	רחוב יצחק ניסים פינת עוזיאל	
חדש סופר מילר	רחוב אור החיים	
מרכז מסחרי הרב לנדא	רחוב הרב לנדא 1 קומה 1-	
בית המדרש בית שלום	רחוב בעל הגס רובע ז	אשדוד
בית המדרש בית דוד שאול	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז	
בית המדרש בית נפתלי	רחוב יהודה הנשיא רובע ז	
בית מדרש בעלזא מרכזי	רחוב חטיבת הנגב רובע ג	
בית מדרש בעלזא	רחוב אברהם שפירא	
מאפיית אנגל	מרכז מסחרי בעל הגס	
ביהמ"ד בית פנחס	רח' ינאי 12	
בית המדרש 'בית אהרן'	רחוב פחד יצחק 5	ביתר עילית
בית המדרש בעלזא	רח' הרצוג 5 חדר ארונות ארון 59	חיפה
ביהמ"ד הגדול סערט ויזניץ	052-762-0720	
שכונת הבעש"ט	052-760-0162	פתח תקוה
חנות משקאות ישראל	מרכז מסחרי נחלת יצחק	אלעד
מקווה קרעטשניף	רחוב נתיבות שלום 2	קריית גת
בית המדרש אמרי חיים וזניץ	רחוב טרפון	מודיעין עילית
חדש מקווה בעלזא	בקיוסק	גבעת זאב

אם ברצונך לקחת חלק בזיכוי הרבים ולפתוח מוקד הפצה למכירת הקונטרס באזור מגוריך, ניתן לפנות ל'מכון הבינני' בכתובת מייל Info@machonhavineini.com

בשורה משמחת

מוקדים להשיג את הקונטרס 'הבינוני'

ארצות הברית		
4615 14th Avenue	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	בארא פארק
5302 13th Ave	ביהמ"ד שומרי שבת	
814 Bedford Ave.	סאטמאר בנין בראך	וויליאמסבורג
553 Marcy Ave.	סאטמאר קעסקעיד	
690 Myrtle Ave.	סאטמאר מירטל	
127 wallabout st	ביהמ"ד קראלי	
50 Division Ave	Central Market	
44 Grove Spring Court	ביהמ"ד בית נפתלי בעלזא	לעיקוואוד
153 E 7th St.	ביהמ"ד קארלין סטאלין	
31 Arosa Hl	ביהמ"ד בית נחום - ברוקהיל BrookHill	
547 Park Ave.	ביהמ"ד סקולען	
2 Milano Dr.	ביהמ"ד שמן למנחה דינאדפאלא ברוקהיל	
608 E Kennedy Blvd.	ביהמ"ד סאטמאר - קענעדי Kennedy	
610 E County Line Rd	ביהמ"ד ראחמיסטריוקא	
2201 N. Wood Ave.	בית המדרש חסידי קאסאן	לינדן
52 Main Street 845-517-9722	ביהמ"ד קארלין סטאלין	מאנסי
25 Phyllis Terrace Monsey NY	כולל ויזניץ	
	ע"י המקוואות	מאנרא
אירופה		
Lange leem straat 170A	בית המדרש אהל משה	
Van spangen straat. 6	ביהמ"ד בעלזא מרכזי	אנטווערפן
Lamorinierstraat. 118	ביהמ"ד בית אהרן ישיבה ווילרייק	
47 East Bank	בית המדרש סקווירא	אנגליה-לונדון
St Kildas Road	בית מסחר עולם הספר	

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין די דעם זיכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

שבת התעלות והתחזקות לונצון יצ"ו

מיט הרב

שמעון שפיצער שליט"א

PRICING:

1 bed in Standard room - £399

1 bed in Executive Room - £599

FOOD INCLUDED IN THE PRICE

יתקיים בס"ד

בשבת קודש פרשת חיי שרה כ"ה השון

THE NORMANDIE HOTEL

61 MANOR RD, BOSCOMBE, BOURNEMOUTH
BH1 3HL, UNITED KINGDOM

פון טועמיה ביז נאך מלוה מלכה
HOTEL CHECKOUT SUNDAY

השבת
מיועד
לגברים
בלבד

תבנית

Normandie Hotel | מיטת'די שידן | כ"ה השון

צו רעגעסטרידערן

MACHONHAVINEINI.COM

+44 333 366 1511 | shabboshavineini@gmail.com

פלאץ איז באגרעניצט - וכל הקודם זוכה

7 27785 25652 0

727785256520